بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: تجارتي محاسبه

څانګه: بانکداري، محاسبه او د تجارت اقتصاد

مولف: ماري يوسفزۍ حميدي

ژباړن: قاري محمد حليم

د څار کمېټه:

- محمد آصف ننګ د تخنيکي او مسلکي زده کړو معين
- ديپلوم انجنير عبدالله کوزاېي د تعليمي نصاب رييس
- محمد اشرف وحدت په تعليمي نصاب کې د معينيت د مقام سلاکار

د تصحيح کمېټه:

- روح الله عزتمل
- عبدالجميل ممتاز

د ګرافيک او ډيزاين څانګې مسئول: محمد جان عليرضايي

ګرافيک او ډيزاين: عبدالله شاهي

چاپ کال: ۱۳۹۲ لمريز کال

تيراژ: ۶۰۰۰

چاپ ځل: لومړی

وېب پاڼه: www.dmtvet.gov.af

برېښناليک: info@dmtvet.gov.af

د ISBN کډ: ۹۷۸-۹۹۳۶-۳۰-۰۸۹-۷

Ketabton.com

د چاپ حق د تخنيکي او مسلکي زده کړو له معينيت سره خوندي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی   دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې   هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی   د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو   د ترکمنو د تاجکو
ور سره عرب، ګوجر دي   پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي   هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي   لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به   لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر   وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت پیغام

ګرانو زده کوونکو، محصلانو او درنو ښوونکو!

د یوې ټولنې وده او پرمختګ کاملاً د همغې ټولنې د پیاوړو کاري کادرونو، بشري قوې او ماهرو فکرونو په کار او زیار پورې تړلې دي. همدا بشري قوه او کاري متې دي چې د هیواد انکشافي اهدافو ته د رسېدو لارې چارې طی کوي او د یوه نېکمرغه، مرفه او ودان افغانستان راتلونکی تضمینوي.

انسـان په خپل وار سره د الله تعالی له جانبه او هم د خپل انسـاني فطرت له اړخه مؤظف او مکلف دی چې د ځمکې په عمران او د یوه سـوکاله ژوند د اسـبابو او ایجاباتو د تکمیل لپاره خپل اغیزمن نقش، همدارنګه ملي او اسلامي رسالت ادا کړي.

لـه همدې ځایه ده چې د یوه ژوندي او فعال انسـان نقـش، د خپل ژوند د چاپېریال او خپلې اړوندې ټولنې په اړه، تل مطلوب او په هېڅ حالت کې نه نفي کېږي او نه هم منقطع کېږي.

په ټول کې د پوهنې نظام او په خاصه توګه د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت مسوولیت او مکلفیت لري چې د اسـلامي ارزښـتونو، احکامو او همدارز معقولو او مشروعو قوانینو ته په ژمنتیا سره، د افغانسـتان په انکشاف کې فعاله، چابکه او موثره ونډه واخلي، څکه دغه سـتر او سـپېڅلي هدف ته د رسـېدو په خاطر د انساني ظرفیت وده، د حرفوي، مسلکي او تخنیکي کادرونو روزنه او پراختیا یو اړین مقصد دی. همدا په تخنیکي او مسلکي زده کړو مزین تنکي ځوانان کولی شي چې په خپلې حرفې او هنر سره په سیستماتیک ډول د هیواد انکشاف محقق او میسر کړي.

جوته ده چې په افغانستان کې د ژوند ټک لاره، دولتداري او ټولنیز نظام د اسلام له سپېڅلو احکامو څخه الهام اخیسـتی؛ نو لازمه ده چې زموږ د ټولنې لپاره هر ډول پرمختګ او ترقي باید په علمي معیارونو داسـې اسـاس او بنا شي؛ چې زموږ د کارګر نسـل مادي او معنوي ودې ته پکې لومړیتوب ورکړ شي. د حرفوي ظرفیت جوړونې تر څنګ د ځوانانو سالم تربیت او په سوچه اسلامي روحیې د هغوی پالنه نه یواځې پخپل ذات کې یوه اساسي وجیبه ده، بلکې دا پالنه کولی شي چې زموږ وطن پخپلو پښو ودروي، له ضعف څخه یې وژغوري او د نورو له سیاسي او اقتصادي احتیاج څخه یې آزاد کړي.

زموږ ګران زده کوونکي، محصلان، درانه اسـتادان او مربیون باید په بشـپړه توګه پوه شي، چې د ودان او نېکمرغه افغانستان ارمان، یواځې او یواځې د دوی په پیاوړو متو، ویښ احساس او نه ستړي کېدونکي جد او جهد کې نغښتی او د همدغو مسلکي او تخنیکي زده کړو له امله کېدای شي په ډېرو برخو کې د افغانستان انکشافي اهداف تر لاسه شي.

د دې نصـاب له ټولو لیکوالانو، مولفینو، ژباړونکو، سـموونکو او تدقیق کوونکو څخه د امتنان تر څنګ، په دې بهیر کـې د ټولو کورنیو او بهرنیو همکارانو له مؤثرې ونډې او مرسـتو څخه د زړه له کومې مننه کوم. له درنو او پیـاوړو اسـتادانو څخه رجامندانه هیله کوم چې د دې نصـاب په ګټور تدریس او فعاله تدریب سره دې د زړه په ټول خلوص، صمیمي هڅو او وجداني پیکار خپل ملي او اسلامي نقش ادا کړي.

د نېکمرغه، مرفه، پرمختللي او ویاړمن افغانستان په هیله

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

څپرکي	سرلیکونه	مخ
لومړی	د محاسبې معلوماتي سیستم	۱
دویم	د امتعې یا مالونو حساب	۹
دریيم	د فرسایش ډولونه Deprecidation	۴۷
څلورم	تعدیلي یا تصفیوي معاملې Adjusting Entries	۶۵
پنځم	د ګټې او زیان حساب	۹۶
شپږم	بیلانس شیټ	۱۱۰
	سرچینې او اخځلیکونه	۱۲۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

له پخوا وختونو څخه د معاملو د ثبت او ریکارډ په موخه د حساب ورکونې یو پرمختللي سیستم ته اړتیا ده، ترڅو خلک وکولای شي خپلې معاملې په پرمختللي سیستم سره ثبت او ریکارډ کړي.

د دې هدف د لاسته راوړلو لپاره بیلابیلې لارې چارې په کار واچول شوې، خو د مالي موسسو او لویو تصدیو په پرمختګ سره د محاسبې سیستم (Double Entry system) له همغه لومړي وخت څخه د اهمیت وړ وه.

دغه نوي او پرمختللي سیستم د ځانګړو ګټو او د تجارتي فعالیتونو او پروګرامونو او په دې اړه د هراړخیزو معلوماتو په لرلو سره وکولای شول، لازمې لارښوونې رامنځته کړي.

په پایله کې ویلای شو د نوي او پرمختللي تجارت بریالیتوب، د منظمې محاسبې او د محاسبوي دفترونو Book keeping پورې اړه تړاو لري.

له Book keeping یا حسابي دفترونو څخه موخه داده چې د محاسبې په سیستم کې تجارتي معاملې په سیستماتیک او منطقي ډول راوړل شي، څو هر سوداګر په خپله دوره کې ښې پایلې لاسته راوړلی شي.

تجارتي محاسبه چې د محاسبې د اصلي او اساسي څانګو څخه ده، د تجارت د ژبې په توګه د خاصو میتودونو او وسایلو لکه د ګټې اوزیان او بیلانس شیټ په وړاندې کولو سره توانیدلې چې د تصدۍ سیالیت او مالي توازن وساتي.

د دې ځانګې ماهیت په دې کې دی چې د فعالیتونو جریان چې د عوایدو او لګښتونو د رامنځته کیدو لامل ګرځي د عددونو او ارقامو شکل دا ښيي، چې په پایله کې د تصدۍ د ټولو تجارتي فعالیتونو د کنټرول لامل ګرځي.

د تجارتي محاسبې دغه درسي کتاب چې د تجارتي تصدیو د معاملاتو د ثبت میتودونه او پایلې تر تحلیل او ارزیابۍ لاندې نیولي دی په لومړۍ برخه کې د معلوماتي محاسبې د سیستم د اهمیت او په تجارتي محاسبه کې اساسي مفاهیم توضیح او په اړه یې لازم مطالب وړاندې شوي دي. دوهم د هغو حسابونو په اړه پکې لازم معلومات وړاندې شوي دي، چې د امتعې یا توکو په حسابونو کې فوق العاده ونډه لري، دریم د ثابتې او متحرکې شتمنۍ د فرسایشاتو او په محاسبه کې د هغو د ثبت د میتودونو په اړه لازم معلومات وړاندې شوي دي، څلورم د هغو تعدیلي او تصفیوي معاملاتو په اړه د مثالونو په وړاندې کولو سره لازم توضیحات ورکړل شوي چې د بیلانس شیټ د جوړولو پر مهال تعدیلات پکې ضروري او لازمي دي او پنځم د مفاد او ضرر حساب پکې د نتیجوي حساب په توګه تحلیل او ارزول شوی او دغه راز د بیلانس شیټ وروستۍ برخه چې د تجارتي تصدیو د مالي موقف د اوضاع په تحلیل کې اساسي نقش لری، لازم توضیحات ورکړل شوي دي.

سره له دې چې د دغې رسالې د مطالبو په را ټولولو کې لازمې هڅې او تحقیقات ترسره شوي، څو ګران محصلین له هغو ګټه واخلي، مګر بیا به هم له نواقصو او اشتباهاتو نه خالي نه وي، زه هیله منه یم چې درانه لوستونکي او پوهان به په خپلو نېکو نظریاتو او رغنده نیوکو سره د دغه درسي کتاب په تصحیح او غنامندۍ کې له ما سره همکاري او مرسته وکړي.

په درناوي

ماري یوسفزۍ حمیدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ټولیزه موخه:

د محاسبې معلوماتي سیستم، د امتعې او همدارنګه د ګټې او زیان، د فرسایش ډولونو، د تعدیلي معاملو او بیلانس شیټ په اړه معلومات.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

د محاسبې معلوماتي سیستم

ټولیزه موخه:

د تجارتي محاسبې اساسي مفاهیم او په معلوماتي سیستم پوهېدل.

د زدکړې موخې: محصلین به د دې څپرکي ترپایه وتوانیږي چې:

- د محاسبې د معلوماتي سیستم په توضیح او تعریف وپوهیږي.
- د محاسبې د معلوماتي سیستم په دندو وپوهیږي.
- د محاسبي په اساسي مفاهیمو او اصطلاحاتو وپوهیږي.

د محاسبې معلوماتي سیستم

د را ټولونې سیستم او د معاملاتي ارقامو پروسس او د اړونده ډلو لپاره د مالي معلوماتو خپرول، د محاسبې د معلوماتي سیستم په نوم یادیږي. دا سیستم په تصدیو کې یو له بل سره فرق لري.

هغه لاملونه چې پردې سیستم باندې اغېزه کوي او شکل یې ټاکي، البته د تصدي د ځانګړتیاوو او هغــو معاملاتــو پورې چې تصــدي یې ترسره کوي، اړه لري. لکه د تصــدي غټ والی او د هغو معاملو اندازه چې تصدي ورڅخه ګټه اخلي او هغه معلوماتي منابع چې د تصدۍ یوه اداره او نور کسان ورته په خپل سیستم کې ځای ورکوي.

یو ښه معلوماتي محاسبوي سیستم د یوې تصدي له ادارې سره مرسته کوي، څو لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.له تصدۍ څخه دباندنيو وګړو څومره ملکيت او شتمني ده؟

۲.څو ډوله پورونه وجود لري او ولې نه دي تصفيه شوي؟

۳.آيا د پلورنې کچه د پخوانۍ دورې په پرتله زياته شوې؟

٤.تصدي کوم ډول شتنمي په واک کي لري؟

٥.د نقليه وسايلو وتل او ننوتل څه ډول دي؟

٦.آيا په تيره دوره کې کومه داسې د قناعت وړ ګټه په لاس راغلې اوکه نه؟

۷.آيا کومه توليدي څانګه په ضرر کار کوي ياپه راتلونکي کي د ضرر سره مخ کيداى شي؟

۸. آيا کولاى شو چې د مفاد (ګټې) په هغې کچه کې چې ونډه والو ته ويشل کيږي زياتوالي راولو؟

۹.آيا له سوچه (خالصې) شتمنۍ (شخصي پانګه) څخه ګټه مخ په زياتوالي ده اوکه نه؟

۱۰. آيا په راتلونکي کې تصدي دسياليت له ګواښ سره مخ ده اوکه نه؟

۱۱. آيا دتصدي شتمني په مناسب ډول ويشل شوې او که نه؟

په همدي ترتيب ډيرو پوښتنو ته ځواب ورکول کيږي، خو پدې شرط چې د معلوماتي محاسبې يو ښــه او اغيزمن سيستم شــتون ولري. ترڅو له مختلفو سرچينو څخه اعداد او ارقام را ټول کړي او بيايــي اړخونــه تحليل او نتيجه ګيري کړي. څکه د ســوداګريزو نهادونو او تصديو لپاره د عامه پوهاوي معلوماتو ترلاسه کول او ښه سلوک ګټور دى.

په همدې ترتيب يوه تصدي هغه وخت ديوه منظم اوســټندرډ معلوماتي سيستم درلودونکې ګڼل کيږي، چې کله دا سيســتم د محاســبوي پرنســيپونو (اصول ، قواعد ، او محاسبوى مقرراتو) پر اســاس باندې ولاړ اوبرابر وي او هم داســې تهيه اوترتيب شي، تر څو وکولاى شي د ډول ډول پوښتنو له دايرې څخه په بريالۍ بڼه راووځي.

نو بناً د محاسبې هغه ستنډرډ او منل شوي پرنسيپونه د هر محاسب لپاره دتصدۍ اهدافو ته د رسيدو په موخه په خاص ډول د معلوماتي محاسبوي سيستم د تصحيح او ترتيب لپاره يو اړين او لازمي کار دى.

د تجارتي محاسبې اساسي اصطلاحات اومفاهيم

IMPORTANT TERMS FAINANCICAL ACCOOUNTING

راتلونکي مفاهيم اواصطلاحات لاندې عمده اواساسي موضوعات په محاسبه کې بيانوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.د حســاب تعریف (ACCOUNT): حســاب عبارت دی له لنډ ریــکارډ او د وګړو، تصدیو موسســاتو او ســوداګریزو معاملاتو له تثبیت څخه، کوم چې د بېلابېلــو ډولونو لرونکی دی. لکه د شــتمنۍ حســابونه، د شــتمنۍ پورونه اوهغه لګښــتونه چې هریو یې له یادو شــوو مختلفو ســوداګریزو معاملو چې د یوې اړوندې څانګې، فعالیت په یوې تصدي او یا په یوه موسســه کې روښانه کوي، بیانوي.

یا په بل عبارت: حساب یو منظم او سیستماتیک ترتیب دی چې د معاملاتو او واقعاتو تایید له شتمنیو څخه په یوه شتمنۍ یادوي. شتمني په یوه ډول سره ښیي چې د هر یوه لپاره بېلابېل حسابونه شتون لري.

۲.د حسابونو ډولونه kinds of account: حساب بېلابېلو څانګړتیاوو او موخو ته په کتو سره په مختلفو بڼو ویشل کیږي؛ خو په عام شکل بیا په لاندې دوو ډولونو ویشل کیږي:

الف: دایمي حسابونو (بیلانسي): له هغو حسابونو څخه عبارت دي، چې یوازې د یوې ټاکلې دورې لپــاره نه ، بلکې د هغــې پاتې برخې له مالي دورې څخه بلې مالي دورې ته انتقال مومي او همداسې د حقیقي حسابونو په نامه هم یادیږي. لکه د کسې شتمني او داسې نور.

ب: اســمي (موقتي) حســابونه: له هغو حســابونو څخه عبارت دي چې د مالي کال په پای کې یې پاتې حسابونه، دایمي حسابونو ته ولیږدول شي او همداراز پاتې برخه یې په مستقل ډول مالي دورې ته نه لیږدول کیږي. لکه د تهیه کولو د مخارجو حساب، شخصي حساب او داسې نور.

۳.د پیرودلو مســتردي (Sales return): د پیرودلو مســترد کول له هغو اخیستل شویو مالونو څخه دي، چې دځینو مختلفو لاملونو لکه دجنسیت اوکیفیت دخرابۍ یا د اخیستونکي د قناعت د نه قناعت له امله بیرته پلورونکي ته ورکول کیږي او مســتردیږي، چې د پیرودلو د مســتردۍ په نوم یادیږي.

دا معامله د نغدي یا قرضي معاملې په صورت کې رامنځته کیدای شي.

۴.د پلورل شــوي څیز مســتردول (بیرته ورکول (fales return): د تصدۍ دځنیو پلورل شوو مالونو او اجناســو څخه عبارت ده. چې دمختلفو لاملونو لکه دجنســیت خرابۍ او یا نورو لاملونو له امله بیرته ګرځي. چې دپلورل شوي څیز د بیرته ورکولو په نامه یادیږي. نوموړې معامله هم د پیرودلو د مستردۍ په څېر د نغدې یاد پور معاملې په صورت کې رامنځته کیدای شي.

۱. **تخفیــف (discount):** تخفیف د پلورونکي لخوا نه اخیســتونکي ته د مالونو د قیمت له کمښت څخه عبارت دی، چې د لاندې شرایطو په اساس تجارتي تخفیف په پام کې نیول کیږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

- کله چې اخیستونکی پخوانۍ سابقه ولري.
- کله چې د پلورلو حجم لوړ وي.
- د تاریخي ورځو رانږدې کېدل او د کال په موسم کې بدلون.
- له ټاکلې مودې مخکې پر وخت او پیسو ته د پلورونکي اړتیا.

۲.د تخفیف ډولونه:

الف: نقدی تخفیف: هرډول تخفیف د پور ورکونکي په ذریعه پور اخیستونکی ته، خو په دې شرط چې پور اخیســتونکی خپل پور ترټاکلي وخت وړاندې ادا کړي، چې په دې وخت کې نغدي تخفیف رامنځته کیږي.

ب: تجارتي تخفیف (Trade discount): د پخواني اخیستونکي یا د معاملې لرونکي لپاره په قیمت شوي لېست کې هر ډول کموالی، سوداګریز تخفیف نومول کیږي.

۳. اخیستنه (drowing): د تصدۍ د څښتن په واسطه له تصدۍ څخه د نغدو پیسو یا اجناسو لاســته راوړل ، چې په نتیجه کي د تصدۍ په شــتمنۍ کې د کمښــت لامل ګرځي. د تصدۍ دغه برداشت دتصدۍ دڅښتن دشخصي اړتیاوو د پرمخ وړلو لپاره وي، چې باید په یوه بېل حساب کې دشخصي برداشت حساب په نامه ثبت شي.

۴. نقــل او اندراج (pasting): د معاملاتو انتقــال او اندراج د ژورنال له کتاب څخه د لیجر کتاب ته د posting په نامه یادیږي.

۵. کمیشن: (commission): یوه اندازه پیسې یا اجوره چې په سوداګریزو چارو کې د ترسره شوو خدماتو په مقابل کې یوشخص یا موسسې ته ورکول کیږي ، د کمیشن په نوم یادیږي.

۶.فرسایشــات (Delneciation): فرسایشات د ثابتو شــتمنیو د لګښتونو د توزیع پروسه ده چې په یو منظم او منطقې ډول د دغو شتنمیو په اقتصادي عمر ویشل کیږي.

۷.د ګدام موجودي (Gnunetony skor): عبارت له هغې امتعې (سامان) څخه ده چې په لاس کې وي او پلورل شــوې نه وي، همدا راز د تصدي په ګدام کې شــتون ولري. چې هغه د (Gnunetony skor) په نوم یادیږي.

۸.انفرادي تصــدي (SOLE PROPRIWTORSHIP): عبارت له هغې تصدي څخه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

څښتن او پانګه وال یې یو کس وي. چې اداره، رهبري، ګټه او ضرر یې هم په ده پورې اړه ولري.

۹. تضامنــي شرکــت (CORPORATION): هر کله چې مالکیت په دوه یا زیاتو وګړو پورې اړه ولري، تضامني شرکت دی. معمولاً د بانک ګډونوال تر زیاتې اندازې پورې لس کسان او په نورو ټولو ځانګو کې شل کسان وي.

۱۰. ســهامي شرکت (CORPORATION COMPANY): دتصدي هغه لوی ډول دی، چې پانګه په برخو ویشل کیږي او ډیر سهم لرونکي په کي ګډون کوي.

۱۱. ســند (VOUCHER): هغه تحریري پاڼې دي چې یوه معامله پکې روښــانه کیږي. مثلاً هرکله چې تصدي یوه اندازه قرطاسیه واخلي نو له پلورونکي څخه یو بیل تر لاسه کوي.

۱۲. پانګــه اچونه (INVESTMENT): هغــه معامله ده چې د مالکانو په واســطه رامنځته کیږي، چې په مستقیم ډول د مالک پانګه زیاتوي. یعنی یوه نوې پانګه پکار اچوي.

۱۳. د انــډول (تعدیــل) درج (ADJUST): دکال د پــای درجول دي، ترڅو حســابونو د نویو بدلونونو سره سم عیار شي او یا تازه شي.

۱۴. معامله: معامله عبارت له هغه عمل څخه دی چې د دوو کســانو په منځ ې د شــیانو او اجناســو د پیرودلو او د خدمتونو په مقصد ترسره کیږي. ســوداګریزی معاملي په عام ډول په دوه برخو ویشل کیږي.

۱. نغدي معاملې:

۲. کریدیتي معاملې:

کلــه چې نغدې پیســې د راکړې ورکړې له امله ادا یا محصــول شي، نودا نغدي معامله نومول کیږي او کله چې دنغدو پیســو ورکړه وځنډیــږي، نودې معاملې ته کریدیتي معامله ویل کیږي، چې په لویو سوداګریزو تصدیو کې دا ډول دود زیات دی.

۱۵. اصلاح شــوې معاملي (Adjusting entries): داهغه معاملې دي چې دحســابي دورې په پای کې د محاسبوي ترلاسه شوو بنسټونو پر بنا رامنځته کیږي او ټولو حسابونوته دحاضرې زمانې په نســبت ورکولو سره تړلې کیږي اوله هغه وروســته کولای شو چې یو سم او دقیق مالي بیلانس شیټ چمتو کړو.

مثلا په اوســنۍ دوره کي د دوو راتلونکو میاشــتو کرایه د پیشکي (اډوانس) په توګه ورکول د شــتمني حســاب په توګه ثبت او بدل کیږي او د دې دوو میاشتو له تیریدو څخه وروسته اړوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

حساب یعنې دکرایي خارج ته لیږدول کیږي.

۱۶.مالي حسابونه یا مالي بیان (financial statement): هغه حساب دی چې د محاسبوي اعــدادو او ارقامــو د را ټولونې جدول بندي او وروســتی لنډیز پکې ترسره کیږي. مالي حســاب په څلور ډوله دی.

۱- بیلانس شیټ.

۲- د ګټې او ضرر حساب.

۳- نغدي حساب.

٤- د ناویشلې ګټې حساب.

۱.بیلانس شــیټ: هغه ډول صورت حســاب دي چې د یوې تصدۍ مــالي حالت د دورې په پای کې ښیي.

۲.د ګټې او ضرر حساب: د یوې تصدي پایله اخیستنه (نتیجه ګیري) د هغې په اړونده دوره کې ښیي.

۳.نغدي حساب: هغه نغدي جریان څرګندوي چې د عملیاتو پانګې اچونې او مالي فعالیتونو په واسطه تیاریږی او یا په مصرف رسیږي.

۴.د ناویشــل شوې ګټې حســاب: د ناویشل شوې ګټې د حساب انډول د دورې له پیل څخه د دورې ترپایه پورې بیانیږي.

اختتامیه معاملې (closing entries): هغه پروســه ده چې د هغې په واسطه ټول حسابونه لیجر کیږي. یا لیجر شــوي حســابونه د تصدي پایله نومول شوې ده او د شخصي پانګې حساب ته لیږدول کیږي. دا پروسه د کتاب تړلو یا تصفیه کولو په نامه هم یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړي څپرکي لنډیز

په دې څپرکي کې دې مطالبو ته پام شوی دی:

د معلوماتي محاسبې سیستم:

د اعـــدادو او ارقامـــو د راټولونې او تحلیل څخه عبارت دی. چې د یـــوې تصدي د فعالیت په پروســـې پورې تړلی دی او د معلوماتو روښـــانول او څرګندول د علاقه لرونکو ډلو لپاره د معلوماتي سیستم په نامه یادیږي.

یـــوه تصدي هغه مهال د یـــوه معلوماتي سیســـتماتیک او هر اړخیز سیســـتم درلودونکی وي چې کله دا سیســـتم د محاســـبوي پرنسیپونو پر بنســـټ ټینګ ولاړ وي. لکه (قواعد، اصول). یعنې محاسبوي مفکورې باید په همدغو نوموړو شیانو کلکې ولاړې وي، ترڅو وکولای شي د یوې تصدي د تېر مهال په کړو وړو او په راتلونکي کې د یوې تصدي د فعالیت د وړاندوینې په اړه پوښتنوته قناعت لرونکي ځوابونه ورکړي.

د حسابي پړاوونو د طرزالعمل د غوره تحلیل لپاره د لاندې اصطلاحاتو او مفاهیمو یادول اړین دي:

۱. د حساب تعریف او د هغه ډولونه.

۲. د پیرودل او پلورل شویو مالونو مستردي (بېرته ګرځول).

۳. تخفیف او د هغه ډولونه.

۴. د حقوقي بنې له مخې د تصدیو ډولونه.

۵. معاملې.

۶. انډول شوې او تصفیه شوې معاملې.

۷. مالي حسابونه او د هغوی ډولونه.

۸. اختتامیه معاملې.

یاد شوي اصطلاحات او مفاهیم د نورو اصطلاحاتو په څنګ کې د محاسبې په اړه مهم مطالب او موضوعات بیانوي. بناءً د هر علم په لومړي ځل یادونه کې دا اصطلاحات یادوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړي څپرکي پوښتنې

۱- یوه تصدي څرنګه کولای شي یو ښه معلوماتي سیستم تیار (ترتیب) کړي؟

۲- د معلوماتي سیستم په مرسته د تصدي منجمنټ (اداره) باید کومو کره پوښتونو ته ځواب ورکړي؟

۳- حساب تعریف کړئ؟

۴- دایمي اوموقتي حسابونه په خپل منځ کې څه توپیر لري؟

۵- د پیرودل او پلورل شــویو مالونو مســتردي ولې منځته راځي، کره دلایل یې په روښانه ډول بیان کړئ؟

۶- تخفیف څه ته وایي؟

۷- سوداګریز او نغدي تخفیف په خپل منځ کي څه توپیر لري؟

۸- د نقل اندراج مفهوم څه دی په اړه یې معلومات ورکړئ؟

۹- فرسایشات تعریف کړئ ؟

۱۰- موجودي کله منځ ته راځي او په کومو نومونو یادیږي؟

۱۱- په انفرادي تصدۍ کې د تصدي اداره او رهبري څرنګه رامنځته کیږي؟

۱۲- د سهامي او تضامني شرکتونو په اړه معلومات ورکړي؟

۱۳- پانګه اچونه څرنګه معامله ده په دې اړه خپل معلومات وړاندې کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم څپرکی

د امتعې یا مالونو حساب

تولیزه موخه:

د پایلې په تثبیت کې د امتعې د حسابي نقش توضیح او د نغدۍ د بیلانس شیت ترتیب.

د زده کړې موخې: محصلین د دې څپرکې په پای کې باید وکولای شي چې:

- د امتعې خالص حسابونه (حساب، خالص پیرودل او د امتعې خرڅول) وپیژني.
- د امتعې په خالصو حسابونو کې د معاملاتو د درج شویو قاعدو فرق وکړای شي.
- د امتعې خالص تحتاني حسابونه درکړي.
- د امتعې په تحتاني حسابونو کې د معاملو درج توضیح کړي.
- د حسابونو تړل، د تصدۍ د پایلې تثبیت او د بیلانس شیټ درک کړي.

د امتعې یا مالونو حساب

د ګډو یا مخلوطو مالونو د حساب پېژندنه: د امتعې یا مالونو حساب د شتمنیو له حسابونو څخه یو حساب دی او په سوداګریزه محاسبه کې کره او مرکزي رول ترسره کوي؛ نو ځکه کوښښ شوی چې په دې کې د مالونو د مخلوطو سرچینو او نورو حسابونو په اړه چې د مالونو اړوند دي، مفصلې څرګندونې وړاندي کړي. تراوســه پورې مو له دوه ډوله حسابونو سره سروکار درلود، چې عبارت دي له: بیلانسي حسابونه (شتمنۍ پانګې اوبدهي) او نتیجه یي حسابونه. سربېره پردې په عمل کې نورحسابونه هم شتون لري چې هم دبیلانسي او هم دنتیجه یي حسابونو اړوند دي، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول حسابونه د مخلوطو حسابونو په نامه یادیږي.

د امتعې مختلط یا ګډ حساب د همدې ډول حسابونو له جملې څخه دی، ځکه دا حساب له یوه لوري له بیلانس اوله بل لوري د خرڅونو دپایلې په توګه د ګټې او ضرر په حساب پورې اړه لري. تراوسه پورې مو د آسانتیا پخاطر موضوع په دې ډول په نظرکې نیولې وه چې اخیستل شوی مال بیرته په همغه قیمت خرڅ شي؛ خو عملاً یو داسې حالت شتون نه لري او د خرڅ شوي او اخیستل شوي قیمت په منځ کې فرق شتون لرې او تصدي د ګټې لاسته را وړلو پخاطر کوښښ کوي ، ترڅو مال په لوړ قیمت په مارکیټ کې وپلوري.

د موضو د لا روښانتیا په خاطر لاندې بېلګې په نظر کې نیسو:

لومړۍ بېلګه: د افغان بیسیم مخابراتی شرکت ۸۰ واحده کرېډیټ کارت لري، د فی واحد قیمت یې ۱۰۰۰ افغانۍ دي، چې د کارتونو مجموعي قیمت مساوی دی له ۸۰۰۰۰ زره افغانی او یا کرېډیټ کارتونو تمام شوی قیمت ۱۰۰۰×۸۰ = ۸۰۰۰۰

C	D
60 ×1200 =72000 د کیسې لپاره بیلانس 8000 وروستۍ موجودي 8000	A.B 80×1000=80000

نوموړی شرکت ۶۰ واحده کرډیت کارتونه چې یو واحد په ۱۲۰۰ افغانیو پلوري او د مجموعي کرېډیټ کارتونو ارزښت د خرڅولو له مدرکه له ۶۰ × ۱۲۰۰ =۷۲۰۰۰ سره مساوي دی.

څرنګه چې لیدل کیږي د امتعې په حساب کې د ۸۰۰۰ زره افغانیو اندازه په تفاوت سره منځ ته راغلې او دا تفاوت باید تحلیل او روښانه شي چې، آیا د پاتې شویو مالونو یوه اندازه په ګدام کې شته او که د خرڅونو پایله ده؟ نو د دې موضوع د تحلیل په خاطر باید لاندې درې موضوع ګانې په ګوته او روښانه شي.

کسه

C	D
د امتعې اخیستنه او تصفیه 80000ه د پای بیلانس 92000	AB = 100000 72000= د امتعې له خرڅونې څخه
172000	172000

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. د پلورل شوې امتعې (کریډیټ کارتونو) ټام شوی قیمت.
۲. د امتعې وروستۍ موجودي.
۳. د خرڅونو پایله.

په پورتني مثال کې یاد شوي درې موضوعات په لاندې ډول محاسبه کیږي. ۱۰۰۰ × ۶۰ = ۶۰۰۰۰ = د مال ټام شوی (پلورل شوی) قیمت

۲۰۰۰۰ = ۱۰۰۰× ۲۰ = وروستۍ موجودي

۱۲۰۰۰ = ۶۰۰۰۰ – ۷۲۰۰۰ = د خرڅلاو پایله

څرنګه چې لیدل کیږي د خرڅونو پایله له ۱۲۰۰۰ سره مساوي ده چې د ټام شوي او خرڅونو د قیمتونو له تفاوت څخه منځ ته راځي او کولای شو نوموړي معاملات د مالونو په مخلوط حساب کې په لاندې ډول ذکر کړو:

C	د مال مختلط یا ګډ حساب	D
د مال خرڅونه 72000 وروستۍ موجودي 20000 12000 د خرڅلاو ګټه		AB - 80000
92000		92000

په محاسبه کې د معلوماتي محاسبوي سیستم د ترتیب لپاره باید یو سلسله پرنسیپونه او اصول مراعات شي، ځکه چې دحسابونو د ټرلو پرمهال دحسابونو په هکله نه یوازې دا چې معلومات باید ولري، بلکې دهرې حسابي دورې په جریان کې همدا شان یو بشپړ معلومات ورکړلای شي.

نوبناً په دې فصل کې ددې موضوع لپاره له مخلوطو حسابونو څخه نه، بلکې د مالونو له خالصو حسابونو څخه استفاده کیږي.

د مال سوچه حسابونه

د مال سوچه حسابونه په دوه ډوله دي:

۱- د مال پېرودنې حساب

۲- د مال پلورنې حساب

۱.د مال پېرودنې حساب: د مال اخیستنې په دې صورت کې یو سوچه حساب را ښیي.

په دې حساب کې د debit په پایله کې د AB account اخیستنې او د مال پېرودنې اړوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصارف او هم مسترد کېدل درجیږي، همدارنګه د کرډیټ په ستنو کي نوموړی حساب د مال پېرودنې په قیمت خرڅیږي، او د S وروستی موجودي درجیږي. دکال په پای کې چې څه ډول حساب تړل کیږي همدغسی وروستی موجودي هم د هرې دورې په پای کې د شمېرلو وزن کولو یا داندازه کولو په طریقه تثبیتیږي. په همدې ترتیب کوم بدلونونه چې په موجودي کې منځ ته راځي او یا د موجودي عملیه د انونټر (Enventor) په نامه یادیږي.

د پلورل شوي مال د پېرودنې قیمت د کریډیت په ستونونو کې درجیږي، چې د حسابي دورې په پای کې وروستی موجودي د ختم بیلانس او د مال پېرودنې قیمت د مال پلورنې حساب ته لیږدول کیږي، لکه په لاندې ترتیب سره:

C	د مال پېرودنې حساب	D
(C.G.S) د پلورل شوی مال پېرودنې قیمت (P.Returen) د پېرودنې د مستردی (SOULDO) وروستی موجودي		AB لومړي موجودي (increase) پېرودنه (EXPENSIVE)د مال چمتوکولو لګښتونه
$\sum D=\sum C$		

د مال پلورنې حساب: د مال پلورنې حساب له نتیجه یي حسابونو څخه یو حساب دی. د دې حساب د کریډیت په ستنو کې د تصدی د خرڅونو مجموعي قیمت او د ثبت په ستنو کې یې د پلورل شوي مال پېرودنې قیمت او د پلورل شوي بیرته واپسي درجیږي. د حسابې دورې په پای کې د حساب له تړلو څخه وروسته د دې حساب تفاوت، ګټه او ضرر روښانه کیږي. لکه څرنګه چې مخکې یادونه وشوه، چې حاصلات د پانګې د زیاتوالي باعث ګرځي، نو بناً د پلورلو حاصلات د ګټې اوتاوان د کریډټ د حساب په سیستم کی درج کیږي او برعکس تاوان دپانګې دکمښت لامل ګرځي، نوځکه په پلورلو کې ضرر کول د یاد شوي حساب د ثبت په سیستم پورې نښلول کیږي. د مال پلورنې حساب له لاندي شکل سره سم ترتیبیږي.

C	د مال پلورنې حساب	D
د خرڅ شوي مال قیمت یا د خرڅ تاوان (S)		د خرڅ شوي مال د پېرودنې قیمت(C.G.S) د پلورنې بېرته ګرځېدل (S.RETURN) د پلورنې لاس ته راوړنې (S)
$\sum C$		$\sum D$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موضوع د روښانتيا لپاره مخکنۍ بېلګه د مال سوچه حسابونو (مال پېرودنې) ته لېږدوو.

D	مال پېرودنه	C
AB = 80000		60000 د پلورل شوي مال د پيرودنې قيمت 20000وروستۍ موجودي
80000		80000

D	د مال پلورنې حساب	C
60000 د پلورل شوي مال د پېردونې قيمت 12000 د پلورنې عوايد		د خرڅلاو قيمت 72000
72000		72000

D	د زيان او ګټې حساب	C
		د پلور حاصل 12000
D		CΣΣ

د ثبت بيلانس

A اکتيف	د ثبت بيلانس	P پسيف
20000 -		د پلور حاصل 12000

دويم مثال: مخابراتي شرکت په مارکيټ کې د پېرودنکو د غوښتنو د کمښت له امله خپل مال تر خپل تمام شوي قيمت څخه په ټيټه بيه يعنې فې واحد په ۸۰۰ افغانيو پلورى، چې د دې معاملې درج، خپلو اړوندو حسابونو ته په لاندې ترتيب دى.

D	مال اخيستنه	C
AB=80× 1000=80000		د پلورل شوي مال اخيستني قيمت 20000وروستۍ موجودي
80000		80000

D	مال پلورنه	C
60000 = 1000 × 60		48000 = 80000 ×60 12000 د خرڅلاو تاوان
60000		60000

(c) ketabton.com: The Digital Library

کردیت C	ګټه او تاوان	دبت D
		د پلورنې تاوان - 12000

C	د ختم بیلانس	D
		امتعه 20000

د مالونو زېرمه او د پلورلو لپاره د چمتو مالونو د قیمت لګښتونه

Inventory and cost googds sold

د حســابونو د تړلو په پروســه کې د مالونو د زیرمو د مکررې ارزونې سیستم په نظر کې نیول کیږي. په دې سیستم کې، پیرودنه یا هغه مخارج چې د مال پېرودونکي په حساب کې ثبت شوي، د پېرودنې او مســتردۍ په حســاب کــې کریدیټ کیږي. نو بناً د مالونــو د زېرمو د ثبت او د ډاډ ترلاســه کولو په منظور ټول قلمونه په کلني ډول موجودیږي یعنی شــمیرل یا وزن کیږي او دټیټ قیمت یا د مارکیټ د قیمت په واسطه ورته ارزښت ورکول کیږي.

په دې سیستم کې پلورلو ته د چمتو امتعې قیمت داسې ټاکل کیږي، چې لومړۍ موجودي او خریداري جمع کیږي او وورستۍ موجودي ورڅخه منفی کیږي.

د لا روښــانتیا لپاره د پلورل شــویو اجناسو د لګښــتونو موضوع د زیرمو ارزونې یا د مالونو د سوچه حسابونو د سیستم لاندنۍ بیلګې په نظرکې نیسو:

فــرض کــړئ د یوې تصــدي لومړۍ موجــودي ۳۰۰۰۰ افغانۍ لري، د دورې پــه جریان کې د ۲۰۰۰ افغانیو په ارزښت مالیه اخلي. دترانسپورت لګښتونه ۶۰۰۰ افغانی د پیرودني مستردول او د پلورونکي تنزیل ۱۰۰۰ او ۳۰۰۰ افغانۍ او وروستۍ موجودي ۲۶۰۰۰ افغانۍ ده. په همدې ترتیب د پلورل شویو اجناسو د لګښتونو ارزول په لاندې بڼه صورت مومي:

لومړۍ موجودي	۳۰۰۰
پیرودني	۲۰۰۰۰۰
د ترانسپورت لګښتونه	۶۰۰۰
د ذکر شویو چمتو جنسونو ټول قیمت	۲۳۶۰۰۰
د پېرودنې مستردول	۱۰۰۰
تنزیل	۲۶۰۰۰
د مال وروستۍ موجودي	۲۶۰۰۰
د ذکر شویو جنسونو تمام شوي لګښتونه	۲۰۶۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	د مال پیرودنه	D
د پیرودنې بیرته ورکړه 1000 دپلورنې تنزیل 3000 وروستۍ موجودي 26000 د اجناسو لګښتونه پلورونکي ته 206000		AB – 30000 اخیستل 20000 د ترانسپورت لګښت 6000
236000		236000

تمریـــن: د احمد تصـــدي د ۱۹۰۰۰ افغانیو پانګې په کارولو پیل وکړ او له دې پانګې څخه په تصدي کې د ۷۰۰۰ افغانیو په ارزښـــت مال او پاتې ۱۲۰۰۰ افغانۍ نغدې پیســـې لري، د تصدي پرانستونکی بیلانس داسې ترتیبېږي:

P د احمد د تصدي پرانیستونکی بیلانس، د پرانیستنې نېټه. ۸۷ /۷/۷ A	
شخصي پانګه 19000	مالونه – 7000 کسه 12000
19000	19000

هغه معاملې چې د دورې په جریان کې ترسره شوې په لاندې ډول دي:

۱. په ۱۷،۷ نېټه د ۳۰۰۰ افغانیو په بیه په نغده توګه ښه مال پیرودل شوی.

۲. په ۱۷، ۷ نېټه د ۵۰۰۰ افغانیو په بیه په نغدو مال پلورل شوی.

۳. په ۲۸،۷ نېټه د یوه کارګر مزد ۲۰۰ افغانۍ نغدې ورکړل شوې.

۴. وروستۍ موجودي د اتونټور په واسطه ۶۰۰۰ افغانۍ.

لاندیني حسابي پړاوونه ترسره کړئ!

۱.معاملې د ژورنال په دفتر کې درج کړئ!

۲.معاملې د لیجر په دفترونو کې تجزیه او تحلیل کړئ!

۳.د ګټې او تاوان حساب او هم شخصي پانګې ترتیب کړئ!

۴.د ختم بیلانس ترتیب کړئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژورنال د دفتر ترتیب.

شمیره	نېټه	تفصیلات	J/F	کریدیت	دبت
۱	17/17	له کسې څخه مال ته		3000	3000
۲	7/15	له امتعې نه کسې ته (د امتعې پلور په نغدو)		5000	5000
۳	7/28	د مزد مخارجو ته له کسې څخه نغدې یوه کس ته		5000	500

C				مال اخیستنه			D
نېټه	تفصیلات	JF	مبالغ	نېټه	تفصیلات	J/F	مبالغ
	د مال دپلورلو لپاره		4000		لومړی موجودي		AB/7000
	وروستۍ موجودي		6000	7/7	له کسې څخه		3000
			10000				10000

C				کسه			D
نېټه	تفصیلات	JF	مبالغ	نېټه	تفصیلات	J/F	مبالغ
	کسر		5000	7/29	د مال له پېرودنې څخه		4000
					د پلورلو لاس ته راوړنه گټه او پلورنه		1000
			۵۰۰۰				۵۰۰۰
نېټه	تفصیلات	JF	مبالغونه	نېټه	تفصیلات	JF	مبالغونه
نېټه	د مال په پېرودنه		۳۰۰۰ ۵۰۰		لومړۍ موجودي		۱۲۰۰ ۰

C				مال پلورنه			D
نېټه	تفصیلات	JF	مبالغ	نېټه	تفصیلات	J/F	مبالغ
	د مال پېرودنه د مزد د مخارجو لپاره وروستۍ موجودي		3000 500	7/15	لومړۍ موجودي د مال له پور څخه		4000
			17500				17000

(c) ketabton.com: The Digital Library

D		کته او تاوان	C
د مزد مخارج -	500	1000	دپلورلو لاسته راوړنې
د پانګې ګټه	500		
	1000	1000	

D		شخصي پانګه	C
وروستنۍ موجودي	19500	19000	د لومړۍ موجودي
		500	ګټه
	1000	1000	

D		شخصي پانګه	C
	19500	19500	

د امتعې اړوند د معاملاتو ثبت

الــف: د تهیــې مخارج او د مالونو د تهیه کولو قیمتونه: د امتعې د پېرودلو په حســاب کې ، اخیســتل شوې امتعه د اخیســتلو په قیمت نه ، بلکې د تهیې په قیمت باید په اړوند حساب کې درج شي. له دې امله د تهیې قیمت مساوي دی د مجموعي لګښتونو د پلورلو له قیمت سره اویا:

مثال: په یوه تصدۍ کې د مال پېرودنې بیه ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ ده او دتهیې د لګښتونو مجموعه مساوي ده له ۱۰۰۰۰ افغانیو سره او همدارنګه د تهیې بیه مساوي کیږي له ۱۱۰۰۰۰ افغانیو سره:

۱۱۰۰۰۰ =۱۰۰۰۰+۱۰۰۰۰۰

د تهیې بیه = د تهیې لګښتونه + د مالونو د پېرودنې بیه

D		د مالونو پېرودنه	C
اخیستل شوي مالونه	100000		S-110000
د تهیې لګښتونه	10000		
	110000	110000	

د ســوداګریزو مالونو د تهیې لګښــتونه په تصدیو کې مختلف ډولونه لري. لکه ترانســپورتي لګښــتونه ، ګمرکي محصول، د باربندي لګښــتونه د حمالي لګښــتونه (هغه لګښتونه چې له بندر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثخه شـارته دننـه د مالونو د لیږد له املـه رامنځته کیږي) او ټول هغه لګښـتونه چې دمالونو د پیرودنـې لپـاره رامنځته کیږي. نوله همدې امله د یادو شـویو معاملـو د ثبت لپاره د تهیې د لګښـتونو مختلف حسـابونه باید په نظرکې ونیول شي او په پای کې د هریوه د حسـاب تفاوت د تهیې دلګښـتونو حسـاب ته لیږدول کیږي او همداراز د لګښـتونو تفاوت د مال پېرودنې د ثبت حساب په ستون کې ثبتیږي.

مثـال: په یـوه تصدي کې د ۱۰۰۰۰ افغانیو په بیه د مال لومړنۍ موجودي شـتون لري، یاده شـوې تصدي د ۳۰۰۰ افغانیو په بیه مال اخلی، د اخیسـتل شوي مال د لیږدرالیږد لګښتونه ۳۰۰ افغانـۍ اوګمرکي محصول ۱۰۰ افغانۍ دی. نوموړې معاملې په لاندې ډول په اړوندو حسـابونو کې درجیږي.

د ژورنال د دفتر ترتیب:

شمېره	نېټه	تفصیلات	دبت	کریدیت
۱		له کسې نه مالونو ته	3000	3000
۲		له کسې ثخه د حمل او نقل لګښتونوته	3000	3000
۳		ګمرکي محصول ته له کسې ثخه	1000	1000

C	د حمل و نقل لګښتونه	D
د مالونو پېرودنه S - 300		-2 300 له کسې ثخه
300		300

C	D
د ختم بیلانس 13400	AB 100000 3000 له کسرثخه 4000 د تهیه لګښتونه
۱۳۴۰۰	۱۳۴۰۰

C	د ګمرګ محصول	D
S – 100 د مال پیېرودنه		3-100 له کسرثخه
100		100

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	د تهيې لګښتونه	D
د مال د پېرودنې لپاره S - ۴۰۰		۳۰۰ د ليږد راليږد لګښتونه ۱۰۰ ګمرکي محصول
400		400

په دې مثال کې ښــکاري چې تحتاني حســابونه ، اصلي يا دايمي حسابونوته لېږدول کيږي او وروسته بيا د اصلي حساب بيلانس شيټ ته انتقال مومي. د تحتاني حساب حمل و نقل د لګښتونو په څېر د ګمرک محصول او نور يوازې د توليدي مالونو اړوند کيږي.

له تصدۍ څخه د پيرودونکي د حمل و نقل د مالونولګښتونه، په لومړي سر کې د لګښتونو په اړوندو حسابونو کې درجېږي او ورسته بيا د ګټې اوتاوان حساب ته ليږدول کيږي.

ب: د مالونو مستردول:

د پلورنې مستردول

کله چې يوه تصدي د خراب جنسيت لرونکي امتعه خپل پېرودونکي ته واستوي، نو نه توازې دا چې د هغه د خوښې او غوښتنې وړ نه وي، بلکې سمدلاسه يې مستردوي او بېرته يې تصدۍ ته ورليږي. د پلورل شويو مالونو بيرته واپسی (مستردي) د پلورنې کچه کموي، دغه ډول معاملې په لومړي سرکې په جلا جلا حسابونوکې د امتعې د پلورنې د مستردۍ په نوم ډبټ کيږي.

پــه هغــه صورت کې چې پلورنې په پور رامنځته شــوې وي او يوه انــدازه مال د پيرودونکي له لوري تصدي ته مســترد شي، په دې حالت کې معاملې د هغو په دواړو اړوندو حســابونو کې داسې درج کيږي:

لومــړۍ بېلګــه: يوې تصدي امتعه په ۵۰۰۰ افغانيو په پور پلورلې بيا وينو چې پلورل شــوې امتعه، د پيرودونکي د عدم قناعت د دلايلو په نسبت د ۳۰۰۰ افغانيو په ارزښت دوباره مستردېږي.

د لاندې ژورنال دفتر دا ډول جوړيږي.

شمېره	نېټه	تفصيلات	J/F	دبت	کريديت
۱	5/5	د طلباتو لپاره د مالونو له پلور څخه		5000	5000
۲	6/5	د پلورنو مستردۍ ته		3000	3000 3000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلور مستردي

C		د پلور مستردي	D
د طلباتو لپاره	5000	3000	دپلور مستردي
		2000	ګټه اوتاوان
	500	500	

C		طلبات	D
د پلور مستردي	3000	5000	د مالونوله پلورڅخه
دختم بيلانس	2000		
	5000	5000	

نوټ: ځينې وختونه تصدي له پيرودونکو سره داســې جوړ جاړي ته رســيږي، څو پلورل شوي مالونه هغوی مسترد نکړي. د پيرودونکي د غوښتنو د حساب په بدل کې يو مبلغ کرډيټ غواړي، چې دا کړنه دشــتنمۍ د کمښــت لامل ګرځي او د پلور په مالونو کې د مستردي بڼه غوره کوي. د دغو معاملو مبلغونه د پلور د مستردۍ په حساب کې ثبت کيږي.

C		کسه	D
د پلور د مستردۍ لپاره	3000	5000	د مال له پلورنې څخه
د ختم بيلانس	2000		
	5000	5000	

C		د مال پلورل	D
له کسې څخه	5000	3000	د پلورنې مستردي
		2000	په ګټه او تاوان
	5000	5000	

C		د پلور مستردي	D
د مال د پلور لپاره	3000	3000	له کسې څخه
	3000	3000	

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه معامله: د پورتنۍ يادې شوې معاملې په نظرکې نيولو سره د مالونو مستردي د پلورنو د نغدي معاملو په صورت کې په لاندې توګه اړوندو حسابونو کې درجيږي.

د مالونو اخيســتنی مستردی: هرکله چې تصدي اخيستل شوي مالونه د جنسيت د خرابوالي يا د نورو عواملو له امله د دويم ځل لپاره د مالونو ليږدونکي ته مســترد کړي، په دې صورت کې د داسې معاملو درجول اړوندو دفاترو کې په دې ډول دي:

د لومړۍ معاملې بېلګه: تصدي د ۵۰۰۰ افغانيو په بيه مال پيرودلي، وروسته ليدل کيږي چې د مال يوه برخه له غوښتنې سره سمه نده اوله هغه ځخه د ۴۰۰۰ افغانيو په ارزښت بيرته مستردیږي چې په دی حساب کي دا شتنمي ډبټ کيږي او دپيريدنې د حساب مستردي کريډټ کيږي.

شمېره	نېټه	تفصيلات	دبت	کريديت
۱	7/7	د مال پېرودنې لپاره له پورونو څخه	5000	50000
۲	8/7	له پورونوڅخه د مال له پيرودنې څخه	4000	4000

C		د مال پېرودنه	D	
د پيرودنې د مستردۍ لپاره	4000		50000	له پورونو څخه
د ختم بيلانس	46000			
	50000		50000	

C		د پلور مستردي	D	
له دريون څخه	4000		4000	د مال له اخيسني څخه وروسته
	4000		4000	

دويمــه معاملــه: د ذکر شــوې نمونې په نظر کې نيولو سره د نقــدي ورکړې په صورت کې د پيرودلو مستردي په لاندې ډول په اړوندو حسابونو کې درج کيږي :

C		د مال پېرودنه	D	
نوی مستردي	4000		50000	کيسي څخه
د ختم بيلانس	46000			
	50000		50000	

(c) ketabton.com: The Digital Library

C		کسیه	D
د مال پېرودنه	50000	AB-100000	
د ختم بیلانس	54000	4000	له مستردی څخه اخیستل
	104000	104000	

تمرین

د احمـد شرکـت د لاندې موجوداتو پـه نظرکې نیولوسره په ۱۳۸۶ کال کې پیل شـوی دی، د حسـابي دورې په لړ کي چې په تصدي کې کومې معاملې منځته راغلي، د ژورنال لیجر په دفترکې د درجولو سره د ګټې اوتاوان په حساب، د آزمايښتي بيلانس او د تصدي د ثبت بيلانس د حسابي دورې په پای کې ترتیب کړئ.

د موجودي لیست

الف: ګرځنده شتمني (current assets)

۱- مال ۶۲۰۰
۲- طلبات ۱۸۰۰
۳- بانکي شتمني ۴۷۰۰
۴- کسه ۳۰۰

ب: د بدل غیرپانګه (Liability)

۱- پورونه ۲۴۰۰
۲- بانکي پور ۱۵۰۰

ج: شخصي پانګه ۹۱۰۰

پرانیستونکی بیلانس \ د احمد سوداګریز شرکت \ نېټه 86 / 1 / 5			
P		A	
		ګرځنده شتمني:	
شخصي پانګه	9100	6200	مال
داینین	2400	1800	طلبات
بانکي پور	1500	4700	بانکي شتمني
		300	کسه
	13000	13000	

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه معاملې چې د حسابي دورې په لړ کې رامنځته شوې:

۱. تصدي د ۱۳۸۶ ـ۱ـ ۲ په نېټه کې د ۲۸۰۰ افغانیو په بیه مال پلورلی خو د پیسو ورکړه یې ځنډېدلې ده.

۲. مالونه له پخواه پیرودل شوي دي، خو د خراب جنسیت له امله بیرته هغه پلورونکي ته مستردیږي، چې د مستردۍ مبلغ یې ۳۰۰ افغانۍ دی.

۳. یوه پیرودونکي خپل پور د ۱۳۸۶ ـ ۱ – ۱۵ په نېټه د ۱۰۰۰افغانیو په ارزښت د بانکي چک په واسطه ادا کړی.

۴. د ۱۳۸۶ ـ ۱ ـ ۱۱ په نېټه تصدي د ۲۳۰۰ زرو افغانیو په بیه په نغدو مال پلورلی.

۵. په ۱۳۸۶ ـ ۱ ـ ۱۹ نېټه تصدی د تورید شوې (اخیستل شوې)امتعې د لیږرالیږد لګښت په دیرش افغانۍ نقدی لګښت پرداخت کړي.

۶. په ۱۳۸۶ـ۱ ـ۲۰ نېټه باندې تصدي د ۶۰۰ افغانیو په مبلغ پور، د بانکي حوالې په واسطه رسولی.

۷. تصدي په همدې نېټه د پلورل شویو مالونو د مستردۍ په بدل کې د ۷۰ افغانیو په ارزښت کریدیټ کړی.

۸. پر ۱۳۸۶ ـ ۱ ـ ۲۵ نېټه باندې تصدي د بانکي چک په واسطه د ۱۲۰۰ افغانیو په ارزښت مالونه پیري.

۹. په ۱۳۸۶ ـ ۱ ـ۲۶ نېټه باندې تصدي د پیرودل شویو مالونو ګمرکي محصول د ۱۳۰ افغانیو په ارزښت په نغدي ډول رسولی.

۱۰. پر ۱۳۸۶ـ ۱ـ ۳۰ نېټه باندې تصدي یوه پیریدونکی ته د ۳۴۰۰ افغانیو په ارزښت په پور مالونه پلورلې.

۱۱. په ۱۳۸۶ \۱۱\۳۰ نېټه باندې د تصدي له لوري اداري لګښتونه د ۲۰۰ افغانیو په ارزښت په نغدي ډول رسول شوي.

۱۲. تصدي د پیرودونکي په ګټه د ۶۰ افغانیو په ارزښت کریدټ کوي په ۱۳۸۶\۱۲\۵ نېټه باندي وروستۍ موجودي د موجودي کرنې په واسطه ۵۵۰۰ افغانۍ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Credit	Debit	L/F	(Discireption) تفصيلات	نېټه	شمېره
2800	2800		د مال له پلور څخه د طلباتو لپاره	2/1	۱
300	300		د پېرودنې له مستردۍ څخه	2/1	۲
1000	1000		طلبات د بانکي شتنمۍ لپاره	15/1	۳
2300	2300		د مال له پلور څخه د کسې لپاره	18/1	۴
30	30		له کسې څخه د مال لېږد رالېږد د مخارجو لپاره	19/1	۵
600	600		له بانکي شتنمۍ څخه د بانکي پور لپاره	20/1	۶
70	70		له طلباتو څخه د پلور مستردۍ ته	20/1	۷
1200	1200		له بانکي شتمنۍ څخه د مال پېرودنې لپاره	25/1	۸
310	310		له کسې څخه د گمرکي محصول د مخارجو لپاره	26/1	۹
3400	3400		د طلباتو لپاره د مال له پلور څخه	28/1	۱۰
200	200		له کسې څخه د اداري مخارجو لپاره	30/1	۱۱
60	60		له پېرودنې څخه طلبات	31/1	۱۲
12270	12270				مجموع

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.د معاملاتو تجزیه او لیږد د حسابونو لیجر دفترونو ته:

D	کسه	C
AB 300		19/1 د لیږد رالیږد مخارج 30
230 د مال له پلورخخه 1/18-		26/1 د محصول مخارج 310
		1/30 اداري مخارج 200
		د ختم بیلانس 2060
2600		2600

D	د مال پېرودنه	C
AB 6200		د پېرودنې مستردي 300
1.25 1200 د بانک شتمني		د پلورل شوي مال تمام شوی قیمت ۱۹۴۰
340 د تهیې مخارج		د ختم بیلانس 5500
7740		7740

D	د مال پلورل	C
130 دپلورنې مستردي		130 دپلورنې مستردي
1940 د پلورل شوي مال پېرودنې قیمت		1940 د پلورل شوي مال پېرودنې قیمت
6430 دپلورنې د عوایدو ګټه او زیان		6430 دپلورنې د عوایدو ګټه او زیان
8500		8500

D	طلبات	C
AB -1800		15/1 د بانکي شتمنۍ لپاره 1000
2800 د مال له پلورنې خخه ½		20/1 د پلورنې مستردي 70
3400 د مال له پلورنې خخه 28/1		31/1 د پلورنې مستردي 60
		د ختم بیلانس 6870
8۰0۰		8۰0۰

D	بانکي پور	C
600 له بانکي شتمنۍ خخه 20/1		AB- 1500
900 د ختم بیلانس		
1500		1500

(c) ketabton.com: The Digital Library

D	د پېرودنې مستردي	C
300 له مال پېرودنې څخه		2/1 پورونوته 300
300		300

D	بانکي شمتني	C
AB 4700 15/1 له طلبات څخه 1000		20/1 د بانکي پور لپاره 600 25/1 د مال پېرودنې لپاره 1200 د ختم بیلانس 3900
5700		

D	د لېږد رالېږد مخارج	C
19/1 له کیسي څخه 30		د مال پېرودنې لپاره 30
30		30

D	د پلورنې مستردي	C
20/1 له طلباتو څخه 70 31/1 له طلباتو څخه 60		د پلورنې لپاره 130
130		130

D	د ګمرک د محصول مخارج	C
26/1 له کسې څخه 310		د مال پېرودنې لپاره 130
310		310

D	اداري مخارج	C
1/30 له کسې څخه 20		د ګټې او زیان لپاره
200		

(c) ketabton.com: The Digital Library

د آزمایښتي بیلانس د حسابونو پیوستون (Trail Balance)

شمېره	د حساب نوم	J/f	کریډټي مبالغ	دبتي مبالغ
۱	له کسې خخه			2060
۲	د مال پېرودنه			5500
۳	بانکي شتمني			3900
۴	طلبات			6870
۵	د پورونو پانګه		9100 2100	
۶	بانکي پور		900	
۷	د مال پلورنه		6430	
۸	اداري لګښتونه			200
مجموع			18530	18530

C	د ګټې او تاوان حساب	D
د پلورنې حاصلات 6430		200 د اداري مخارج S, د پانګې لپاره ګټه 6230
6430		6430

C	شخصي پانګه	D
AB-9100 ګټه =6230		.15330S د ختم بیلانس
15330		15330

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلانس شیټ			
د احمد شرکت			
P		**په ۸۶/۲/۵ نېټه**	A
		شتمني	
شخصي پانګونه	10330	مال	00
دیون	2100	طلبات	6870
بانکي پور	900	بانک	3900
		کسي	2060
18330=18330			

C: د مالونو د تخفیف قیمتونه

تخفیف یا Discount د جنس په بیه کې د کموالي له رامنځته کولو څخه عبارت دی.

پلورونکی په ټاکلي وخت کې د مشخصو دلایلو په اساس پیرودونکي ته تخفیف ورکوي.

مثلاً: په هغه صورت کې چې یو مال په لوړه پیمانه خرڅ او یا واخیستل شي او یا د کال د موسم د بدلون په وخت کې چې د معاملې تر ترون وړاندې اویا وروسته ټاکل کیږي.

قاعدتآ هغه تخفیف چې د معاملې د ترون پرمهال په پام کې نیول کیږي، د تجارتي محاسبې د تخنیک له مخې په جلا حساب کې نه درجیږي، بلکې له اصلي پیسو څخه بیلیږي او وروسته د مالونو د قیمت (د مال پیرودنې یا پلورنې) په اړوندو حسابونو کې درجیږي.

لومړی بېلګه: د پیرودنې په وخت کې تخفیف:

تصدي په ۱۳۸۶\۲۱\۶ نېټه باندې د ۱۰۰۰۰۰ افغانیو په بیه مال اخلي، چې ٪۵۰ سلنه پیسې یې په نغدي ډول ورکوي او ۵۰ ٪ یې ځنډوي. تصدي ۱۰ ٪ تخفیف تر لاسه کوي او د مال د اندازې ارزونه چې په نغدو او پور اخیستل شوې او د تخفیف فیصدي یې په لاندې ډول ده:

ټوله پیرودنه = 10000 AF (100%)

په نقدو پیرودل $50\% = \frac{100000 \times 50}{100} = 50000 AF$

په پور پیرودل $50\% = \frac{100000 \times 50}{100} = 50000 AF$

د تخفیف اندازه $10\% = \frac{50000 * 10}{100} = 5000 AF$

(c) ketabton.com: The Digital Library

AF 50000 – 5000 = 45000 د تخفیف له ورکولو وروسته په نغدو د پیرودلو اندازه

50000-5000=45000 = د تخفیف له وضع کیدوڅخه وروسته په نغدو د پیرودلو اندازه

100000-10000=90000 = ټوله اخیستل شوې امتعه

حسابي دفترونو ته د معاملو درج په لاندې ډول دی:

په ساده ژورنال سره د حساب رامنځته کول.

د مال پېرودنې ته ۹۰۰۰۰ افغانۍ

له کسې څخه ۴۵۰۰۰ افغانۍ

له پورڅخه ۴۵۰۰۰ افغانۍ

د لیجر دفترونو ته د معاملو درج

D	له کسې څخه	C
		45000

D	پورونه	C
		مال پېرودنې ته 45000

D	د مال پېرودنه	C
90000 له پور او کسې څخه		

دویمه بېلګه: د پلورنی په وخت کې تخفیف: د پاسنیو معاملو په پام کې نیولو سره په اړوندو حسابونو کې معاملې په لاندې توګه درج کوو:

D	د مال پلورل	C
		له کسې او طلباتو څخه 9000

D	طلبات	C
45000 د مال له پلورلوڅخه		

(c) ketabton.com: The Digital Library

D	له کسې څخه	C
45000 د مال له پلورني څخه		

D: د مال پېرودنې او پلورنې په صورت کې تنزيل

تنزيل د جنس په قيمت کې له يوډول تقليل څخه عبارت دی يا د جنس په قيمت کې له داسې تقليل څخه عبارت دی، چې د پيرودونکي لپاره د فوري نغدي ورکړې په هکله په پام کې نيول کيږي. د پيرودل شوي مال په حساب کې تنزيل په لاندې ډول په اړوندو حسابونوکې درجيږي:

همداراز بايد ووايو چې په جلا حساب کې د تنزيل پيسې درجيږي او تفاوت يې د ګټې اوتاوان حساب ته ليږدول کيږي.

لومړۍ بېلګه: تصدي د يولکو افغانيو په ارزښت مال پيري. چې ۵۰٪ يې په نغدو اوپاتې ۵۰٪ يې په پورمعامله کيږي، تصدي د نغدې ورکړې په صورت کې ۱۰٪ تنزيل تر لاسه کوي.

پېرودل = 100000 (100 %)

$$50\% = \frac{100000.5}{100} = 50000$$ نغدي پيرودل

$$= 50\% = \frac{100000.50}{100} = 50000$$ په پور پېرودل

$$= 10\% = \frac{5000.10}{100} = 5000$$ د تنزيل اندازه

$$= 50000 - 5000 = 45000$$ په نغدو پېرودل

حسابې جملات يا ژورنال

مال پېرودنې ته ۱۰۰۰۰۰

له کسې څخه ۴۵۰۰۰

له پوروړو څخه ۵۰۰۰۰

د تنزيل له حاصل څخه ۵۰۰۰

D	له کسې څخه	C
		مال اخيستنی ته 45000

(c) ketabton.com: The Digital Library

D	د مال اخیستنه	C
100000 از کسه -داینبین د تنزیل حاصل		

D	داینین	C
		د مال اخیستني ته 50000

D	د تنزیل حاصل	C
5000 له ګټې اوتاوان څخه		مال اخیستنی ته 5000

دویمه بېلګه: د پلورلوپه صورت کې معاملې د مخکنۍ بیلګې پربنسټ په لاندې ډول اړوندو حسابونو کې درجیږي:

D	د تنزیل حاصل	C
S – 5000 به مفاد و ضرر		5000
	5000 = 5000	

D	له کیسې څخه	C
45000 د مال پلورنې څخه		

D	د مال پلورل	C
		10000 د کیسې طلبات او د تنزیل د مخارجو لپاره

D	د تنزیل مخارج	C
5000 د مال له پلورنې څخه		په ګټه اوتاوان 5000
	5000 = 5000	

D	طلبات	C
5000		

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مالونو جايزې: يو بل ډول امتياز چې د مالونو په را کړه ورکړه کې شــتون لري هغه عبارت له جايزې څخه دی ، ډېرى جايزې د معاملو له ترسره کېدو وروسته د خرڅوونکې تصدۍ له لوري پــه پــام کې نيول کيږي او تثبيتيږي. د وخت جايزه هغو پېرودونکو ته ورکول کيږي چې مالونه له ټاکلي اندازې نه ډېر واخلي، يعنې ډېر مال وپيري.

د دې موضوع د روښــانه کيدلو لپاره لاندې بيلګې په پام کې نيســو او د د پېرودلو او پلورلو په صورت کې جايزې ارزوو.

لومړۍ بېلګه: تصدي د پيرودونکي لپاره د ۱۰۰۰۰ افغانيو په ارزښت نغدې جايزې ټاکلې دي، چې اړوندو دفترونو کې د معاملو درجول په لاندې ډول دي:

۱ ـ د حساب صورت يا ژورنال:

د جايزې لګښت ته ۱۰۰۰۰ افغانۍ

د جايزې له کسې څخه ۱۰۰۰۰ افغانۍ

۲ ـ د ليجر په دفتر کې د معاملو درجول:

C	**له کسې څخه**	D
د جايزې لګښت ته 10000		

C	**د جايزې لګښت**	D
په ګټه او ضرر 10000		10000 له کسې څخه
	10000	10000

دويمه بېلګه: هر کله چې نوموړي پيرودونکي له تصدۍ څخه پوروړي وي؛ نو په دې صورت کې د ۱۰۰۰۰ افغانۍ دتصدۍ د طلباتود تقليل د قلم په توګه د محاسبې وړ دي.

۱ ـ د حسابي جملو يا د ژورنال په دفتر کې د معاملو درجول:

د جايزې لګښت ته ۱۰۰۰۰ افغانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

له طلباتو څخه ۱۰۰۰۰ افغانۍ.

۲ ـ د ليجر په دفتر کې دمعاملو درجول په لاندې ډول دي:

C	د جايزې لګښتونه	D
په ګټه او زيان 10000		10000 له کسر څخه

دريمــه بېلګــه: هر کله چې پېرودونکې تصدۍ جايزه لاســته راوړه، په دې صورت کې ياده معامله، په لاندې ډول د حسابي جملو او د ليجر په دفتر کې درجيږي.

پورته مثال په پام کې نيسو.

۱ـ له ژورنال سره حسابي جملې.

داينين ته ۱۰۰۰۰ افغانۍ

د جايزې له حاصل څخه ۱۰۰۰۰ افغانۍ

۲ـ د ليجر په د فترونو کې د معاملاتو درج:

C	د جايزې حاصل	D
له کسي څخه 10000		10000-s په ګټه اوزيان
10000		10000

C	پوروړی	D
		10000 د جايزې له حاصل سره

تمريــن: د لومړنيو توکو د (پرانيســتونکي بيلانس) په پام کې نيولو سره د شــاکر تصدي هغه ســوداګريزې معاملې چې د تصدي د فعاليت په لړ کې منځته راغلي، د ژورنال او ليجرپه دفترونو کې درج شوي ، د ګټې او زيان حساب او د تصدۍ مثبت بيلانس برابروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ثبت بيلانس	
D	د شاکر لمیټډ تصدي C
ثابتې شتمنۍ	
40000 – ځمکه	
40000 - تعمير	
30000 – ماشين آلات	شخصي پانګه 133500
20000 – تجهيزات	له سرمايې پرته پورونه 30000
نورې شتنمۍ -	بانكي پورونه 20000
10000 – مال	
20000 – طلبات	
8000 – بانكي شتمني	
15000 - كسر	
183500	183500

بايـد وويل شي، چې د جايزې د حسـاب تفاوت د حسـابي دورې په پـای کې ګټې او تاوان ته ليږدول کيږي.

هغه معاملې چې د تجارتي فعاليتونو په لړ کې منځته راځي په لاندې ډول دي:

۱ـ په ۴\۳\۱۳۸۶ نېټه باندې تصدي د ۱۲۰۰۰ افغانيو په ارزښت مال اخلي، چې د مال ارزښت د تخفيـف له وضع کيدو مخکې ۷۰۰۰ افغانۍ په نغدو او ۵۰۰۰ افغانۍ په پوردي، چې په دواړو صورتونوکې په جلا توګه ۱۰٪ د پلورونکي تخفيف په پام کې نيول شوی دی.

۲ـ په ۶\۳\۱۳۸۷ نېټه باندې تصدي مال پلوري، په نغدي ډول ۶۰۰۰ په پور ۴۰۰۰ او د بانک له لارې په ۳۰۰۰ زره، چې تصدۍ د هريو لپاره ټول ۸٪ تخفيف په پام کې نيولی دی.

۳ـ پـه ۳\۸\۱۳۷۸ نېټـه باندې يوه پلورونکي پلور شـوي مال د جنسـيت د خرابوالي له امله تصدۍ ته مسترد کړ او د مستردۍ پيسې يې ۲۰۰۰ افغانۍ دي.

۴-په ۸۷/۳/۹ تصدۍ يو ه برخه اخيسـتل شوی مالد جنسيتد خرابوالي له امله مسترد کړيدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د مستردۍ پیسې ۱۵۰۰ افغانۍ دي.

۵ـ پر ۱۱\۳\۱۳۸۷نېټه باندې تصدي مالونه په لاندې توګه پیري: په نغدي ډول ۶۰۰۰ افغانۍ د بانک له لارې ۴۰۰۰ افغانۍ چې تصدي پلورونکي ته ۲٪ تنزیل په نظر کي نیولي دی.

۶ـ پـر ۱۸\۳\۱۳۷۸ نېټه باندې تصدي د پلورل شـوي مال د حمل و نقل لګښـتونه نغداً ۶۰۰ افغانۍ ادا کړي دي.

۷ـ پـه ۲۰\۳\۱۳۷۶ نېټه بانـدې تصدي مالونه په دې توګه پلوري: پـه نغدو ۵۰۰۰ افغانۍ د بانک له لارې ۷۰۰۰ افغانۍ چې د پېرودنې لپاره د نغدي او فوري ورکړې په صورت کې ۳٪ تنزیل په نظر کې نیول شوی دی.

۸ـ په ۲۱\۳\۱۳۷۸ نېټه باندې تصدي د خپل پیرودونکي ساده حساب ته ۱۰۰ افغانۍ کریدت کوي.

۹ـ تصدي په ۲۲\۳\۱۳۸۷ نېټه باندې د ۴۰۰ افغانیوپه ارزښت جایزه لاسته راوړي.

۱۰ـ په ۲۳\۳\۱۳۸۷ نېټه باندې تصدي خپل پیرودونکي ته د ۲۵۰ افغانیو په اندازه جایزه ورکوي.

۱۱ـ په ۲۵\۳\۱۳۸۷ نېټه باندې د تصدي یو له پیرودونکو څخه د ۲۰۰ افغانیو په ارزښت مال مستردوي.

۱۲ـ پـه ۳۷۲۵\۱۳۸۷ باندې تصدي د خپل بانکي پور یوه برخه د ۸۰۰۰ افغانیو په ارزښـت د بانکي لیږد له لارې ادا کوي.

او د مال وروستۍ موجودي د موجودي کړنې له امله پوره په ۲۰۰۰۰ افغانیو تثبیت شوې ده.

حسابي جملې یا ساده ژورنال یا د تخفیف او تنزیل د فیصدي سنجش په لاندې ډول ترتیبیږي.

د لومړۍ معاملې سنجش:

د مال اصلي قیمت = 12000 AF   10% discount

$$\text{نغداً} = 7000 - 10\%(\frac{7000.10}{100} = 700) = 6300$$

$$\text{په پور} = 5000 - 10\%(\frac{5000.10}{100} = 500) = 4500$$

د تخفیف فیصدي = 10%

12000-10%(1200)=10800

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخیستل شوی سوچه مال = د تخفیف اندازه ـ د مال اصلي قیمت

حسابي جملې:

د مال پېرودنې لپاره -	۱۰۸۰۰
له کسې څخه	۶۳۰۰
له پورونو څخه	۴۵۰۰

د دوېمې معاملې ارزول: تخفیف ۸٪ له ۱۳۰۰۰ افغانۍ = ټول پلورل شوي

$$\text{نغداً} = 6000 - 8\%(\frac{6000*8}{100} = 480) = 5520$$

$$\text{د بانک له لارې} = 3000 - 8\%(\frac{3000*8}{100} = 240) = 2760$$

$$\text{په پور} = 4000 - 8\%(\frac{4000*8}{100}) = 3680$$

ټولې پلورنې 13000 - 1040 = 11960

حسابي جملې:

له کیسې څخه	۵۵۲۰
بانک ته	۲۷۶۰
طلباتو ته	۳۶۸۰
د مال له پلورلو څخه	۱۱۹۶۰

درېیمه معامله:

له طلباتو څخه د پلورنې مستردې ته۲۰۰۰ افغانۍ

څلورمه معامله:

له مال پېرودنې څخه پوروړو ته ۱۵۰۰ افغانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځمې معاملې ارزول:

۱۰۰۰۰ افغانۍ = ټولې پېرودنې

۲٪ = د تنزیل د فیصدۍ پیسې

نغداً $= 6000 - 2\%(\frac{6000*2}{100} = 120) = 5880$

د بانک له لارې $= 4000 - 2\%(\frac{4000*2}{100} = 80) = 3920$

$9800 = 200 = 10000$

د مال سوچه پېرودنه = د تنزیل سرچینه ـ ټولې پېرودنې

د پنځمې معاملې حسابي جملې:

- د مال پېرودنې لپاره ۱۰۰۰۰ افغانۍ
- له کسې څخه ۵۸۸۰ افغانۍ
- له بانک څخه ۳۹۲۰ افغانۍ
- د تنزیل له حاصل څخه ۲۰۰ افغانۍ

شپږمه معامله:

حسابي جملې:

- له کسې څخه ۶۰۰ افغانۍ د لیږدرالیږد د لګښتونو لپاره

اوومه معامله:

حسابي جملې:

- له کسې څخه ۴۸۵۰
- بانګ ته ۶۷۹۰
- د تنزیل د لګښتونو لپاره ۳۶۰
- د مال له پلورنې څخه ۱۲۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوومې معاملې د ارزولو طریقه په لاندې ډول ده:

۱۲۰۰۰ افغانۍ = پلورنې

۳٪ = د تنزیل فیصدي

$= 5000 - 3\%(\frac{5000*3}{100} = 150) = 4850$ نغداً

$= 7000 - 3\%(\frac{7000*3}{100} = 210) = 6790$ د بانک له لارې

ټولې پلورنې = 12000 – 360 = 11640

اتمه معامله:

حسابي جملې:

له طلباتو څخه ۱۰۰ افغانۍ دپلورنې مستردۍ ته

نهمه معامله:

د جایزې له حاصل څخه ۴۰۰

لسمه معامله:

حسابي جملې:

له طلباتو څخه ۲۵۰ افغانۍ د جایزې د مخارجو لپاره

یوولسمه معامله:

حسابي جملې:

له طلباتو څخه ۲۰۰ افغانۍ د پلورنې مستردۍ ته

دولسمه معامله:

حسابي جملې:

له بانک څخه بانکي قرضې ته ۸۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمیره	نېټه	تفصیلات	LIFE	کرېډيټي پيسې	ډبټي پيسې
۱	3/1	د مال پېرودنې ته، له کسې ځخه له پوروړو ځخه		6300 4500	10800
۲	6/3	کسي ته، بانک ته او طلباتوته د مال له پلورنې ځخه		11960	5520 2760 368
۳	3/8	له طلباتو ځخه د پلورنې مستردۍ ته		2000	2000
۴	3 / 9	د مال له کسۍ ځخه پوروړو ته		1500	1500
۵	3/11	مال اخیستني ته له کسې ځخه له بانک او د تنزیل له حاصل ځخه		5880 3980 200	1000
۶		د مال د لېږد رالېږد لګښتونه		600	600
۷	12 / 3	د مال د لېږد رالېږد لګښتونه		600	600
۸	20 / 3	د متاع له پلورنې ځخه کسې، بانک او د تنزیل لګښتونوته		12000	4850 6790 360
۹	21 / 3	له طلباتو ځخه د پلورنې مستردۍ ته		100	100
۱۰	3 / 22	د جایزې له حاصل ځخه پوروړوته		400	400
۱۱	3 / 23	له طلباتو ځخه د جایزې لګښتونو ته		250	250
۱۲	3 / 25	له طلباتو ځخه د پلورنې مستردۍ ته		200	200
۱۳	3 / 29	بانکي پور له بانکي شتمنۍ ځخه		8000	8000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليجر دفترونو کې د معاملو شننه او پيوستون په لاندي ډول دي:

C	مال پېرودنه	D
3/9 پورورو ته 1500		AB 10000
دپلورل شوي مال پېرودنه 9900		1080 له کسې څخه پورورته 3/1
د ختم بيلانس 20000		10000د بانک له کسې او له حاصل څخه
		تنزيل 3/11
31400		31400

C	د مال پېرودنه	D
3/6 په طلباتو او د بانک په کسې 11960		9900 د پلورل شوي مال د پېرودنې قيمت
		2300 دپلورنې مستردي
		11760 ګټې اوزيان ته دپلورنې عوايد

C	پورورۍ	D
AB- 30000		1500 - د مال له اخيستنې څخه 3/9
3/1 مال اخيستنه 4500		40 د جايزې له حاصل څخه 3/22
		32600 S د ختم بيلانس

C	طلبات	D
3/8 د پلورنې له مستردۍ څخه 2000		AB 20000
3/21 دپلورنې مستردي ته 100		368 د مال له پلورنې څخه3/6
3/22 د ليږد راليږد لګښتونه 250		
3/23 د پلورنې مسترد ي 200		
د ختم بيلانس S - 21130		
23680		23680
34500		34500
	23960 = 23960	

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	ماشين آلات	D
د ختم بيلانس 30000		AB- 30000
30000		30000

C	كسي	D
3/1 مال اخيستني ته 6300 3/11 مال اخيستني ته 5880 3/12 د ليږد راليږد لګښتونه 600 د ختم بيلانس 12590		AB -15000 3/6 د مال له پلورني څخه 552 3/20دمال پلورني څخه 4850-
2537		2537

C	د پلورنې مستردي	D
د مال پلورنې ته 2300 S		3/8 له طلباتو څخه 2000 3/21 له طلباتو څخه 100 3/25 له طلباتو څخه 200
2300		2300

C	بانک	D
3/11 مال اخيستنه 3920 3/29 بانکی پورته 8000 د ختم بيلانس 5630		AB 8000 3/6 دمال له پلورني څخه 2760 3/20 دمال له پلورنی څخه 679
17550		17550

C	د ليږد راليږد لګښتونه	D
په ګټه او زيان -600 s		3/12 له کسي څخه 600-6
600		600

(c) ketabton.com: The Digital Library

D	د جايزې لګښتونه	C
0/23 له طلباتو څخه 250-10		پهٔ ګټه او زيان 250-S
250		250

D	د تنزيل حاصل	C
پهٔ ګټه اوزيان 200-s		3/11 مال پلورنې ته 5-200
200		200

D	د جايزې حاصل	C
پهٔ ګټه او زيان S- 400		400-9
400		400

D	تعميرات	C
AB – 40000		د ختم بيلانس 40000-S
40000		40000

D	د تنزيل لګښتونه	C
360 د مال پلورنه		پهٔ ګټه اوتاوان 360-S
360		360

D	طلبات	C
50000		

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ازمايښتي شكل سره آزمايښتي بيلانس (Trail Balance)

د كل دفتر د حسابونو نوم	LF	C	D
څمكه			40000
تعميرات			40000
ماشين آلات			30000
تجهيزات			20000
مال			20000
طلبات			21130
بانک			5630
كسه			12590
ديلورني حاصلات		11760	
د تنزيل حاصل		200	
د جايزي حاصل		400	
د تنزيل لگښتونه			360
د جايزي لگښتونه			250
بانكی پور		12000	
پوروړي		32600	
پانگه		1333000	
مجموعی ستني		18960 =18960	

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تصدي د بيلانس شيت او د شخصي پانګې د ګټې اوتاوان د حساب ترتيب په لاندي ډول دي:

D	د ګټې او زيان حساب	C
360 د تنزيل لګښتونه		11760 دپلورني حاصلات
250 د جايزي لګښتونه		200 د تنزيل حاصل
11750 ګټه		د جايزي حاصل 400
	12360 = 12360	

D	شخصي پانګه	C
S,144750		AB 133000 پانګه
		11750 ګټه
	144750 = 144750	

د شاکر د سوداګريزوبيلانس شرکت بيلانس شيت نېټه ۲۹ / ۳ /۱۳۸۷	
ACTIVE	PASSIVE
40000 ځمکه	
40000 تعمير	شخصی پانګه 144750
30000 ماشين آلات	
20000 تجهيزات	بانکی پور 12000
20000 مال	
21130 طلبات	پوروړي 32600
5630 بانک	
12590 کسه	
EA 189350 = EP189350	

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دویم څپرکي لنډيز

اړینه ده چې د مالونو د مختلفو حسابونو په هکله لازم معلومات زده کړئ:

۱- د مال ګډ (مختلط) حساب

۲- د مال پېرودنې حساب

۳- د مال پلورنې حساب

۴- د مالونو د چمتوکولو قیمت او لګښت

۵- د مالونو مستردي

۶- د مالونو تخفیف

۷- د مالونو (امتعې) جایزې

۸- د مالونو تنزیل.

۱ـ د مال ګډ (مختلط)حساب: دهغه مال حساب چې په هغه کې د شتمنۍ موجودي او پلورلو پایلې په ګډ(مختلط) صورت شتوو ولري.

۲ ـ د مال پېرودنې حساب: د بیلانس د حسابونو له جملې څخه یو حساب دی، چې د دوو فرعي حسابونو لرونکی (د پېرودنې مستردي او د مالونو د تهیه کولو قیمت)وي.

۳ـ د نتیجوي حسابونو له جملې څخه د مالونو دپلورنې حساب دی، چې د تصدي د مالونو د پلورنوپایله تثبیتوي.

۴ ـ د یوې تصدۍ د مالونو د تهیه کولو قیمت، د پلورنې د قیمت او د مالونو د تهیه کولو له قیمت سره مساوی، یعنې که د یومال د پېرودنې بیه ۱۹۰۰۰۰ افغانۍ وي او لګښت یې (دهغه د تیارۍ لګښتونه) ۱۰۰۰۰ افغانۍ او د هغه د تهیې بیه له ۲۰۰۰۰۰ افغانیو سره مساوي ده اویا د تهیې بیه = دتهیې لګښتونه + دپېرودنې بیه.

۵ ـ په تصدیو کې کیدای شي دوه ډوله مستردي یعني د مال پېرودنې مستردي او د مال پلورنې مستردي شتون ولري ، چې کره لامل یې د پیرودونکي د قناعت نه حاصلول دي.

یا دپېرودنې مستردي د مال پېرودنې پورې اړه لري او د پلورنې مستردي د مال پلورنې پورې اړه لري چې د پلورلو او پیرودلو د کموالي لامل ګرځي.

۶ ـ د مالونو تخفیف او تنزیل: د جنسونو په قیمت کې له کموالي څخه عبارت دی چې دپلورنکي له لوري پیرودونکي ته د بیلابیلو لاملونو او هدفونو له امله په پام کې نیول کیږي، یعنې په تخفیف کې پیرودل په زیاتې کچې سره د پلورونکي د نظر مطابق وي او په تنزیل کې فوري او نغدي ورکړه په پام کې نیول کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دویم څپرکي پوښتنې

۱ـ د مال ګډ (مخلوط) او سوچه حساب څه ډول حساب دی، په دې هکله معلومات ورکړئ؟

۲ ـ د مالونو د مستردۍ مهم دلیل څه دی او څرنګه په کومو حسابونو کې درج کیږي؟

۳ ـ مالونه په کومه بیه په حسابي دفترونو کې درجیږي، په دې اړه معلومات ورکړئ؟

۴ ـ د سوداګریز تخفیف او تنزیل ترمنځ توپیر څه دی، روښانه یې کړئ؟

۵ ـ د مالونو کوم وخت او ولې په پام کې نیول کیږي؟

لاندې پوښتنې محاسبه کړئ:

د مال بیه ۶۰۰۰۰۰

نغدي ۳۰ ٪

په پور ۷۰٪

په تنزیل ۸ ٪

۱ ـ د پیرودنو په صورت کې تنزیل ارزیابي کړئ؟

۲ ـ د پلورنو په صورت کې تنزیل محاسبه کړئ؟

۳ ـ ۱۰٪ د مال له جملې څخه په پور پلورل شوي مستردیږي؟

۴ ـ یادط شوې معاملې د ژورنال او لیجر په دفترونوکې درج کړئ؟

۵ ـ د پورتنۍ بیلګې په نظر کې نیولو سره د مالونو د پیرودنې اوپلورنې د ۱۰٪ تخفیف په نظر کې نیولو سره معاملې په حسابي دفترونوکې درج کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فرسايش ډولونه

Deprecidation

ټوليزه موخه:

شتمنيو ته ارزښت ورکول او په بيلانس شيټ کې د هغو فرسايش په پام کې نيول.

د زدکړې موخې: د دې څپرکي په پای کې به محصلين وتوانيږي چې:

- د ثابتو شتنميو فرسايشات د هغوی د لګښتونو د تخصيص په توګه و پيږني.
- د ثابتو شتنميو، د فرسايشاتو علل وپيږني.
- د فرسايشاتو د ارزونې ميتودونه وپيژني.
- په مستقيمه او غير مستقيمه توګه د فرسايشاتو د شيټ په طريقه باندې وپوهيږي.

د فرسايشاتو ډولونه (Deprecidation)

الف: د فرسايشاتو تعريف او مفهوم:

لګښتونوته د تخصيص شوي ميتود فرسايشات (د مصارفو ويشل).

د محاسبې له اړخه فرسايشات د ارزښت ورکولو په معنا نه، بلکې د لګښتونو ويشل دي.

د ماركيټ د ارزښت د کموالي له امله شتمني نه فرسايش کيږي، بلکې د لګښتونو د ويشلو پربنسټ په سيستماتيک ډول ارزښت کموي، نوځکه کولای شو فرسايشات په لاندې ډول تعريف کړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرسایشات د ثابتې شتمنۍ د لګښتونو د پروسې له توزیع څخه عبارت دي چې په منطقي ډول د دې شتمنۍ په اقتصادي عمر توزیع کیږي.

له هغه ځایه چې د شتمنۍ ارزښت د وخت په تیریدو سره کمیږي او د محاسبې له لارې وخت په وخت نه ارزول کیږي، ځکه چې ارزونه یوسخت کار دي، له همدې امله د شتمنۍ لګښتونه د ارزښت د کمښت په توګه د هغه په اقتصادي عمر ویشل کیږي.

کله چې ثابتې شتمنۍ زړې شي او خپل ارزښت کم کړي، په هغه صورت کې د فرسایش اصطلاح د ارزښت د کمښت د اندازه کولو لپاره استعمالیږي ، مګر دطبیعي سرچینو لپاره لکه ځنګل، کانونه، تیل، د ډبرې سکاره اوداسې نور چې کله مصرفیږي، نو تخلیه ورته ویل کیږي.

د غیر عادي شتمنیو د اقتصادي عمر د تیریدو لپاره لکه سند، سرقفلي ، د چاپ حق او ورته نورو ته د فرسایشات اصطلاح کارول کیږي.

ب: د فرسایشاتو عوامل:

د فرسایش په پروسه کې لاندې عوامل شامل دي:

۱ـ د فرسایش بنسټ: یعنې فرسایش له څه شي څخه ارزول کیږي؟

۲ ـ د شتمنۍ اقتصادي عمر

۳ ـ د فرسایش میتودونه

۴- د شتمنیو لپاره د فرسایش اساس

۱- د شتمنیو لپاره د فرسایش بنسټ:

د فرسایش بنسټ د دوو عاملو تابع دی:

الف: ابتدايي لګښتونه یا د شتمنۍ پیرودنه:

ب: پاتې شوی ارزښت: عبارت له هغه تخمیني ارزښت څخه دی، چې د تولید له پروسې څخه د شتمنۍ د ایستلو پر وخت رامنځته کیږي.

د مثال په ډول: که یوه شتمني چې بیه یې ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ وي او دهغې پاتې شوی ارزښت ۱۰۰۰۰ افغانۍ وي نو د هغه د فرسایش بنسټ ۹۰۰۰۰ افغانۍ دی.

پاتې شوی ارزښت ـ د تهیې مصارف = د فرسایش بنسټ

۹۰۰۰۰ =۱۰۰۰۰۰ـ۱۰۰۰۰

د پاتې شوي ارزښت وړاندینه له یوې تصدۍ څخه تربلې تصدۍ پورې فرق کوي، حتا تردې پورې چې په ډېرو تصدیوکې دا ارزښت له پامه غورځول کیږي، سربیره پردې چې ځینې شتمنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل وروستي اقتصادي عمر کې د ډېر قیمت درلودونکي وي.

۲ ـ د اقتصادي عمر ټاکل: د شتمني اقتصادي عمر (د ګټې اخیستنې مودې) له عمر څخه یعنی د هغه تخمیني عمر څخه متفاوت وي، ځینې وخت ماشین الات سربیره پردې چې د هغوی اقتصادي عمر پای ته رسیدلي وي، خوکیدای شي د تخنیک له مخې د ګټې وړ وي او د هغوی تولیدي ظرفیت د ټاکلي تولید لپاره مناسب وي. خو بیاهم د ګټې اخیستنې وړ نه ګرځي. ځکه چې د هغوی تولیدي لګښتونه په وروستیو کلونوکې امکان لري چې ډېر لوړ وي.

په عام ډول، شــتمني درې لاملونوته په کتو سره فرســایش کیږي. چې د شــتمنیو پر اقتصادي عمر باندې د تخنیکي ګټې اخیستنې پر وخت اغیزه کوي.

الف: فزیکي عوامل: (د دستګاه د تخنیکي ګټې اخیستنې د وخت پای ته رسېدل)

ب: اقتصادي عوامل: (د غیر مترقبه عواملو له وجې د شتمنیو د ارزښت کموالی)

ج: طبیعي عوامل: د غیر مترقته عوامل له امله د شتمنیو د ارزښت کموالی د تخنیکي عواملو زړېدل، شړېدل دي. چې دستګاه یاماشین آلات په تدریجي ډول له منځه وړي چې د ماشین الاتو د اقتصادي عمر لپاره بهرني محدودیتونه منځته راوړي.

اقتصادي عوامل په دریو برخو ویشل کیږي:

الف: د دستګاګانو نه بسنه (یا عدم کفایت).

ب: د نوې دستګاه په واسطه د پخوانۍ دستګاه بدلون.

ج: د ماشین او دستګاه د ارزښت را ټیټیدل.

د دســتګاه عدم کفایت هغه حالت دي، چې ماشــین آلات له فعالیت نه ولویږي او یا د تولید دغــه اندازه تصدۍ ته کافي نه وي. مثلا د ډیر تولید لپاره دیوه داســې لوی تعمیر ضرورت چې د ډېرو دستګاو او ماشین آلاتو وړتیا ولري.

تعویض: د یوې دستګاه له بدلولو څخه عبارت دی، چې نوې دستګاه یې پرځای کارول کیږي.

مثــلاً دیو زوړ ماډل کمپیوټــر بدلول د یوه نوي اومډرن کمپیوټر په واســطه یا د ۷۶۸ بوینګ الوتکې بدلول د ۷۷۷ الوتکې په واسطه.

د دســتګاوو او ماشین آلاتو د ارزښت ټیټولو حالت داسې یو حالت دي، چې ماشینونه په کافي اندازې سره زاړه شوي وي او د استفادې وړ نه وي. چې له هغو څخه د ګټې اخیستنې په صورت کې د تصدي تولیدي لګښتونه لوړ ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبيعي عوامل: دا فرسايش د غير مترقبه پېښو او يا هم د طبيعی عواملو له امله منځ ته راځي چې وړاندوينه يې کوم ساده کار نه دی.

مثلاً د شتمنيو يوه برخه يا ټوله شتمني د زلزلې، سيلاب او يا هم د نورو پېښو له امله منځه ځي.

۳ ـ د فرسايش د ارزولو ميتودونه

د فرســايش د ارزولو ميتودونه يا طريقې يا د شتمنيو په عمر کې د لګښتونو د ويشلو طريقه، د فرسايشاتو د پروسې يو بل لامل دی.

د فرسايش په دې طريقه کې بايد په سيستماتيک ډول د فرسايش ارزولو مختلفې طريقې شتون ولري، چې په لاندې توګه ويشل شوي دي:

۱ـ د فعاليت پربنسټ د فرسايش طريقه.

۲ـ د خطي فرسايش طريقه.

۳ـ د فرسايش نزولي طريقه.

دا ميتود هم په دوو لاندې برخو ويشل کيږي:

الف: د ټولو کلونو طريقه (د رياضي نزولي استهلاک).

ب: د نزولي بيلانس طريقه (د هندسي نزولي استهلاک).

۴ـ د صعودي فرسايش طريقه:

۱ـ د فعاليت پربنســټ فرســايش: دا طريقه د متحولو لګښتونو د طريقې په نامه ياديږي، په دې طريقه کې فرســايش د دســتګاه د فعاليت تابع وي، نه وخت. دستګاه د ګټې اخيستنې موده د توليد شــکل (توليدی واحدونه) او يا د توليدي عواملو شــکل. مثلاً د دســتګاه د کار د ساعتونو شــمېر محاســبه کيږي، خو د هغوی مناسبه طريقه په نظر کې نيول توليدي واحدونه دي، چې د فرسايشــاتو ارزونــه په کې په پام کې نيول کيږي ، خو ځينــې وختونه چې توليدات د اندازه کولو وړ نه وي، د دســتګاه د کار ســاعتونه د عواملو په توګه د دستګاه د فرسايش ارزولو لپاره تر ګټې اخيستنې لاندې نيول کيږي.

د مطالبو د روښانتيا لپاره لاندې بېلګې په نظرکې نيسو:

فرض کړئ د کان کيندولو لپاره يوه پايه د جرثقيل ماشــين اخيســتل کيږي، د دې ماشــين د اخيستنې اړوند معلومات او ارقام په لاندې ډول ورکړل شوي دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جرثقیل بیه ۵۰۰۰۰۰ افغانۍ

د ګټې اخیستنې د وړاندوینې وخت ۵ کاله

د پاتې شوي ارزښت موده ۵۰۰۰۰ افغانۍ

په ساعت باندې د تولید موده ۳۰۰۰۰ ساعته

د پورتــه ارقامــو په پام کې نیولو سره فرســایش د کار د فعالیت په توګه په کار اچوو او بیایې محاسبه کوو.

د کار د ساعتونو تعداد + پاتې شوی ارزښت ـ د جرثقیل بیه = د لومړي کال فرسایش.

$$\text{د لومړي کال فرسایش} = \frac{\text{پاتې شوی ارزښت - د جرثقیل قیمت}}{\text{د کار ساعات په شمېر}} \times \text{د کار د ساعتونو ټول شمېر}$$

$$\text{د لومړي کال فرسایش} = 60000 = \frac{(500000 - 50000)\ 4000}{30000} \text{ د لومړي کال فرسایشات.}$$

د دې طریقې نیمګرتیاوې دا دي، کله چې استهلاک د وخت تابع وي، خو د دستګاه د فعالیت تابــع نــه وي، نو په دې صورت کې دغه میتود مفهوم نلري. مثلاً د تعمیر په اســتهلاک کې وخت ډېر رول لري، نه له هغه څخه د ګټې اخیستنې نسبت.

۲ـ د فرســایش خطی طریقه (د وخت تابع): په دې میتودونو کې د یوې دســتګاه فرسایش د وخت تابع وي، نه د دستګاه د فعالیت تابع. یعنې په دې میتود کې د دستګاه فرسایش په نظر کې نیول کیږي او د هغه د آسانتیا له امله په ډېرو کارونو کې د ګټې وړ ګرځي او ډېرې وخت تصدي قناعت لرونکې پایلې له همدې میتود څخه په لاس راوړي.

کله چې د وخت د تابع دستګاه د ګټې اخیستنې موده په نظر کې نیول کیږي. د یادې شوې دســتګاه د قیمت ټیټوالی په مختلفو دورو کې ممکن ثابت وي. د مخکیني کال د جرثقیل خطي فرسایش په لاندې ډول محاسبه کیږي.

د دې مطلب د لا ډېر روښــانتیا لپاره یعنې د خطي اســتهلاک میتود له لاندې معلوماتو څخه په ګټې اخیســتنې سره د یوې دســتګاه د اقتصادي عمر فرسایشات په لاندې ډول په یو جدول کې په پام کې نیسو:

- د دستګاه د تهیې بیه ۲۰۰۰۰۰
- تخمین شوې اقتصادي عمر ۵ کاله
- د استهلاک نرخ ۲۰ ٪

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاتې شوی نرخ	فورمول	د استهلاک پیسې	سلنه	اقتصادي عمر	د تهیې قیمت	شمېره
160000	$\frac{200000*20}{100}=40000$	40000	20%	5 کاله	200000	۱
120000	$\frac{200000*20}{100}=40000$	40000	20%	5 کاله	200000	۲
80000	$\frac{200000*20}{100}=40000$	40000	20%	5 کاله	200000	۳
40000	$\frac{200000*20}{100}=40000$	40000	20%	5 کاله	200000	۴
0	$\frac{200000*20}{100}=40000$	40000	20٪	5 کاله	200000	۵
						۶

یــوه نیوکــه چې پر دې میتود بانــدې کیږي هغه دا ده چې په دې میتــود کې دوه غیر عملي فرضیې په پام کې نیول کیږي.

۱ ـ د دستګاه د اقتصادي بیې ټیټوالي په ټولو دورو کي ثابت دی.

۲ـ د ترمیم او هم د ساتنې او څارنې لګښتونه باید په ټولو دورو کې مساوي او برابر وي.

د یاد شــوي جدول له اعدادو او ارقامو څخه په ګټې اخیســتنې سره د کلني استهلاک د پیسو ګراف او پاتې شوی قیمت، کولای شو په لاندې ډول ترمیم کړو:

د فرسایش د نزولي ارزونې طریقه

نزولي اســتهلاک: څرنګه چې له نوم څخه یې ښــکاري، کال په کال د اســتهلاک په پیسو کې کموالی راځي ، په لومړنیو کلونو کې د لوړ فرســایش یا د لګښتونو د زیات ویش مهم دلیل دا دی چې د دستګاه لګښت د دورې په پیل کې لوړ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نزولي فرسایش میتود په لاندې دوو طریقو ارزول کیږي:

الف: د ریاضي نزولي استهلاک.

ب: د نزولي استهلاک (هندسي) طریقه.

الف: د ریاضي نزولي استهلاک (د کلني ارقامو مجموع): د ارزولو دغه طریقه د فرسایش د لګښتونو په ټیټیدو سره ارزول کیږي، دغه کموالی د شتمنۍ د فرسایش له ځانګې څخه راټوکیږي.

ټول کلونه د دې ځانګې د مخرج په توګه په پام کې نیول کیږي.

په مخکینۍ بېلګه کې (۱+۲+۳+۴+۵= ۱۵) او د کلونو د شمېر په ترتیب سره د کسر په صورت کې ځای نیسي او د کسر صورت، کال په کال ټیټیږي، خو د کسر مخرج ثابت پاتېږي.

$(\frac{1}{15},\frac{2}{15},\frac{3}{15},\frac{4}{15},\frac{5}{15})$ د کال په پای کې پاتې شوی رقم باید د شتمنۍ له پاتې شوي ارزښت سره مساوي شي.

د لومړي کال استهلاک مساوي کیږي د استهلاک له ټولو پیسو سره، د (تهیی بیه) ضرب $\frac{5}{15}$، په دویم کال د استهلاک ټولې پیسې (د تهیې بیه) ضرب $\frac{4}{15}$ چې په همدې ترتیب ادامه پیدا کوي.

مثال: د یوې پایې ماشین د تهیې قیمت له ۱۲۰۰۰۰ عبارت دی او دغه ماشین باید د ۵ کلونو په موده کې د پاتې شویو ۳۰۰۰۰ په ارزښت استهلاک شي، نو (۱+۲+۳+۴+۵=+۱۵) او ټولې پیسې د استهلاک د ارزولو لپاره عبارت دي له (۹۰۰۰۰ = ۳۰۰۰ - ۱۲۰۰۰۰)، چې د لاندې فرمول مطابق ترسره کیږي او د دې ماشین د پاتې شونې داغمې ارزښت ۳۰۰۰ افغاني په نظر کې نیول شوی.

$$\frac{1*90000}{15}=6000$$

د تهیې قیمت = ۱۲۰۰۰ افغانۍ

د ګټې موده = ۵ کاله

د داغمې پاتې بیه = ۳۰۰۰ افغانی

د استهلاک وړ پیسې = ۹۰۰۰ = ۳۰۰۰ – ۱۲۰۰۰

د دویم کال پاتې پیسې = ۶۰۰۰ =۳۰۰۰ – ۹۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاتې شوې پیسې	د استهلاک پیسې	فورمول ته په کتو سره د ارزونې طریقه	د کلونو شمېر
60000	3000	$\frac{5*90000}{15}=30000$	لومړی کال
60000	24000	$\frac{6\times90000}{15}=4\times6000$	دویم کال
36000	18000	$\frac{3\times90000}{15}=6000\times3$	درېیم کال
18000	12000	$\frac{2\times90000}{15}=2\times6000$	څلورم کال
6000	6000	$\frac{1\times90000}{15}=1\times6000$	پنځم کال
	90000	15کاله	ټول

ب: هنــدسي نزولي فرسـایش: په دې صورت کې په ثابتې سـلنې سره پــه لومړي کال کې د اسـتهلاک د تهیې قیمت له مخې ارزول کېږي، په وروسـتنیو کلونو کې د ثابتو شـتمنیو له دفتري قیمتونو سره ارزول کېږي او په دې وسیله د کلني استهلاک پیسې نزول کوي.

مثال: یوه پایه ماشـین د ۱۲۰۰۰۰ افغانیو په ارزښـت پیرودل کیږي اوکلنۍ ګټه یې ۳٪ په پام کې نیول شـویده او اقتصادي عمر یې پنځه کاله تخمین شـوی، چې ارزښت یې د نزولي هندسي فرسایش میتودونو پر بنسټ په لاندې ډول ښودل شوی:

کلونه	هغه پیسې چې له هغه څخه استهلاک کیږي.	داستهلاک فیصدي	داستهلاک پیسې	دفتري بیه د کال په پای کې
لومړی کال	120000	3٪	36000	84000
دویم کال	84000	3%	25200	58800
درېیم کال	58800	3%	17640	41160
څلورم کال	41160	3%	12348	28812
پنځم کال	28812	3%	8643	20169

(c) ketabton.com: The Digital Library

که محاســب وغواړي ثابتې شتمنۍ د نزولي هندسي استهلاک پر بنسټ استهلاک کړي؛ نو باید دوه برابره فیصدي یا تر هغې هم زیاته چې په خطي اســتهلاک کې کار ترې اخیســتل کیږي په کار واچوي.

مثلاً یوه پایه ماشــین په پنځه کلونو کې اســتهلاک کیږي؛ نو د خطي اســتهلاک په صورت کې باید ۲۰٪ ماشــین اســتهلاک شي، ترځو ماشین د پنځوکلونو په عمر په بشپړه توګه استهلاک شي. په داســې حال کې چې نزولي هندسي اســتهلاک له ۳۰ تر ۴۵ کلونو پورې د ماشــین بیه د استهلاک د پیسو په توګه ټاکل کیږي.

ج: د صعودي فرسایش د ارزولو میتود: صعودي فرسایش د نزولي فرسایش په څېر په حسابي (ریاضي) او هندسي بڼه ارزول کیږي او له دې میتود څخه په ګټې اخیستنې سره د کلني استهلاک برخه لوړیږي. ځکه چې دا ډول اســتهلاک په ندرت سره پکار وړل کیږي. بنآ د معلوماتو لپاره یې وضاحت ورکوو.

د همدې طریقې توپیر له نزولي طریقې سره دا دی چې د لومړي کال د فرســایش پیسې کمې او د وروستي کال له پیسو څخه ډېرې وي.

د دې طریقې زیاتوالی په دې کې دی چې د لومړي کال ټمام شوي لګښتونه کم وي او تصدي کولای شي، د قیمتونه په سیاســت سره د مارکیټ نزولي قیمت تســخیر کړي. محدودیت او تاوان یې په دې کې دی چې د کال په پای کې وسایل زړیږي او جوړولو ته اړتیا لري، چې دا موضوع د تولیداتو ټمام شوي لګښتونه په وروستیو کلونو کې فوق العاده لوړوي او که چیرې مارکیټ مشبوع یا نا مساعد وي، نو په دې صورت کې د پلورنو ستونزې منځ ته راوړي.

د لاندې بېلګې په نظر کې نیولو سره د دســتګاه فرســایش د صعودي فرسایش له میتود څخه په ګټې اخیستنې سره محاسبه کوو.

د دستګاه د تهیې قیمت = ۱۹۲۰۰۰ افغانۍ

د ګټې اخیستنې موده = شپږ کاله

د ټولو کلونو د تعداد بڼه = ۱+ + ۲ + ۳ + ۴ + ۵ + ۶ = ۲۱

د لومړي کال فرسایش = $9142.86 = \dfrac{192000 * 1}{21}$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استهلاک پیسې	فورمول	د تهیې قیمت	کلونه
9142,857	1*914,857	192000	لومړی کال
18285,714	2*9142,857	192000	دویم کال
27428,571	3*9142,857	192000	دریيم کال
36571,428	4*9142,857	192000	څلورم کال
45714285	5*9142,857	192000	پنځم کال
54857,142	6*9142,857	192000	شپږم کال

د فرسایش د ثبت بڼې: د فرسایشاتو شیټ په محاسبه کې په دوه ډوله رامنځته کیږي.

۱ ـ د فرسایشاتو د ثبت مستقیم میتود.

۲ ـ د فرسایشاتو د ثبت غیر مستقیم میتود.

۱ـ د فرسایشاتو د ثبت مستقیم میتود: وروسته له دې چې د کلني استهلاک وجه د فرسایش فورمول ته په کتوسره ارزیابي شي ، یادې شوې پیسې د استهلاک د لګښتونو په توګه ثبت او د ثابتو شتمنیو (داستهلاک ، تجهیزاتو ماشین آلاتو، نقلیه وسایلو او نور) له حساب څخه کریډت کیږي او د استهلاک د لګښتونو تفاوت د حسابي دورې په پای کې دګټې او تاوان حساب ته لیږدول کیږي .

مثـلاً که چیري د یوې پایې ماشـین قیمت ۴۰۰۰۰ افغانۍ او د اسـتهلاک پیسـې یې ۱۰٪ یا ۴۰۰۰۰ افغانۍ وي، د هغه د ثبت طرز اړوندو حسابونوکې په لاندې ډول دی.

D	د مخارجو استهلاک	C
400000 له استهلاک ماشین		S, 40000 ګټه او تاوان
40000 = 40000		

D	ماشین	C
AB 400000		S,400000
40000 = 40000		

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګټه او تاوان	
40000 د ماشین د استهلاک مخارج	

D	د ختم بیلانس	C
S.40000 د ختم بیلانس		40000
40000	=	40000

۲- د فرسایش غیر مستقیم میتود: د دې میتود پرنسیپ د استهلاک پیسې د شتمنۍ د تهیې له قیمت څخه نه کمیږي، بلکې یو حساب ته د استهلاک مصحح په نامه کریډټ کیږي او د استهلاکي لګښتونو د حساب تفاوت د سیف بیلانس په طرف د حسابي دورې په پاي کې په ګټه او تاوان کې درجیږي. د همدې طریقې پربنســټ شتمني د تهیې پرقیمت، پرته له کوم بدلون څخه په بیلانس کی ښودل کیږي.

د مطلب لا ډېر وضاحت لپاره نوموړې بېلګه د فرســایش د غیر مســتقیم میتود په اســاس په اړوندو حسابونو کې درجوو.

D	د استهلاک لګښتونه	C
400000 له استهلاک ماشین		S,40000 ګټه اوتاوان
40000	=	40000

D	ماشین	C
AB 400000		S,400000
40000	=	40000

ګټه او تاوان	
40000 د ماشین د استهلاک مخارج	

D	د ختم بیلانس	C
S.40000 بیلانس ختم		40000
40000	=	40000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طلباتو فرسایش (مشکوک طلبات، هغه طلبات چې غیر قابل حصول دي)

د ثابتو شتمنیو له یو استهلاک څخه پرته د استهلاک یو بل ډول هم شتون لري چې د طلباتو د استهلاک په نامه یادیږي، د دې ډول استهلاک په واسطه دا ثابتیږي، چې د تصدي طلباتو له مجموعې څخه چې د پیرودونکو د طلباتو په دفتر کې ثبت دي، یوه برخه یې په لاس نه راځي. د دې اصل په اساس دکال په پای کې موجودي کول ، نه یوازې دا چې تصدي د خپلو مالونو زېرمې د شمیرلو ، وزن کولو او یاهم د اندازه کولو په واسطه ټاکي، بلکې اندازه او د طلباتو مقدار هم تر برسۍ لاندې نسي.

مثلاً که ټول طلبات ۱۵۰۰۰۰ افغانۍ وي، نو د طلباتو په ټولو پیسو کې شکمن طلبات، د حصول او غیر حصول طلبات شتون لري.

مشکوک طلبات هغه مهال په نظر کې نیول کیږي چې پوروړی د خپل پور په ادا کولو کې له ستونزو سره مخ شي یا د سوداګریزی محکمې له لوري تصدي ته خبر ورکړل شي ، چې پوروړي وګړي یاتصدي په افلاس اخته شي، نو وروسته د محاسبې د مقرراتو پربنسټ نوموړې پیسې د عادي طلباتو له حساب څخه بهر او په مشکوکو طلباتو کې درجیږي. حسابي جملې یې په لاندې ډول دي.

له عادي طلباتوڅخه مشکوکو طلباتو ته:

مشکوک طلبات عبارت له هغو طلباتو څخه دي چې تصدي یې په حصول کې شک او تردید ولري.

مثلاً د ۱۵۰۰۰۰ عادي طلباتو له جملې څخه د طلباتو پر یوه برخه باندې چې ۵۰۰۰۰ افغانۍ دي تصدي شک او تردید لري، چې باید د مشکوکو طلباتو حساب ته ولېږدول شي او مشکوک طلبات د بیلانس د اکتیف سمت د حسابونو له جملې څخه دي ، داډول معاملې په لاندې ډول اړوندو دفاترو کې درجیږي.

د ۵۰۰۰۰ روپیو له طلباتو څخه د مشکوکو طلباتو حسابي جملو ته:

D	مشکوک طلبات	C
50000 د ختم طلبات		S, 50000 د ختم بیلانس
50000		50000

(c) ketabton.com: The Digital Library

D	طلبات	C
AB/ 150000		50000 مشکوکو طلباتو ته د ختم بیلانس 100000
150000		150000

په وروستي قدم کې تصدي دا تخمین کوي چې له دې مشکوک مبلغ څخه به په کومه اندازه ورته ورکړل شي، اوپه کومه اندازه يې د محصول وړ نه وي؟

يعنې له حصول پرته طلبات بايد ثبت شي. بناً هغه معلومات چې تصدي يې لري، د مشکوکو طلباتــو لــه مجموعې څخه د ۳۰۰۰۰ افغانيو په اندازه د حصول وړ دي او پاتې ۲۰۰۰۰ افغانۍ د حصول وړ نه دي، چې دا پيسې بايد په غير مستقيم ډول له سره محاسبه او استهلاک شي.

په همدې موخه د طلباتو د مصحح په نوم يوحساب چې حسابي جملې او حسابي د فترونه يې په لاندې ډول ترتيب کيږي.

حسابي: د طلباتو استهلاک ته د طلبات له مصحح څخه د ۲۰۰۰۰ افغانيو په مبلغ

D	**د طلبات مصحح**	C
S , 20000		20000
20000		20000

D	**مشکوک طلبات**	C
50000		S-50000
50000		50000

D	**د طلباتو استهلاک**	C
20000 د طلباتو له مصحح څخه		S,20000 په ګټه او تاوان کې
20000= 20000		

D	**د ختم بيلانس**	C
50000 د طلباتو مشکوک		د طلباتو مصحح 20000

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	گټه او تاوان	D
		20000 د طلباتو استهلاک

ځرنګه چې په حســابونو کې لیدل کیږي، مشکوک طلبات د ختم بیلانس اکټیف سمت کې او مصحح طلبات د ختم بیلانس په پسـیف سـمت کې او د طلباتو استهلاک د ګټې او تاوان د ډبټ په حساب کې درجیږي.

تمرین: د لاندې پرانیسـتونکي بیلانس په پام کـې نیولو سره د ژورنال او لیجر په دفترونو کې معلومات درجیږي، د بیلانس ختم د حساب ګټه اوتاوان ترتیب کړئ؟

پرانیستونکی بیلانس	
- P **شرکت** --- نېټه 12 / 29	A
- شخصي پانګه 115000	- ثابته شتمني
- د غیر پانګه	- 1-60000 جوړه شوې ځمکه
- پوروړي 6900	- 2- 15000 تجهیزات
	- سیاره شتمني
	- 1- 32000 امتعه
	- 2- 9700 طلبات
	- 3- 3300 بانک
	- 4- 1900 کسه
121900	121900

هغه معاملې چې د حسابي دورې په لړ کې منځ ته راځي:

۱ـ د حوت په لومړۍ نېټه تصدي په ۱۰۰۰ نغدو پیسو اوپه ۲۰۰۰ پور مال پلوري، چې ټولې ۳۰۰۰ افغانۍ کیږي.

د نغدي ورکړې په صورت کې ۲٪ کموالی په پام کې نیول شوی.

۲ ـ د حوت په پنځمه نېټه تصدي په ۱۲۰۰ افغانیو وسـایل پلوري چې ۵٪ کموالی په کې په پام کې نیول کیږي.

۳- په لسمه نېټه پلورونکی د ۱۵۰۰ افغانیو په ارزښت یوه برخه امتعه مستردوي.

۴- په پنځلسمه نېټه د تصدۍ له طلباتو څخه ۳۰۰۰ افغانۍ شکمنې تثبیت شوې دي.

۵- په ۱۲ او ۲۵ نېټه تصدۍ د خپلو شـخصي اړتیاوو د له منځه وړلو لپاره د ۲۰۰۰ افغانیو په ارزښت مال اخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اختتامیه معاملې

الف: دتعمیر شوې ځمکې استهلاک ۲٪ او له دفتري قیمت څخه غیر مستقیم ۱۲۰۰ افغانۍ.

ب: تجهیزات ۱۰٪ او که له دفتري قیمت څخه غیر مستقیم ۱۶۲۰ افغانۍ.

ج: له نورمال طلباتو څخه د ۱۲۰۰۰ افغانیو په ارزښت غیر قابل حصول شوي. چې استهلاک کیږي. د مشکوک طلب څخه یې ۱۰٪ غیر قابل حصول شوي او نورې مستقیماً استهلاک کیږي.

Credit	debit	life	تفصیلات	نېټه	شمېره
3000	980 2000 20		- د کسې لپاره - د تنزیل د مخارجو لپاره - د مال له پلورنې څخه	12/1	۱
60	1200 1140		- له کسې څخه تجهیزاتو ته - د تنزیل حاصل	12/5	۲
1500	1500		- له طلباتو څخه د پلورنې مستردۍ ته	12/10	۳
3000	3000		- د مشکوکو طلباتو لپاره - له نورمالو طلباتو څخه	12/15	۴
2000	2000		- د شخصي برداشت د حساب لپاره د مال له پلور څخه	12/25	۵
1200	1200		- د تعمیر استهلاک لپاره- د استهلاک له مصحح نه	معاملی د ختم کال	الف
1620	1620		- د تجهیزاتو استهلاک لپاره د استهلاک له مصحح څخه		ب
1200	1200		- د طلباتو استهلاک لپاره - له طلباتو څخه		ج
300	300		- د طلباتو له استهلاک له مصحح څخه د طلباتو استهلاک ته		د

د موجودۍ د عملیې په مرسته د امعې وروستۍ موجودي ۱۴۰۰۰ افغانۍ تثبیت شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

D	د امتعې پېرودنه	C
AB / 32000		پلورل شوي مال پر ارزښت باندې په اخیستل شوي قیمت 18000 د ختم بیلانس (14000 S)
32000		32000

D	د امتعې پلورل	C
12/10 له طلباتو څخه 1500 1800 پلورل شوي مال د اخیستل شوي قیمت پر ارزښت		12/1 د طلباتو د کسې لپاره او د تنزیل مخارج 3000 12/25 شخصي حساب 2000 ګټه او تاوان 14500
19500		19500

D	کسه	C
AB 1900 12/1 د مال له پلورڅخه 1980		12/5 د تجهیزاتو لپاره 2-1140 د ختم بیلانس 1740 s,
2880		2880

D	د تنزیل حاصل	C
S,60		۲-۶۰ د تجهیزاتولپاره
60		60

D	شخصي حساب	C
S, 2000		S,2000 پانګې ته
2000		2000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درېیم څپرکي لنډیز

۱- د فرسایشـــاتو د لګښـــتونو ځانګړي کول: د ثابتې شتمنۍ د لګښـــتونو د ویشلو له پروسې څخه عبارت دی چې په منطقي او تدریجي ډول سره د دغو شتمنیو پر اقتصادي عمر باندې ویشل کیږي.

۲ ـ د فرسایشاتو لاملونه:

الف - هغه لاملونه چې د فرسایشاتو په پروسه کې شامل دي.

۱ ـ د فرســایش بنســټ: یعنې باید مشــخص شي چې فرســایش د شــتمنیو د تهیې د قیمت پربنسټ اروزل کیږي او یاهم د پاتې شوي ارزښت له وضع کیدو وروسته.

۲- په تخمیني توګه د شــتمنیو اقتصادي عمر تثبیتیږي او دغه اقتصادي عمر له تخنیکي عمر (تولیدي وړتیا) سره فرق لري او له ماشینونو څخه د ګټې اخیستنې د مودې په اقتصادي عمر کې لاندې لاملونه مهم رول لري:

الف: فزیکي لاملونه.

ب: اقتصادي لاملونه.

ج: طبیعي لاملونه.

۳ ـ د فرسایشاتو د ارزولو میتودونه:

الف: د فعالیت پربنسټ د فرسایش طریقه:

ب: د خطي فرسایش طریقه:

ج: د فرسایش نزولي طر یقه:

۱ ـ د ټولو کلونو طریقه (د ریاضي نزولي استهلاک).

۲ ـ د نزولي بیلانس طریقه (د هندسي نزولي استهلاک).

۳ ـ د فرسایشاتو د ثبت طریقې:

الف په مستقیم ډول.

ب په غیر مستقیم ډول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دریيم څپرکي پوښتنې

الف ـ لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ؟

۱ ـ فرسایشات تعریف او په یوه تصدي کي د فرسایشاتو د ارزولو موخه څه ده، روښانه یې کړئ؟

۲ ـ د فرسایشاتو اقتصادي عوامل کوم دي، روښانه یې کړئ؟

۳ ـ د دستګاه اقتصادي عمر او د تخنیکي ګټې موده (تولیدي ظرفیت) څه فرق لري؟

۴ ـ هغه اقتصادي عوامل چې ثابتې شتمنۍ د فرسایش او استهلاک پر لور خوځوي کوم دي، په دې اړه معلومات ورکړئ؟

۶ ـ هغه طبیعي عوامل چې د فرسایشاتو پروسه تر اغیزې لاندې راولي کوم دي، نومونه یې واخلئ؟

ب: لاندې پوښتنې محاسبه کړئ.

۱ـ د تعمیر شویو ځمکو د تهیې قیمت ۲۰۰۰۰۰ افغانۍ دی.

۲ ـ د ماشین آلاتو دفتري قیمت ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ دی.

۳ ـ د تجهیزاتو دفتري قیمت ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ دی.

الف: د جوړو شوو ځمکو استهلاک ۱۰٪ په غیر مستقیم ډول سره ارزیابي کړئ او په اړوندو دفترونو کې یې ثبت کړئ؟

ب: د ماشین آلاتو استهلاک له دفتري قیمت څخه ۲۰٪ په غیر مستقیم ډول سره محاسبه او په اړوندو دفترونو کې یې درج کړئ؟

ج: د تجهیزاتو استهلاک ۵٪ له دفتري قیمت څخه په غیرمستقیم ډول سره محاسبه او په اړوندو دفترونو کې یې درج کړئ؟

۳ ـ د یوې دستګاه د تهیې قیمت ۶۰۰۰۰۰ افغانۍ تخمین شوي، عمر یې ۱۰ کاله او د استهلاک نرخ ۱۰٪ ، د دستګاه کلنی فرسایش له خطي میتود څخه په ګټې سره ارزیابي کړئ؟

ـ د دستګاه کلنی فرسایش د ریاضي د نزولي استهلاک له میتود څخه په ګټې اخیستنې سره محاسبه کړي؟

ـ د دستګاه کلنی فرسایش د هندسي د نزولي استهلاک له میتود څخه په ګټې اخیستنې سره ارزیابي کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلورم څپرکی

تعديلي يا تصفيوي معاملې
Adjusting Entries

ټوليزه موخه:

د تعديلي يا تصفيوي معاملو پېژندنه او د شتمنيو د ارزښت معلومول، د شتمنيو له انډول او تعديل وروسته د حسابي دوره.

د زدکړې موخې: د دغه څپرکي په پای کې به محصلين له لاندنيو مطالبو سره آشنا شي:

- د تعديلي يا تصفيوي معاملو ډولونه.
- د حسابي دورې په پای کې د معاملو د تعديل اړتيا.
- په يوې تصدۍ کې د حسابي پراونو طرزالعمل يا کړنلاره.
- د محاسبوي مرحلو د کنټرول د وسيلې په توګه د ورک شيټ (WORK SHEET) ترتيب، چې په توحيدي ډول سرته ورسيږي.

۱. د تعديلي يا تصفيوي معاملاتو مفهوم: د دې لپاره چې لاسته راغلي زماني عوايد په اړوند حساب کې درج شي او رامنځته شوي د وخت لګښتونه محاسبه او درج شي، د تعديلي يا تصفيوي معاملاتو څخه د ګټې اخيستنې اړتيا د حسابي دورې په پای کې منځ ته راځي.

لنډه دا چې ځينې تعديلات دا ايجابوي تر څو له يوې خوا د عوايدو په برخه کې ډاډ حاصل شي او له بل لوري متوازن پرنسيپونه پلي شي.

په ټاکلي وخت کې په بيلانس کې د راپور د تعديلي معاملاتو اجرا، د شتمنيو سم او مناسب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبــت، د شــخصي سرمايې بدهي او همدارنګه په اړونده حســاب کې د ګټې او زيان د مناســب تشخيص زمينه برابروي.

سربېره پردې چې ازمايښــتي بيلانس يو د بل پرووړاندې د محاســبوي ارقامو لومړۍ مرحله ده، نو امکان لري چې بشپړ اقلام و نه لري. د مثال په توګه:

ځينې معاملې بايد په ورځني ډول په ازمايښتي ژورنال کې ثبت شي. ځکه چې په سمه توګه د ثابتو شــتمنيو د استهلاک ثبتول د وخت په تېرېدو سره منځته راځي، يعنې د حسابي دورې په پای کې له تعديلي معاملاتو څخه د تصدۍ د مالي حسابونو په رامنځته کولو کې ګټه اخيستل کيږي.

د يادونې وړ ده چې هره معامله بايد تحليل او وڅېړل شي ترڅو وليدل شي چې د حســابونو لپاره چمتو ده او که نه؟

د تعديــلي يا تصفيوي معاملاتو تر سره کول ډېرى وخــت يوه پيچلې اومغلقه وظيفه ده، چې يو ځانګړى مهارت ته اړتيا لري.

د تصدۍ د تعديلي ياتصفيوى ارقامو د راټولونې لپاره زيرمو او وسايلو ته اړتيا ده ، همدارنګه ښه به داوي چې تصدي د بيمې د حمايوي پاليسۍ يو منظم او منسجم پروګرام ، د کرايې هوکړه ليک او تړونونه ولري.

۱. ۲ـ د تعديلي يا تصفيوي معاملاتو ډولونه Typ of Adjusting Entries: تعديلي يا تصفيوى معاملې په لاندې دوه عمده برخو ويشل کيږي:

الــف: مخکې ورکړې (پيــش پرداخت ها) او يا تحقق موندلې معاملــې AccrualsDeferrals prepayments

ب: عوايد او تحقق موندونکي لګښتونه Accrual Revenue and Expenses

اوس د دې معاملاتو دګروپ په هکله په جلا ډول سره اړينې څرګندونې وړاندې کيږي.

الف: مخکې ورکړې او يا تحقق موندونکې معاملې Deferrals prepayments Accruals

همدارنګه دا معاملې هم په دوو لاندې برخو ويشل کيږي:

A: د مخکــې ورکړې لګښــتونه (انتقالي اکتيف) (prepaid expenses): هغه لګښــتونه چې په نغدي ډول ادا کيږي او مخکې له دې چې ورڅخه ګټه واخيســتل شي او په مصرف ورســيږي د (انتقالي اکټيف) شــتمنۍ پــه توګه ثبتيږي او د مخکې ورکړې (پيش پرداخت) د لګښــت په نامه محاسبه کيږي.

کله چې مخکې ورکړه رامنځته کيږي، د شتمنۍ حساب ډېټ کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې ورکړه یا (پیش پرداخت) په عمومي توګه د لوازمو او وسایلو او د کرایې او اشتهاراتو په برخه کې رامنځته کیږي او سربیره پردې کله چې تعمیر یاتجهیزات اخیستل کیږي؛ نو مخکې ورکړه رامنځته کیږي.

د مخکې ورکړې لګښتونه د وخت په تیرېدو سره له منځه ځي او یا تصفیه کیږي، له کرایې څخه په ګټې اخیستني سره (لکه لوازم او اسباب) د جنس د ثبت لپاره د ورځني ثبت مصارف لازم ندي، بلکې د مالي حسابونو جوړولو تر وخته پورې ځنډیږي.

تعدیلي معاملې په هر ټاکلي وخت کې رامنځته کیږي، ترڅو په کار واچول شي او په روانه دوره کې لګښت وښيي او بلې خوا ته د هغې نه کارول شوې ځانګه د شتمنۍ په حساب کې وښيي.

له تعدیل وړاندې شتمنۍ ډېره لیدل کیږي او لګښتونه یې کم دي.

بناءً معامله د مخکې ورکړې (پیش پرداخت) لګښتونو له تعدیل وړاندې د لګښتونو د حساب په ډبټ او همداراز د شتمنۍ د حساب په ستنو کې ثبیتیږي او له تعدیل وروسته د لیږدوونکې اکټیف شتمنۍ په حساب کې ډبټ او له لګښت (مخارج) څخه کریډت کیږي همداراز د مخارجو د حساب تفاوت د ګټې او تاوان حساب ته لیږدیږي.

تعدیلي معاملې په هر ټاکلي وخت کې رامنځته کیږي، ترڅو په کار واچول شي.

مثال: تصدي د راتلونکي کال کرایه په نغدي او وړاندینې (پیشکي) توګه ادا کوي، د ۱۲۰۰۰ افغانیو حسابي صورت او اړوند دفترونه په لاندې ډول دي:

حسابي جملې

له کسې څخه د کرایې د لګښتونو لپاره ۱۲۰۰۰ افغانۍ

C	کسه	D
1-12000 د کرایې لګښتونه		AB-40000

C	کرایي لګښتونه	D
12000-2		12000 له کسې څخه

د حسابونو د تړلو په وخت کې د کرایې لګښتونه باید ګټې او زیان ته لیږدول شوي وای، خو څرنګه چې په مثال کې ولیدل شول کرایه د راتلونکي کال پورې اړه لري؛ نو ځکه هغه باید د دې کال د ګټې او تاوان حساب ته ونه لیږدوو. همدا پیسې د کرایې د لګښتونو له حساب څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کریډېټ کیږي او د انتقالي اکټیف (شتمنۍ په جلا حساب کې ډبټ کیږي.

C	د انتقالي اکټیف مخکنۍ دورې لګښتونه	D
		2-12000

د دورې په پای کې د لیږدوونکي اکټیف حساب فرق د بیلانس شیټ ستنو ته لیږودل کیږي.

په نوي کال کې چې دکرایې نېټه پای ته ورسیږي، په دې وخت کې لیږدوونکی اکټیف حساب کریدیټ او دکرایې لګښتونه ډبټ کیږي.

پدې صورت کې دکریډېټ د انتقال اکټیف حساب او د کرایې لګښتونه ډبټ کیږي او د کرایې د لګښـــتونو د حســـاب تفاوت د ګټې او تاوان حســـاب ته لیږد مومي ، ځکه چې د همدې دورې اړوند دي. چې په لاندې ډول یې په حسابونو کې درجوو.

C	د لګښتونو کرایه	D
S,12000 په ګټه اوزیان		3,12000 له انتقالي اکټیف څخه
12000		12000

C	د انتقالی اکټیف مخکیني لګښتونه	D
دکرایې لګښتونه 12000-3		AB -12000

C	ګټه او زیان	D
		s-12000 د کسي لګښتونه

د مخکې موندنې عواید (انتقالي پسیف)

له هغو عوایدو څخه عبارت دي، چې په نغدي توګه لاســـته راځي خو د روانې حســـابي دورې پورې اړه نه لري بلکې مخکې موندل شوي دي. بناءً (انتقالي پسیف) د پورونو بنه لري او په لاندې ډول معامله کیږي.

د ربحې حاصل د یو قلم عاید په توګه د ګټې او زیان حســـاب ته لیږدول کیږي خو په پورتني مثال کې ربح د راتلونکي کال پورې اړوند ده، دغه پیسې د ربحې د حاصل په حساب کې کریډیټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي او په حســـاب کې د لیږدوونکي پســـیف په نوم کریډیټ کیږي او کولای شـــو چې په لاندې توګه یې معامله کړو.

حسابي مجله: د سود د حاصل لپاره له انتقالی پیسف څخه ۶۰۰۰

D	د سود حاصل	C
2-6000 اتصالي پسیف		1-6000
0		0

د انتقالي پســیف تفاوت د دورې په پای کې د پسیف بیلانس شیټ خواته لیږدول کیږي او په نوي کال کې لومړی موجودي، لیږدوونکي پسیف ته لیږدول کیږي.

کله چې د انتقالي پســیف د ســود د سر رســید نېټه ډېبټ او د سود د حاصل حساب کریډیټ کیږي، د ســود د حاصل تفاوت د همدې دورې د ګټې او زیان حســاب ته انتقالیږي ،ځکه چې د همدې دورې اړوند دي، چې حسابي جمله او د معاملې طرز یې داسې دي:

حسابي جمله

انتقالي پسیف ته دسود له حاصل څخه ۶۰۰۰ افغاني

D	د ربح حاصل	C
S,6000 په ګټه اوزیان		3-6000 انتقالي پیسف
6000		6000

D	د انتقالی پسیف مخکې موندي عواید	C
3-6000 د ربح له حاصل څخه		AB-6000

D	ګټه اوزیان	C
		د ربح حاصل 3-6000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخکې ورکړې (پیش پرداخت) تعدیلې معادلې په لاندې جدول کې په پوره توګه بیانیږي:

تعدیلي معادلې

نا تحصیل شوي عواید

C	گټه او زیان	D
		تعدیلي معاملات (+)

انتقالي پسیف

C	شتمني	D
تعدیلي معاملات (-)		له تعدیل پرته بیلانس

C	عواید	D
تعدیلي معاملات (+)		

C	پورونه	D
نه تعدیل شوی بیلانس		تعدیلي معاملات (-)

II تحقق موندونکي عواید او مصارف (Accrued revenue and expenses) او یا ټول طلبات او ټول پورونه: دویمه کټګوري د عوایدو تعدیلي معاملي او تحقق موندونکي لګښتونه دي، چې په دې اړه هم دوه ډوله حسابونو د تفکیک وړ دي.

الـف: تحقیق موندونکي عواید (نور طلبات) accural revenue: هر کله چې تصدي په یوه دوره کې خپل عواید تر لاسه نکړي؛ نو په محاسبه کې د تحقق موندونکي عوایدو یا د سایر طلبات په نامه درجیږي. لکه د کرایې عواید ، سود اود اسې نور.

ممکـن چـې تحقق موندونکي عواید د وخت د تیریدو له امله زیاتوالی وموي او یا ممکن د خدماتو د تر سره کولو له امله منځ ته راشي، چې تراوسـه پورې نه په لاس راغلي او نه ټول شـوي دي، نوځکه دغه معاملات چې ورځني معاملات ندي، په حساباتوکې نه ثبتیږي.

تعدیلي معاملې د طلباتو د ښکاره کولو مستلزمې دي، چې په بیلانس شیټ کې شتون لري او دغه طلبات د عوایدو د هغې څانګې ښکارندوی دي چې په حاضره دوره کې نه دي ترسره شوي. تعدیلي معاملې د تحقق موندونکو عوایدو دشـتمنۍ د حساب او دکریډټ زیاتولوپاره د عوایدو په حساب کې تر سره کیږي.

مثـلاً: د ۱۳۸۸ کال د میزان په میاشـت کې د اعلانونـو نماینده ګي ۲۰۰۰۰ افغانۍ د اعلانونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خدماتــو د تــرسره کولو پــه مقابل کي خپلې کړې دي، اما تراوســه پوري يې پــه نغدي ډول له پيرودونکو څخه نه دي ترلاسه کړې او د ميزان تر۳۰ نيټې يې ترلاسه کوي، خو په حسابونو کې يې د عوايدو په توګه نه درجيږي او معامله يې په لاندې ډول ده.

حسابي جملې

د ټولو طلباتو لپاره د خدماتو له عوايدو څخه ۲۰۰۰۰ افغانۍ

د ليجر دفترونه:

D	خدماتي عوايد	C
20000 په ګټه او زيان		1-20000 طلباتو ته

D	ټول طلبات	C
1-20000 د خدماتو له ګټې څخه		20000 د ختم بيلانس

د ټولو طلباتو د حساب تفاوت د اکټيف بيلانس خواته ليږدول کيږي، ټول طلبات دا ښيي چې نماينده ګي له پيرودونکو څخه په کومه اندازه پور لري.

او پــه نــوي کال (نوې دوره) کې چې کله نماينده ګي د خپلو اعلانونه عوايد په لاس راوړي؛ نو په دې صورت کې حسابي جملې او د ليجر دفترونه کولای شو په لاندې ډول ترتيب کړو.

حسابي جملې

۱- د کسې لپاره له ټولو طلباتو څخه ۲۰۰۰۰ افغانۍ، د ليجر دفترونه يې په لاندي ډول دي.

D	ټول طلبات	C
1-20000		2-20000 د کسې لپاره

D	کسه	C
2-20000 له ټولو طلباتو		

(c) ketabton.com: The Digital Library

B: تحقق موندونکي لګښــتونه (نور پــوروړي) (ACCURED Expense): هر کله چې یوه تصدي له خپلو لګښتونو څخه یوه برخه په یوه دوره کې ادا نکړي؛ نو په دې صورت کې د تحقق موندونکــو لګښــتونو او یا د ټولو پوروړو په اړه خبرې کیږي. لکــه د ربح مصارف او د کارګرانو د اجورې او معاش مصارف. تحقق موندونکي مصارف لکه تحقق موندونکي عواید منځ ته راځي. په حقیقت کې تحقق موندونکي لګښــتونه د یوې کمپنۍ په حســاب کې د یوې بلې کمپنۍ تحقق موندونکي عواید وي.

مثلاً: د یوې کمپنۍ د اعلانونو د نماینده ګۍ تحقق موندونکي عواید، د ۲۰۰۰ افغانیو په لګښت تحقق موندلی او د پیرودونکي په حساب کې چې خدمات یې نه وي ترلاسه کړي، موجود وي.

دویم مثال: کله چې یوه تصدي د مالیاتو لګښــتونه د ۲۰۰۰ افغانیو په ارزښــت ادا نکړي او د مالیاتو محاســبه په نغدي ډول ادا شــوې نه وي، خو بیا هم دغه لګښتونه باید د همدې دورې د ګټــې او زیان حســاب ته ولیږدول شي، ځکه چې د همــدې دورې اړوند دي. همدارنګه د هغو لګښــتونو د پیژندنې لپاره چې د اوســنۍ دورې په لړ کې منځ ته راغــلي مهم دي. د دې معاملې حسابي جملې په لاندې ډول دي:

۱ ـ د مالیاتو د لګښتونو لپاره له ټولو پوروړو څخه د تحقق موندونکو لګښتونو ۲۰۰۰ افغانۍ د دې معاملې د لیجر دفترونه په لاندې ډول ترتیبیږي:

C	د ټولو د اینینو پسیف تحقق موندونکي لګښتونه	D
1-2000 د مالیاتو د لګښتونو لپاره		

C	د مالیاتو لګښتونه	D
		1-2000 تحقق موندونکي لګښتونه

د دغــې تعدیــلي معاملې له درج کولو وروســته د پوروړو په نورو حســابونو کې د مالیاتو د لګښتونو حساب ډېر شودل کیږي.

د دې تعدیلي معاملې له درجولو وروســته د ټولو پوروړ په حســاب کې د مالیاتو د مخارجو حساب زیات شودل کیږي.

کله چې تصدي مالیات په نغدي ډول ادا کړي؛ نو په دې صورت کې د دفترونو حســابي جمله

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې ترتیبیږي:

حسابي جمله: تحقق موندونکي لګښتونه:

۱ـ ټولو پوروړوته له کسې څخه ۲۰۰۰ افغانۍ

D	تحقق موندونکي لګښتونه	C
2-2000 له کسي څخه		AB-2000
0		0

D	کسه	C
AB-10000		2-2000 د تحقق موندونکو لګښتونو لپاره
0		0

د عوایـــدو لپـــاره تعدیلي معاملې او تحقق موندونکي لګښـــتونه په لاندې جدول کې ښـــودل شوي دي.

تعدیلي یا تصفیوي معاملات

ټول طلبات		euneveR deurccA عواید تحقق موندونکي	
D پورونه C		D عواید C	
تعدیلی معامله (+)			تعدیلي معامله (+)

ټول پوروړي		Accured Revenue لګښتونه تحقق موندونکي	
D لګښتونه C		D پوروړي C	
تعدیلي لګښتونه			تعدیلي معامله (+)

۲- **د معاملاتو د تعدیل اړتیا:** لکه څنګه چې مخکې یادونه وشوه، د بدهي او شتمنیو سم او مناسب ثبت، د تعدیلي معاملو واقعي راپور او په ټاکلي وخت کې په بیلانس شیټ کې د سرمایې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثبت او همدارنګه د تصدۍ د نتیجې د مناسب تشخیص او تثبیت سربېره ګټې او تاوان په حساب کې (ګټه او تاوان) شـوني کوي، نوبناً دمعاملاتو د تعدیل اړتیا په هره تصدۍ کې د دورې په پای کې یو ضروري او حتمي کار دی، چې باید عملي اوترسره شي.

هغه معاملات چې دکال په جریان کې تعدیل ته اړتیا لري عبارت دي له:

وسایل او اثاثیه (supplies)

پـه یـوه تثبیت یا Bussiness کې مختلف لوازم او وســایل کارول کیږي. د بېلګې په توګه یوه اعلانوونکې تصدي ممکن د وســایلو او اشتهاراتي لوازمو لکه د ګراف کاغذونه، ویډیویي فلمونه او د لویو پوســټرونو او داسې نور ووسایلو درلودونکي وي. کله چې وسایل او لوازم تهیه کیږي؛ نو د شــتمنۍ د یوه قلم په توګه ثبتیږي او د فعالیت د تر سره کولو پر مهال یوه برخه په بشــپړه توګه مصرفیږي؛ نو د وسایلو د حساب او د وسایلو د لګښتونو ترمنځ باید یو مشخص توپیر شتون ولري او لګښتونه، وسایل او لوازم په یوه دوره کې وشودل شي.

مثلاً: یوه اشــتهاراتي کمپني د سرطان په ۵ نېټه د ۲۵۰۰۰ افغانیو په ارزښــت اشتهاراتي وسایل اخلي او د سرطان په ۳۱ نېټه د ۱۰۰۰۰ افغانیو په ارزښــت اوس هم وســایل شــتون لري. نو د اثاثې واقعي لګښتونه ۱۵۰۰۰ افغانۍ دي، یعنې ۲۵۰۰۰ـ ۱۰۰۰۰ = ۱۵۰۰۰

حسابي جملې:

د اثاثې د وسایلو لپاره له کسې څخه ۲۵۰۰۰ افغانۍ.

د وسایلو له لګښتونو څخه ۱۵۰۰۰ افغانۍ

د لیجر دفترونه یې په لاندې ډول دي:

C	د وسایلو لګښتونه	D
S,15000		2-15000

C	اشتهاراتي وسایل	D
د وسایلو لګښتونوته 2-15000 S,10000 موجودی		1-25000 له کسي څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

D	کسه	C
AB 40000		1-25000 د اختیاراتي مسایلو لپاره

لکه څرنګه چې معامله له تعدیل وروسته لیدل کیږي ، د وسایلو موجودي ۱۰۰۰۰ افغانۍ او د لګښتونو وسایل ۱۵۰۰۰ افغانۍ دي، په هغه صورت کې چې تعدیل نه رامنځته کیږي ، د سرطان د میاشتې لګښتونه کم لیدل کیدل اوددې دورې خالص عواید د ۱۵۰۰۰ افغانیو په ارزښت زیات لیدل کیدل او همدارانګه د شـخصي شتمنۍ او پانګې حساب هم د ۱۵۰۰۰ افغانیو په ارزښت د سرطان په ۳۱ نېټه په بیلانس شیټ کې لوړ معلومیدل.

بیمه Insurance

ډېرې کمپنۍ بېلابېلې بیمې لکه د اورســوزونې بیمه، د ســوداګریز مال د غلا بیمه، د ترافیکي پېښو بیمه او داسې نورې لري.

د بیمې د محافظت مصارف د حق البیمې د مخکې ورکړې په واسطه تشخیص کیږي.

د حــق البیمې موده معمــولاً یوکال یا ډېره وي، هر کله چې یوه کمپنۍ حق البیمه ورکوي، د شــتمني د (بیمې مخکې ورکړې) په حیث هغه ثبتوي او د دورې په پای کې د حســاباتو د تړلو پر مهال اړینه ده، تر څو د بیمې د لګښــتونو د تشــخیص لپاره د بیمې د لګښتونو حساب ډېبټ شي، او د بیمې د مخکې ورکړې حساب کریډټ شي.

مثلأ: د سرطان په څلورمه نېټه ۶۰۰۰ افغانۍ د اور لګېدنې حق البیمه ورکوي، د یو کال لپاره د خســارې جبران د سرطان د میاشــتې له لومړۍ نېټې څخه پیلیږي او د بیمي میاشتني لګښتونه ۵۰۰ افغانۍ دي چې د روان کال د ۹ میاشتو لګښتونه ۴۵۰۰ افغانۍ کیږي.

حسابي جملې او د دې معاملې د لیجر دفترونه په لاندې ډول دي.

حسابي جملې:

۱ ـ له کسې څخه د مخکې ورکړې د لګښتونو لپاره ۶۰۰۰ افغانۍ.

۲ ـ د مخکې ورکړې لګښتونو څخه د بیمې د لګښتونو لپاره ۴۵۰۰ افغانۍ (۹ × ۵۰۰ = ۴۵۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیجر دفترونه:

C	کسه	D
1-6000 S,34000		AB 40000
40000		40000

C	د بیمې راتلونکې لګښتونه	D
2-4500 د ختم بیلانس S,1500		1-6000
		6000

C	د بیمې لګښتونه	D
S,4500 په ګټه او زیان		2-4500
4500		4500

کله چې تعدیل رامنځته نه شي، د دورې په پای کې ۴۵۰۰ افغانۍ لګښــت کسر او صافه ګټه ۴۵۰۰ افغانۍ ډېره ښــودل کیږي او همداراز په بیلانس کې شــخصي پانګه او شــتمني د ۴۵۰۰ په ارزښت زیاته ښودل کیږي.

ب: د تحقیق موندونکو عواید او مصارفو د معاملو تعدیل ته اړتیا (ټول پوروړي او ټول طلبات)

۱ـ تحقق موندونکی ســود (Accured Interest) ; په یوه تصدۍ کې تحقق موندونکی سود، لــه تصدۍ ځخه د باندې اشــخاصو د ګټې یا پانګې اچونــې ځخه عبارت دی. چې وخت یې پوره شــوی، خــو تادیه شــوی نه دی. د دې معاملــې د ثبت او تعدیل طرز د لاندې بیلګې په واســطه څرګندیږي:

نماینده ګي د یوه پور ســند چې نســبتاً اوږد مهاله وي، د ۵۰۰۰۰ افغانیو په ارزښــت امضاء کوي، چې د ۱۲٪ د سود نرخ دی. د سود پیسې چی له دې مبلغ ځخه حاصلیږي په دریو لاملونو پورې تړلي دي:

۱ ـ د پیسو اسمي ارزښت چې ورکړل شوي.

۲ـ د سود نرخ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ـ د قرض موده

بناً میاشتنی سود په دې مثال کې ۵۰۰ افغانۍ دی، چې په لاندې ډول ارزول کیږي:

د سود پیسې 500	=	د تعویض شوې پانګې موده	*	د کلني سود نرخ 12	*	د اسمي پیسو ارزښت 5000

AF * 12% * 1/12 = 500 AF 50000

او یا $500 = \frac{50000*12*30}{100*360}$ یوه میاشتنۍ ربح

میاشتني سود ۵۰۰ افغانۍ، د دریو میاشتو سود (۵۰۰ × ۳ = ۱۵۰۰) ۱۵۰۰ افغانۍ دی، د یوې میاشــتې په موده کې د وروســتۍ دورې د تحقق موندونکو لګښــتونو تعدیلي معامله په لاندې ډول ده:

حسابي جملې: د مخکې ورکړې (پیش پرداخت) وړ سود څخه د سود د لګښتونو لپاره (ټول پوروړي) ۵۰۰ افغانۍ.

د سود د لګښتونو له ټولو پوروړیو څخه ۵۰۰ افغانۍ

D	د ورکړې وړ سود (ټول پوروړي)	C
		4/ 31 500

D	د سود لګښتونه	C
4 / 31 500 له سودڅخه د ورکړې وړ		

د ســود حســاب، د پورحساب د مخکې ورکړې یو حســاب دی او د پور د حساب په بدل کې ورڅخه ګټه اخیســتل کیږی، تر څو په یو طرف کې د ســود یوه اندازه را وښیي او په بل طرف کې پور تشخیص کړي. په دې صورت کې چې تعدیلي معاملې رامنځته شوي نه وي، پورونه او د سود لګښتونه کم ښودل کیږي او له شخصي پانګې او سوچه ګټې څخه ډېر ښودل کیږی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تحقق موندونکي معاشات Accured Salaried

د مامورینو د معاشاتو ځینې ډولونه د خدماتو له ترسره کیدو وروسته ادا کیږي.

د مثـال په ډول: د اعلانونو (اشـتهارات) پـه نماینده ګۍ کې د کارګرو مـزدوري او معاش د سرطـان د میاشـتې په ۲۸ نېټـه ورکول کیږي او که په جنترۍ کې ولیـدل شي چې ۳ کاري ورځې د سرطـان په میاشـت کې د مزدورۍ او معاش باقي پاتـې دي او دغه درې ورځې معاش د تحقق موندونکو لګښـتونو په توګه پیژندل کیږي، کـه ورځنی معاش ۲۰۰ افغانۍ وي، د ۶۰۰ افغانیو په ارزښت د کارګرو درې ورځنی معاش په لاندې ډول تعدیلیږي:

حسـابي صورت: د مزدورۍ د لګښـتونو لپاره له مخکې ورکړې مزد څخه ټول پوروړي د ۶۰۰ افغانیو په ارزښت.

D	د ورکړې وړ سود	C
		4 / 31 600

D	د سود لګښتونه	C
31/4 600		

د محاسبوي پړاوونو کړنلارې

که په دې کې تعدیلي معاملې نه وي رامنځته شـوي، د مزد او معاش د لګښـتونو حسـاب او پورونه په لاندې ۸ پړاوونو کې خلاصه کیږي.

د ۶۰۰ افغانیو په ارزښـت کم شـودل او د شخصي پانګې او سـوچه ګټې حساب ۶۰۰ افغانۍ زیات ښودل.

۳ ـ مشـکوک طلبات: د عوایدو او لګښـتونو سمه او مناسـبه پرتله د مشکوکو طلباتو د ثبت مسـئلې د لګښـتونو پـه توګه ده او همدارنګه د طلباتو سـمه ارزونه دا ایجابـوي، تر څو د غیر قابل طلباتو حصول مشـخص او وروسـته دا په اثبات رسـیږي چې د غیر قابل طلباتو فیصدي په کومه اندازه ده او له بله لوري اقتصادي حالت او دطلباتو موده هغه عناصر دي چې د مشکوکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

طلباتوپه تخمين کې رول لري.

د موضــوع دروښــانتيا لپاره فرض کړئ چې مشــکوک طلبات ۱۶۰۰۰ افغانــۍ دي او تعديلي معامله يې په لاندې ډول ده.

C	مصحح طلبات	D
16000 د استهلاک طلباتو		

C	د طلباتو استهلاک	D
		16000 د طلباتو تصحيح

د محاسبوي مرحلو طرزالعمل

محاسبوي مرحلې په لاندې اتو مرحلو کې خلاصه کيږي:

۱ ـ د معاملاتو ژورنال جوړونه: په عمومي ژورنال کې د معاملاتو ثبت لکه څرنګه چې تاريخي شتمني ده، ثبتيږي.

۲ ـ د ثبــت شــويو عددونو لېږدول، ډېــرول او کمول له عمومي ژورنــال څخه د هغه اړوندو حسابونو ته د حساباتو د تخفيف په خاطر.

۳ ـ دآزمايښتي بيلانس تهيه کول: د حسابونو د زياتولو او کمولو د ثبت تعادل.

۴ ـ د حســابي دورې د ختمېدو د حســابونو صحيح جوړونه: د تصحيحاتو د ثبت د موسودې قضيه په عمومي ژورنال کې او حسابونوته د هغه ليږدونه.

۵ ـ د تصحيح يا تعديل شــوي آزمايښــتي بيلانس تهيه: د دويم ځل لپاره تهيه کول د زياتونې د ثبتولو تعادل.

۶ ـ د مالي ګټې او زيان د حساب د تهيې صورت:

– د عوايدو د حساب صورت د يوې دورې د فعاليت پايلې ښيي.

– د پانګې د حســاب صورت د مالک د حق بدلونونه په شــتمنۍ کې د يوې دورې په جريان کې ښيي.

۷ ـ د دورې د پای د حســابونو د تړنې او ثبت ليږدول: د حســابونو تړنه د دې څرګندونه کوی چې د لګښــتونو او عوايدو د حســاب شــخصي برداشــت ثبت ته چمتو اود راتلونکې دورې وقايعوته حسابي کړي او همدارنګه د حسابونو تړل د سوچه ګټې او زيان ليږدول دمالک د پانګې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حساب ته لاره اواروي.

۸ ـ **د وروستي ازمايښت د بيلانس تهيه کول:** په دي مرحله کي ډاډ ترلاسه کيږي چې د وروستيو حسابونو پاتي شوني د حسابونو له ترنې څخه بيلانس ته ليږدول کيږي .

البته دغه مطلب د ورک شيټ په پاڼه کې يو ځای شوی، چې وروسته به په پشپړ ډول بيان شي. ..

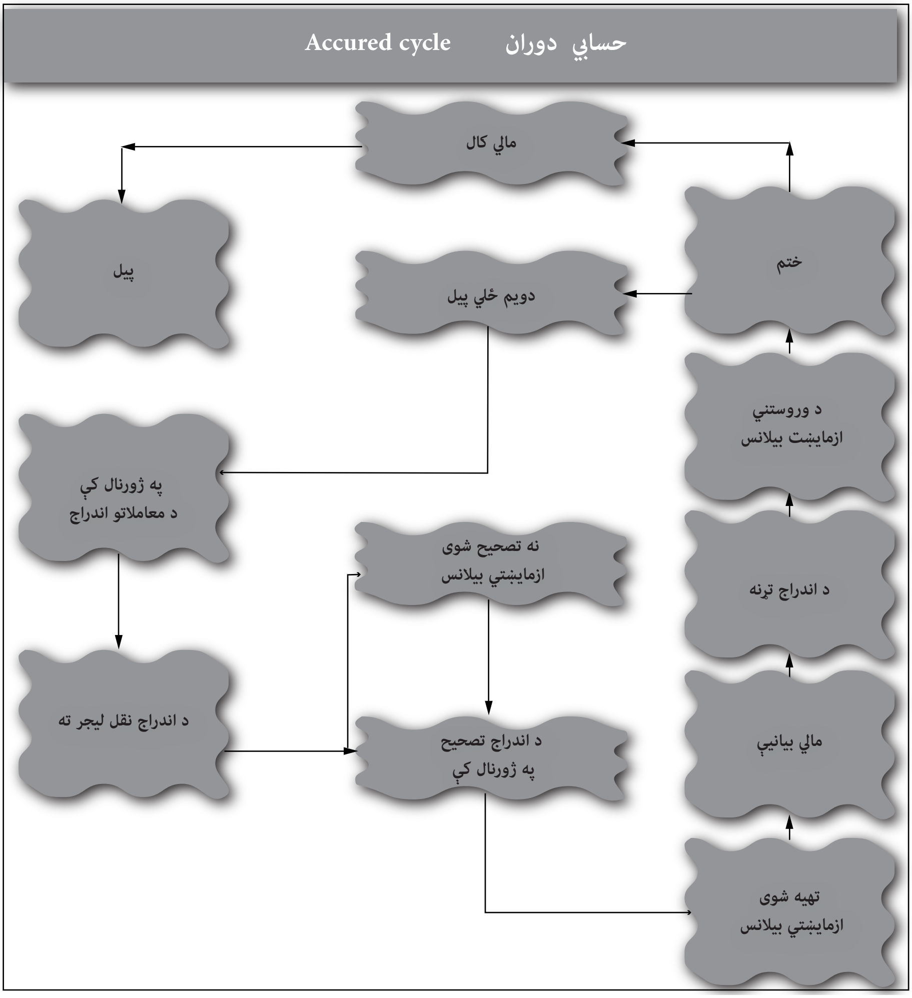

د محاسبوي کړنلارې پلي کول د يوشرکت د بيلانس له پای ته رسيدنې څخه په ګټې اخيستنې سره او هغه معاملې چې د حسابي دورې په لړ کې رامنځته کيږي، په لاندې ډول يې په پام کې نيسو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احمد شاکر سوداګریز شرکت پای ته رسېدلی بیلانس په. .... نېټه

Acctive	Passive
ثابتې شتمنۍ میر	شخصی پانګه 329000
100000 تجهیزات	ټول پورونه تحقق موندونکي لګښتونه 4000
ګرځنده شتمني :	لیږدوونکی پسیف: د لګښتونو مخکی
20000 مال	ورکړه 1000
7000 کسه	داینین 10000
120000 بانکي شتمني	
2000 د مخکې ورکړې لګښتونه	
3000 تحقق موندونکي عواید (ټول طلبات)	
344000 = 344000	

هغه معاملې چې د دورې په لړ کې را منځ ته شوې دي په لاندې ډول دي:

– په تیرکال کې تصدي د بیمې لګښتونه د وړاندینې (پیشکي) په توګه ۲۰۰۰ افغانۍ تادیه کړې وې. چې په نوي کال کې یې نېټه سرته ورسیده.

– په تیر کال کې یو شخص د کرایې له درکه ۳۰۰۰ افغانۍ له تصدي څخه پوروړی ؤه په نوي کال کې یې نوموړې پیسې د بانکي لیږدونې په واسطه ترلاسه کوې.

– یـوې تصدی پـه تېر کال کې د خپلې قرضـې ګټه چې له ۱۰۰۰ افغانیـو څخه ډېره وه په پېشکي ډول په لاس راوړه چې په نوي کال کې د هغې موعد پوره شویدی .

– تصدي په تیرکال کې د معاشونو له درکه ۴۰۰۰ زره افغانۍ پوروړې وه چې اوس دغه پیسې د بانکي لیږدونې له لارې ورکوي.

– په نغدي توګه ۱۵۰۰ افغانۍ نغدي مزد ورکول کیږي.

– تصدي ۳۰۰۰ افغانۍ په نغدي توګه کمیشن ترلاسه کوي.

– تصدي په ۱۲۰۰۰ افغانیو په نغدي توګه مال پلوري. .

– د ۱۰۰۰۰ افغانیو په قیمت د امتعې وروستۍ موجودي د موجود عمل په واسطه تثبیت کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پای (اختتامیه) معاملې

– د تهیې له قیمت څخه په غیر مستقیمه توګه ٪ ۱ د تعمیر استهلاک

– په غیر مستقیمه توګه د تهیې له قیمت څخه ٪ ۱ د تجهیزاتو استهلاک.

– هغه مزد چې په پنځمه معامله کې ورکړ شوی د روان کال د حوت میاشتې پورې اړه لري، چې د راتلونکي کال د ثور ۳۱ نېټې پورې دوام مومي.

– هغه کمیشن چې په ۶ معامله کې حاصل شوی د روان کال د دلوې له میاشتې څخه د راتلونکي کال د جوزا تر ۳۱ نېټې پورې دوام لري.

– یو ځوک د کرایې له امله ۵۰۰۰ افغانۍ د تصدۍ پوروړی دی.

– یو ځوک د مالیې د نه ورکولو له امله د تصدۍ ۵۰۰ افغانۍ پوروړی دی.

A: د ژورنال د دفتر تهیه اوترتیب کول:

شمېره	نېټه	تفصیلات	l/f	ډبټ	کریډیټ
۱	11/29	د بیمې لګښت		2000	
		له مخکې ورکړې (پیش پرداخت) څخه			2000
		د مخکې ورکړې نېته پای ته ورسېده			
۲	11/29	بانکي شتمنۍ ته		3000	
		له تحقق موندونکو عوایدو څخه (سایر طلبات)			3000
		د بانک له لارې د تېر کال کرایه ترلاسه شوه			
۳	11/29	د عوایدو وړاندې موندنې (پیش دریافت) ته (پسیف اتصالي)		1000	
		د ربح له حاصل څخه			1000
		د تصدۍ د ربحې د موندنې نېټه پای ته ورسېده			
۴	12/5	تحقق موندونکو لګښتونوته (ټول داینین)		4000	
		له بانک څخه			4000
		د بانک له لارې د تېر کال د معاشونو ورکول			

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵	12/20	د مزد لګښت ته		1500	
		له کسې څخه			1500
		په نغدي توګه مزد ورکړ شو			
۶	12/25	کسې ته		3000	
		د ارزونې له حاصل څخه			3000
		د کېن حاصل نقد لاسته راغی			
۷	12/28	کسې ته		12000	
		د امتعې له پلورنې څخه			12000
		په نغدو باندې امتعه وپلورل شوه			

B: د ليجر دفترونو ته د معاملاتو ليږدول او تجزيه:

C	کسه	D
د لګښت مزد S-15000 د پای بيلانس S,20500		AB-7000 6-3000 د کميشن له حاصل څخه 7-12000 د امتعې له پلورنې څخه
22000		22000

C	بانکي شتمنۍ	D
نور پوروړي 4000-4 11000-s د پای بيلانس		AB 12000 2-3000 نور طلبات (غوښتنې)
15000		15000

C	تحقق موندونکي عوايد (نور طلبات)	D
بانکي شتمنۍ 2-3000 0-s		AB3000
3000		3000

(c) ketabton.com: The Digital Library

D	د اکتیف +لګښتونو مخکې ورکړه	C
AB-2000	د بیمې لګښت ته 1-2000 0-s	
2000	2000	

D	د عوایدو د مخکې ورکړې (پیش پرداخت) انتقالي پسیف	C
-3 1000 د ربحې حاصل	AB-1000 S,0	
1000	1000	

D	**د امتعې اخیستل**	C
AB-20000	10000 د پلورل شوې امتعې قیمت 10000 – S د پای بیلانس	
20000	20000	

D	**تحقق موندو نکي لګښتونه**	C
4-4000 له بانک څخه	AB4000 S,0	
4000	4000	

D	د امتعې پلورل	C
10000 د امتعې د اخیستنې قیمت S-8000 د پلورنې حاصل	-7 12000 کسې ته	
12000	12000	

ربح

D	تحاصل	C
S,1000 ګټه او تاوان	3-1000 انتقالي پسیف	
1000	1000	

(c) ketabton.com: The Digital Library

D	د بیمې لګښت	C
1-2000 انتقالي اکټیف		S,2000
2000		2000

D	د مزد لګښت	C
5-1500 له کسې څخه		S-1500 ګټه او زیان
1500		1500

D	د کمیشن حاصل	C
S-3000 ګټه او زیان		6-3000 له کسې څخه
3000		3000

D	تجهیزات	C
AB -100000		S-100000 د پای بیلانس
100000		100000

D	تعمیر	C
AB-200000		S,200000
200000		200000

ازمایښتي بیلانس (Trail Balance)

ازمایښتي بیلانس د حسابونو لېست او هغه بیلانسونه دي؛ چې په یوه حسابي دوره کې ترتیب کیږي. د ازمایښتي بیلانس مهم هدف دا دی چې لیجر ته د ژورنال له لیږد وروسته د حسابونو ریاضیکي ډبټ او کریډټ شیي همداراز دغه بیلانس هغه غلطۍ او تېر وتنې چې په ژورنال کې ثبت شوي او لیجر ته لیږدول کیږي، روښانه کوي او سربېره پردې د مالي راپور د جوړولو لپاره ګټور وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرکت دغو ټکو ته په کتو سره تهیه شوی ازمایښتي بیلانس په لاندې ډول وړاندې کوي:

د نا تصحیح شوي ازمایښتي بیلانس تهیه او ترتیب.

د حسابونو نوم د بیلانس حسابونه	صفحه لیجرL/F	کریډټي پیسې	ډبټي پیسې
تعمیر			200000
تجهیزات			100000
امتعه			20000
کسه			20500
بانکي شتمني			11000
پانګه		329000	
پوروړي		10000	
د عوایدو او لګښتونو حسابونه			
د امتعې پلورل		12000	
د ریحې حاصل		1000	
د کمیشن حاصل		3000	
د بیمې مخارج			2000
د مزد مخارج			1500
مجموعه		345000	345000

D: د معاملاتو تعدیل او پای ته رسونه:

د تعمیر استهلاک ٪ ۱ په غیر مستقیم ډول د ثبت د میتود د تهیه کولو له میتود څخه.

د تعمیر قیمت ۲۰۰۰۰۰ افغانۍ

٪ ۱ د استهلاک فیصدي

$$\text{د تعمیر د استهلاک سلنه} = \frac{200000.1}{100} = 2000AF$$

د استهلاک پیسې په لاندې توګه اړوندو حسابونو کې درج کیږي:

حسابي صورت: د استهلاک له مصحح څخه د استهلاک مخارجوته ۲۰۰۰ افغانۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	د تعمیر د استهلاک مصحح	D
29/12 2000 د تعمير د استهلاک مخارج		S-2000 د پای بیلانس
2000		2000

C	د تعمیر د استهلاک مخارج	D
S-2000 په گټه او زيان کې		21/12 2000 د تعمير تصحيح
2000		2000

B: د تجهیزاتو استهلاک ۱٪ د تهیې له قیمت څخه د ارزونې میتود په غیر مستقیم ډول سره.

د تجهیزاتو د تهيي قیمت ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ.

د استهلاک فیصدي ۱٪

$\frac{100000.1}{100} = 1000AF$ د تجهیزاوتو د استهلاک فیصدي

اړوندو حسابونو کې د استهلاک پيسې په لاندې ډول درج کيږي:

- په حسابي صورت کې د ژورنال دفتر: د تجهیزاتو له استهلاک څخه د مخارجو استهلاک ته ۱۰۰۰ افغانۍ.

د لیجر دفترونه:

C	د تجهیزاتو د مصحح استهلاک	D
د تعمیر استهلاک 1000		S-1000
1000		1000

C	د تعمیر مخارج استهلاک	D
S-1000		1000مصحح تعمیر
1000		1000

C: هغه مزد چې په پنځمه معامله S کې ۱۵۰۰ افغانۍ پرداخت شوی ؤ د روان کال د حوت دمیاشتې څخه د راتلونکي کال د غويي د میاشتې تر ۳۱ پورې دوام لري.

دغه معامله په لاندې ډول تعدیل او په اړوندو دفترونو کې درج کيږي:

تفصیلات	C	D
د لګښت مخکې ورکړې (پیش پرداخت) ته (انتقالي اکتيف) د مزد له مخارجو	1000	1000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اکتیف لګښت مخکې ورکړه (پیش پرداخت D C	
S,1000	29/12 C-1000 د مزد له مخارج څخه
1000	1000

D د مزد مخارج C	
C-1000 له اتصالی اکتیف څخه ګټې او تاوان ته S-500	29/12 S-15000
1500	1500

D: هغه کمیشـــن چې په شـپېرمه معامله کې ۳۰۰۰ افغانی حاصل شوی ؤ د جاري کال د د سـلواغې اوکب په میاشـــتو پورې اړه لري او د راتلونکي کال د غبرګولي میاشتې تر ۳۱ نېټې پورې دوام کوي، چې دغه معامله په لاندې ډول ده:

په حسابي حالت کې: د مخکې ورکړې عواید (اتصالي پسیف) د کمیشن حاصل ته ۱۸۰۰ افغانۍ.

D د حاصل کمیشن C	
6-3000 له کسې نه	D-1800 د حاصل کمیشن څخه S-Fi 1200 په ګټه او زیان کې
3000	3000

د عوایدو مخکې ورکړه انتقالي پسیف D C	
D- 1800 د حاصل کمیشن ته	S-1800 د پای بیلانس
1800	1800

E: یوځـــوک د کرایــې له امله ۵۰۰ افغانۍ د تصدۍ پــوروړي دی، چې دغه معامله په لاندې ډول په اړوندو حسابونو کې درج کیږي:

په حســابي حالت کې: تحقق موندونکو عوایدو ته (نورې غوښــتنې) د کرایې له حاصل څخه ۵۰۰۰ افغانۍ.

تفصیلات	C	D
تحقق موندونکو عوایدو ته د کرایې له حاصل څخه نورو غوښتنوته	5000	5000

(c) ketabton.com: The Digital Library

C	د کرايي له حاصل ځخه	D
E-5000		29/12 S-5000 په ګټه او زيان
5000		5000

C	د نورو غوښتنو تحقق موندونکي عوايد	D
29/12 S-5000 د ختم بيلانس		E-5000 د کرايي له حاصل ځخه
5000		5000

F: تصدي د مالياتو د نه ورکولو له امله ۵۰۰ افغانۍ پوروړی ده، دغه معامله په لاندې ډول تعديل شوې او په اړوندو حسابونه کې درج کيږي.

حسابي حالت: د ماليې مخارجوته له تحقق موندونکو لګښتونو ځخه (نورو پورونو ته)

C	د نورو پوروړو تحقق موندونکي لګښتونه	D
29/12 F-500 د ماليې لګښتونه		S-500 د ختم بيلانس
500		500

C	د ماليې لګښتونه	D
S-500 په ګټه او زيان		F-500 29/12 نورو پوروړو ته
500		500

دغه معاملې چې وروســته ازمايښتي بيلانس او وورک شيت ته وړل کيږي، په لاندي شکل په حسابونو کې درج کيږي:

D: په يووالي (توحيدي) ډول له تعديل وروسته ژورنال ته د معاملاتو اندراج (تصحيح)

د حسابونو نوم	ډبټ	کريډټ
A د تعمير د استهلاک مخارجوته د تعمير د استهلاک مصحح	2000	2000
B د تجهيزاتو د استهلاک مخارج د تجهيزاتو د استهلاک تصحيح	1000	1000
C-د لګښتونو مخکې ورکړه (اکتيف انتقالي) د مزد مخارج	1000	1000

(c) ketabton.com: The Digital Library

D: د کمیشن حاصل ته د عوایدو له مخکې ورکړې څخه (پسیف انتقال)	1800	1800
E: تحقق موندونکي عواید (نورې غوښتنې) د کرایې له حاصل څخه	5000	5000
F: د مالیې له مخارجو څخه د تحقق موندونکو عوایدو څخه (نور پورونو)	500	500

دغه تعدیل شــوې معاملې د ورک شیټ د تعدیلاتو ستونونو ته لیږدول کیږي ، هغه حسابونه چې د تعدیلي معاملاتو له امله اغیزمن شــوي، مخکیني ازمایښــتي بیلانس کې شتون نه لري او د ازمایښــتي بیلانس ســتونونه په کې درج کیږي او وروســته له هغه څخه د تعدیلاتو ستونونه درج کیږي او متوازن حالت غوره کوي.

E: تعدیل شوي آزمیښتي بیلانس (Adjusting Trail Balance)

وروسته له هغه چې ټولې تعدیل شوې معاملې په ژورنال او لیجرکې ثبت شي، یوبل آزمایښتي بیلانس ترتیبیږي ،چې هغه د تعدیل شــوي آزمایښــتي بیلانس په نامه یادیږي. دغه آزمایښــتي بیلانس د ټولو حسابونو د ارقامو بیلانسونو په ګډون هغه بیلانسونه چې د دورې په لړ کې تعدیل شــوي، ښــيي. د دې آزمایښتي بیلانس د ترتیب موخه دا ده، چې د ټولو هغو مالي معاملاتو اغیزې وښيي چې په مالي دوره کې منځ ته راغلي او یا ځرګندې شوې وي.

د شرکت آزمایښتي بیلانس په لاندي بڼه ترتیبیږي:

دغه آزمایښتي بیلانس د شرکت له لوري په۲۹\۱۲ تاریخ تصحیح کړل شوی.

د حسابونو نوم	Life	C	D
تعمیر			200000
تجهیزات			100000
امتعه			10000
کسه			20500
بانکي شتمني			11000
د انتقالي اکټیف دمصارفو مخکې ورکړه			1000

تحقق موندونکي عوايد او ټولې غوښتنې (طلبات)			5000
پانګه		329000	
د انتقالي پسيف د عوايدو مخکې ورکړه		1800	
د ټولو پوروړو تحقق موندونکي لګښتونه		500	
پوروړي		10000	
د تجهيزاتو او تعمير د استهلاک مصحح		3000	
د عوايدو او لګښتونو حسابونه			
دپلورنې حاصل		2000	
د سود حاصل		1000	
دکرايې حاصل		5000	
د کميشن حاصل		1200	
د بيمې مخارج			2000
د ماليې مخارج			500
د مزد مخارج			500
د تجهيزاتو او تعمير د استهلاک مخارج			3000

۱. د حساباتو تړل (closing)

هغه پروسه چې په عمومي ډول د موقتي حسابونو (Tomporang) لپاره د مالي دورې په پای کې پکار اچول کيږي، د حسابونو د پروسې د تړنې تر عنوان لاندې ياديږي. دغه پروسه حسابونه د راتلونکې دورې لپاره آماده کوي.

په دې پروسه کې د ټولو عوايدو اومصارفو د حسابونو بيلانس (د ګټې او تاوان اقلام) يوه جلا انتقالي حساب ته چې د سوچه پايلې د حساب په نامه ياديږي، ليږدول کيږي.

دغه حساب د مالي دورې په پای کې ترتيبيږي. په دې حساب کې د دورې عوايد او لګښتونه يو د بل په مقابل کې راوړل کيږي او هغه سوچه پايله چې د دورې ګټه اوزيان ښيي، استخراجيږي. وروسته بيا د شخصي پانګې حساب ته چې په انفرادي او تضامني شکل په تصديوکې شتون لري او يا د نه ويشل شوې ګټې حساب ته په سهامي شرکتونو کې ليږدول کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شرکت د عوایدو او لګښــتونو حســابونه چې مخکې ترتیب شــوي دي کیدای شي په لاندې ډول د ګټې اوتاوان حساب ته انتقال او د تصدي سوچه پایله استخراج شي.

C	د ګټې او زیان حساب	D
د کرایې حاصل 5000		2000 د تعمیراتو د استهلاک مخارج
د کمیشن حاصل 1200		1000 د تجهیزاتو د استهلاک مخارج
د سود حاصل 1000		2000 د بیمې مخارج
د پلورنې حاصل 2000		500 د مزد مخارج
		500 د مالیې مخارج
		S-3200 سوچه ګټه
9200		9200

C	شخصی پانګه	D
AB-32900		S-332200
3200 ګټه		
332200		332200

P	شرکت د ۱۳۸۷ د حوت د ۲۹ بیلانس شیټ	A
شخصي پانګه	332200	ثابتې شتمنی:
د مصارفو د مخکې ورکړې انتقالي پسیف	1800	200000 تعمیر
د ټولو داینینو تحقق موندونکي مصارف	500	100000 تجهیزات
داینین	10000	ګرځنده شتمني
د تعمیر د استهلاک مصحیح	2000	11000 بانک
د تجهیزاتو د استهلاک مصحیح	1000	10000 امتعه
		20500 کسه
		5000 تحقق موندونکي عواید (نورطلبات)
		1000 د مخکې ورکړې مصارف (انتقالي اکتیف)
	347500	347500

(c) ketabton.com: The Digital Library

وورک شیټ (WORK SHEET)

حســابي چارې د حسابي دورې په پای کې دا ایجابوي، ترڅو آزمایښتي بیلانس، پای موندونکې معاملې، مالي صورت حساب او د ګټې او زیان حساب تهیه او ترتیب شي.

له دې امله چې د یوې دورې د پای په معاملو کې ډېر جزیات مطرح وي، نو ځکه غلطي هم په ډېرې اسانۍ سره رامنځته کیږي ، یا هرکله چې دغه غلطۍ او تېروتنې په ژورنال اوپه حسابي دفاترو کې تصحیح نشي، نو وروسته د قناعت وړ پایله په لاس نشي راتلای.

ژورنال او لیجر دواړه د دایمي ثبت اســناد دي، چې ممکن هغه د لاس یا کمپیوټر په واســطه ترتیب شي، له طریقو څخه یوه طریقه چې په اسنادو کې د تېروتنو د ثبت مخنیوی کوي د وورک شیټ ترتیب کول دي.

د حسابي دورې په پای کې د ورک شیټ په لاسي محاسبوي سیستم کې یوه پاڼه ده، چې د لسو ســتونو درلودونکې ده، چې په لاندې شــکل کې ښودل شوې ده. د حسابي دورې پای د ټولو اړینو ارقامو د درج او تنظیم په موخه د کار د آســانتیا په خاطر طرحه شــوی دی. د ورک شــیټ ستنې په لاندې ډول دي:

- د نه تصحیح شوي آزمایښتي بیلانس لپاره ستنې.
- د معاملاتو د تعدیل ستنې.
- د تصحیح شوي آزمایښتي بیلانس ستنې.
- د مالي حسابونو ستنې (ګټه اوتاوان)
- د بیلانس شیټ ستنې.

ورک شــیټ د بیلانس شــیټ د ګټې او زیان د حســاب په بدل کې نه اســتعمالیږي، بلکې د معلوماتو د ویشنې او راټولونې غیر رسمي سند او لاره ده، چې د تصدي د مالي حسابونو د جوړولو لپاره ورڅخه ګټه اخیستل کیږي.

د تصدي لپاره د ارزونې د پاڼې جوړونې یو ډاډ، د سمې محاسبې په زمینه کې او یا د حسابونو تهیه له اضافي جزیاتو سره وړاندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څلورم څپرکي لنډيز

۱- د تعديلي معاملاتو لپاره د اړتيا په هکله څرګندونې:

د تعديلي معاملاتو ټاکنه ځکه ضروري ده، چې د عوايدو او مخارجو سمه مقايسه د وخت د يوې دورې په لړکي ترسره شـوې، نو دهغې دورې پايله بايد په سـمې طريقې سره وارزول شي او له بل لوري د حسابي دورې بيلانس شيټ بايد دقيق او سم وي.

۲ ـ د محاسبوي پړاوونو کړنلاره:

مهم او اساسي محاسبوي پړاوونه د تعدلي معاملاتو په پام کې نيولو سره عبارت دي له:

۱ ـ د معاملاتو تشخيص او اندازه کول .

۲ ـ په ژورنال کې د معاملاتو ثبت .

۳ ـ ليجر ته د معاملاتو ليږل .

۴ـ له تعديل څخه وړاندې آزمايښتي بيلانس.

۵ ـ تعديلي معاملات.

۶ ـ له ترتيب او تعديل وروسته د آزمايښتی بيلانس.

۷ـ د مالي حسابونو تهيه کول.

۸ ـ د کال په پای کې د حسابونو تړل.

۳- د ارزونې يا د ورک شيټ پاڼې تهيه کول چې د ۱۰ ستونونو درلودونکي وي.

د لومړي بيلانس لپاره (نه تعديل شـوي ، تعديلي معاملات ، دويم آزميښـتي بيلانس (تعديل شوي) دګټې اوزيان حساب او بيلانس شيټ جلا ستني لري.

دتصدۍ له دې پاڼې څخه کيدای شي ټولې هغه معاملې چې د مالي حسابونو لپاره ضرور دي، تر لاسه شي.

دا پاڼه د محاسبې يوه غير رسمي لاره ده، چې دکار د آسانتيا لپاره ورڅخه ګټه اخيستل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څلورم څپرکي پوښتنې

لومړنۍ پوښتنې:

د جوزا په میاشت کې په یو طبي خدماتي شرکت کې لاندې معاملې ترسره شوي:

د جوزا په لومړۍ نېټه

دغه طبي شرکت خپل فعالیت د ۲۰۰۰۰ افغانیو په سرمایه پیلوي.

د جوزا په دویمه، د دفتر د تجهیزاتو اخیستل د ۱۷۲۸۰ افغانیو په ارزښت په پور.

د جوزا په څلورمه د کرایې ادا کول د فعالیت د ځای لپاره د ۶۸ افغانیو په ارزښت.

د غبرګولي په پنځمه د اثاثې پیرودل د ۹۱۱۲ نغدو افغانیو په ارزښت.

د جوزا په اتمه د ناروغانو لپاره د ۱۹۶۰ نغدې افغانۍ تر لاسه کول.

د جوزا په لسمه د دفتر د لګښتونو ورکړه په نغدي ډول د ۴۳۰ افغانیو په ارزښت.

د جوزا په څوارلسمه د پیسو د بیل ادا کول د ناروغانو له لوري د طبي خدماتو لپاره د ۵۱۲۰ افغانیو په ارزښت.

د جوزا په اتلسمه د یوه استونکي د پور ورکونه د ۳۶۰۰ افغانیو په ارزښت.

د جوزا په نولسمه شخصي پرداخت یا ادا کول ۳۰۰۰ افغانۍ.

د جوزا په شلمه د هغو د لګښتونو اداکول په نغدي ډول.

معاشات د ۱۴۰۰ افغانیو په ارزښت.

د دفتر متفرقه لګښتونه ۳۳۰ افغانۍ

A: د ژورنال په دفتر کې معاملې ثبتې کړئ.

B: پورتنۍ معاملې په اړوندو لیجرونوکې ثبتې کړئ

C: آزمایښتي بیلانس ترتیب کړئ

دویم تمرین:

په لاندې ډول د شرکت ازمایښتي بیلانس وړاندې کیږي:

د احمد شرکت د حوت د یویشتمې آزمایښتي بیلانس

د حسابونو نوم	D	C
کسه	1500	
غوښتنې (طلبات)	13000	

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مشکوکوغوښتنو (طلباتو) لپاره تخصیص		1100
څمکه	35000	
تعمیر	120000	
د تجهیزاتو لپاره راټلونکي فرسایش		38400
د مخکې ورکړې بیمې حق	150000	
د پانګې اچونې برخه		70000
بهرني	9000	
عواید		400000
د جنس له لارې عواید		82000
د کرايې عواید		200000
دعامه خدمتونو لګښتونه	54000	8100
د معاشاتومصارف	80000	15400
د ساتنې اوڅارنې لګښتونه	24000	
مجموع	815000	815000

الف: د دې آزمایښتی بیلانس اقلام لیجرته ولیږئ؟

ب: د پورتني آزمایښتي بیلانس د ورکړل شویو معلوماتو په پام کې نیولو سره دکلنیو تصفیوي معاملاتو لاندیني معلومات ترتیب او په لیجر کی یی ثبت کړئ؟

۱ ـ له تعمیر څخه زموږ د ګټې موده پرته له پاتې ارزښت څخه ۲۵ کاله وړاندوینه (پیشبیني) شوې ده. د فرسایشاتو په ارزولو کې مستقیم خطي میتود په پام کې نیول شوی دی؟

۲ ـ کلني تجهیزات ۱٪ فرسایش کیږي؟

۳ ـ بیمه چی دکال په لړ کې یې می

عاد پوره شوی دی بالغ پر ۳۵۰۰ افغانیو دی؟

۴ ـ هغه عواید چې د کرایې له لارې لاسته راغلي دي د ۱۱ میاشتو اړوند دي او د حوت د میاشتې کرایه تر اوسه پورې لاس ته نه ده راغلې؟

۵ ـ داسې تخمین کیږي چې ۱۵٪ طلبات غیر قابل حصول دي؟

۶ ـ پاتې معاشونه ۳۶۰۰ افغاني پر شرکت باندې پر اوښتي دي، چې تراوسه پورې نه دي ورکړل شوي؟

۷ ـ شرکت خپلو غړو ته د ۸۹۰۰ افغانیو په ارزښت پیسې رسوي.

۸ ـ تصفیه شوی ازمایښتي بیلانس ترتیب کړئ؟

۹ ـ د ګټې او زیان حساب مالي حسابات او بیلانس شیټ ترتیب کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم څپرکی

د ګټې او زیان حساب

تولیزه موخه:

د تصدۍ د نتیجې د تثبیت د عمده وسیلې په توګه له ګټې او تاوان څخه د استفادې طرز او ترتیب.

د زده کــړې موخــې: د دغه څپرکي په پای کې محصلیــن وتوانیږي چې په دې فصل کې لاندې مهم مطالب زده کړي:

- د ګټې او زیان د حساب ګټه او محدودیتونه وپیژني.
- د ګټې او زیان د حساب د یو مرحله ییز او څو مرحله ییز ترتیب په طرز باندې وپوهیږي.
- د ګټې او زیان له حساب څخه په ګټې اخیستلو وپوهیږي.

د ګټې او زیان حساب او د هغو اړوند معلومات

د ګټې او زیان حســاب: د ګټې او زیان حســاب چې اکثراً د حاصلاتو او مخارجو د پور په نامه یادیږي، هغه حساب دی چې په یوه معینه حسابي دوره کې د یوې تصدي د فعالیتونو بریالیتوب او نــه بریالیتــوب څرګندوي. د پانګې اچونې تصدي او ډېر بنســټونه له دې حســابه د ګټې له تشــخیص، د پانګې اچونې له ارزښــت اود هغوی مالي اسبابو له ارزښت څخه چې په پور اخیستل شــوي، ګټه اخلي. دغه حساب د پانګې اچوونکو او پور ورکوونکو لپاره یوه مرستندویه وسیله ده او هغوی کولای شي، د دغه مبلغ پربنســټ د راتلونکي نغدي جریان د ډاډ ګیرنې او نه ډاډګیرنې په اړه وړاندوینه (پیش بیني) وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ګټې او زيان د حساب ګټې:

دغه حســاب د هغو کســانو لپاره چې د يوې تصدۍ يا شرکت مالي راپورجوړوي، د راتلونکي نغدي جريان د وړاندوينې په اړه مرسته کوي.

د مثــال په توګه: پانګه اچوونکي او کريديــت ورکونکي له هغو معلوماتو څخه چې د ګټې اوزيان په حساب کې شتون لري ، په لاندی پړاوونو کې ګټه اخلي.

۱ ـ د تصدي د تيرو فعاليتونو ارزونه: دګټې اوزيان په حســاب کې د عوايدو او لګښــتونو د مطالعې په واسطه ويلای شو چې په تيرمهال کې يوې تصد ۍ يا يوې کمپنۍ څرنګه فعاليت ترسره کړی او همدارنګه کولای شو چې د هغوی فعاليتونه د هغوي له سيالانوسره پرتله کړو.

۲ ـ د تصــدي د راتلونکــو کړنــو د وړاندوينې بنســټ: د تصدۍ د تيرمهــال د کړنو په اړه د معلوماتو ترلاســه کول کيدای شي د تصدۍ د راتلونکو فعاليتونو د سرته رســولو لپاره يوه غوره لار وي. خو په تير وخت کې سل فيصده د تصدۍ برياليتوب په دې معنی نه دی، چې تصدي به په راتلونکي کې هم برياليتوب ترلاســه کوي. هغه وخت کيدای شي دغه وړاندوينه د ډاډ وړ نه وي او د راتلونکي دورې عوايد، حاصلات او نغدی جريان په ښه اوسم ډول سره وړاندوينه شي، چې د تيرې او راتلونکې دورې په اړه يوه نږدې اړيکه د اجراأتو ترمنځ شتون ولري.

۳- د تصــدۍ د نغدي جريان په اړه د ډاډ د نه شــتون او ګواښــونو د اندازه کولو لپاره مرســتندويه وســيله: د ګټې او زيان د حســاب د مختلفو اجزاوو لکه عوايد، لګښــتونه، ګټې او زيان په اړه د معلوماتو ترلاســه کول، لــه يوه لوري د هغوي اړيکې له يوه بل سره پياوړې کوي او له بل لوري په راتلونکي کې د نغدي جريان يوه ټاکلي حجم ته د نه رســيدلو د خطر (ريســک) ارزونه کوي.

د مثال په ډول: د تحليل او تجربې په واسطه د عايداتي سرچينو په هکله د يوې تصدۍ اجراأت ،چې موقتاً د تصدۍ په واک کي قرار لري، ډېر ګټور دي. ځکه چې خپله اجراأت معمولاً د عوايدو د تحليل لپاره يو مهم دليل تلقي کيږي.

نــو ځکــه د مداومو اجراأتو پايلــې اکثراً د راتلونکو اجراأتو د پيشــبينۍ لپاره نســبت موقتي اجراأتوتــه، د ډېــر اهميــت وړ دي. لنډه دا هغه معلومات چې د ګټې او ضرر په حســاب کې د عوايدو لګښتونه د ګټې او زيان په اړه يې يادونه کيږي. د تصدي د مخکې اجراأتو د ارزونې لپاره بی اهميته نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ګټې اوضرر د حسابونو محدودیتونه

په دې خاطر چې ســوچه ګټه یو ډول وي او ګڼ شــمیر فرضیاتو ته انعکاس ورکړي؛ نو ځکه د ګټې او زیان له حســاب څخه ګټه اخیســتونکی باید له دغو محدودیتونو څخه ګټه واخلي چې ځینې یې په لاندې ډول دي:

۱ ـ هغه اقلام چې د اندازې وړ نه دي، په دې حساب کې په پام کې نه نیول کیږي.

د ګټې او زیان شــکل چې فعلاً ترګټې اخیســتنې لاندې راځي، له هغو اقلاموڅخه دی، چې د لاسته راوړنو په تعین او تشخیص کې رول لري ، ممانعت کوي. سربیره پردې چې دغه اقلام د یوې تصدۍ پر اجراأتو باندې د پام وړ اغیزه اچوي.

د مثال په توګه: هغه ګټې او زیانونه چې د درک وړ ندي ، مثلاً د یوې تصدۍ ارزښت د ګټې او زیان په حســاب کې نه ثبتیږي. خو په ځانګړي توګه کله چې د هغه ارزښــت په بدلون کې ډاډ شــتون ونه لري ، سربیره پر دې ډېریو کمپنیو لکه (Microsoft , cisso system) دېروالی د پیرونکو د خدمتونو د مارک له نښــان څخه د تولیداتو ښــه جنسیت تجربه کړي دی. چې فعلاً یو عمومي روش د داسې ارزښتونو د تشخیص لپاره انکشاف ندی کړی اونه منځ ته راغلی.

۲ ـ د هغې ګټې اندازه چې د مختلفو محاسبوي میتودونو په واسطه پکار وړل کیږي ، اغیزمنه کیږي.

د مثال په توګه: یو کمپنۍ د خپلو ثابتو شــتمنیو د فرســایش لپاره د فرسایش له نزولي طریقې څخه ګټه اخلي، خو یوه بله کمپنۍ د فرســایش له خطي فر ســایش څخه ګټه اخلي ، فرض کړئ نور ټول فکتورونه ثابت یا مســاوي دي، د لومړۍ کمپنۍ ګټه لږه یا وی سربیره پردې چې کمپنۍ مشابهه وي.

۳ ـ لاسته راتلل د اندازه کولو یا د نفسي قضاوتونو په ګټه کي هم رول لري.

د مثال په توګه: یوه کمپنۍ د خپلې شتمنۍ اقتصادي عمر ۲۰ کاله اټکلوي، پداسې حال کې چې نورې کمپنۍ د داسې شتمنیو لپاره اقتصادي عمر ۱۵ کاله په نظر کې نیسي. یا په بل عبارت، یوه کمپنۍ د خپل غیر قابل حصول مستردي او پورونو لپاره د یوښه پیغام فکرک وي، چې هغه د لګښتونو د کمښت او په ګټه او زیان کې د عوایدو د زیاتوالي لامل ګرځي .

په لنډه توګه ویلې شــو هغه ټول محدودیتونه ، لګښــتونه، لاســته راوړني او زیانونه چې منځ ته راځي او دغه معاملات دګټې او زیان په حســاب کی خلاصه کیږي، د ګټې او اندازه کولو دغه میتودونه د معاملاتي طریقې په نامه یادیږي.

ځکه چې هدف ګټه ده چې زیاتره په فعالیت متکي وي او د یوې دورې په لړکې څرګندیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګټــه کيدای شي په نورو شــکلونو کې صنف بنــدي شي. مثلاً د پيرودونکو په واســطه د توليداتو اشکال، وظايف، عمليات، له عمليات نه پرته، مداوم او غير مداوم، منظم او غير منظم او نور.

د ګټې او زيان په حساب پورې تړلې اقلام چې تشکيل يې عمده عنصرونه تر سره کوي، رسمي تعريفات يې په لاندې ډول دي.

عوايد Revenue: د يوې تصدۍ د شــتمنيو زياتوالی، يا داجناسو د توليداتو انتقال له مخې د يوې دورې په جريان کې د پورونو ادا کول، مخکې ترسره شــوي خدموتونه ،يا نور هغه فعاليتونه چې د عمده عملياتو د تشکيلولو لامل شي د عوايدو په نوم يادېږي.

لګښــتونهExpenses: د سيالو وســيلو وتل (خروج) او يا د شتمنيو استعمال او د هغو پورونو منځ ته راتلل، چې د توليداتو او اجناســو د انتقال له مخې پيرودونکو ته ورکول کيږي، د لګښتونو پــه نــوم يادېږي. همدارنګه هغه خدمتونه چې تصدي مخکې تر لاســه کړي او د پورونو په توګه شتون ولري او يا د ځينو نورو لګښتونو منل چې د فعاليتونو د ترسره کولو له لارې د تصدي د نورو کارونو د پرمخ وړلو لپاره ترسره کيږي، هم د تصدۍ د لګښتونو په ډله کې شامل دي.

حاصــلات gains: پــه پانګه کې زياتوالی، چې د تصــدۍ د فرعي معاملاتو په ترڅ کې چې د توليد د پروسې اړوند وي د حاصلاتو په نوم يادېږي.

هغه ګټه چې ونډه والو ته ورکول کيږی او د منل شوو لګښتونو له امله منځ ته راځي په دې حاصلاتو کې شامله نه ده (بيطرفه مخارج).

مخارج (Losses: هغه کم والی چې په ســوچه پانګه کې د تصدي د فرعي معاملاتو له امله منځ ته راځي، مخارج ورته ويل کيږي. يعنې هغه زيانونه چې د تصدۍ د پروسې اړوند نه وي او د معاملاتو له امله منځته راغلي وي.

د بېطرفه عوايدو مخارج ډېر شکلونه لري چې په لاندې ډول دي:

د پلورنې عوايد، فيس ، د ســود عوايد، توزيع شــوي ګټه ، د کرايې عوايد. همدارنګه لګښتونه هم بيلابيل ډولونه لري لکه د هغو اجناســو لګښــت چې پلورل کيږي، سود، فرسايشات، د مزد او معاش او کارکوونکو کرايه د تصدي او مالياتو پرسونل.

مخــارج او حاصلات هم بېلابېل ډولونه لري. مثلاً د پلورنې لــه لارې عوايد، پانګه اچونه، د ثابتو شتمنيو پلورل، د پورونو د اداکولو له لارې مخارج، د زړښت او غلاکيدو له امله د شتمنيو له منځه تلل.

د ډېرو متشــبيثينو او تصميم نيوونکو لپاره يوه ځانګه له دې اقلامو څخه چې د ګټې او زيان په حساب کې يې انعکاس موندلې، د ټولو حسابونو په پرتله مهمه او ګټوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکــه: پانګه اچونکي او پور ورکوونکي علاقه لری، تر څو د همدي اقلامو پربنســټ د تصدي د راتلونکــي په هکله د دقت او د ډاډ د نه شــتون وړاندوینه وکــړي؛ نو ځکه خو د ګټې او زیان د حســاب پــه هکله د مفصلــو معلوماتو درلودل له تصمیم نیوونکي سره مرســته کوي، تر څو د راتلونکي نغدی جریان او همدارنګه د تصدي را تلونکي عواید په ښه او دقیق ډول سره ارزیابي او وړاندینه (پیش بینی) یې وکړي.

۱- د ګټې او زیان یو پړاویز حساب: د عوایدو په اړه د راپور ورکول، لګښتونه او د یوې تصدۍ حاصلات او مخارج په پراخه توګه د حســاب له ګټې او زیان څخه ګټه اخلي، په دې شــکل کې د ګټې او زیان حســاب کې یواځې دوه ګروپه عناصر شــتون لري چې له عوایدو او مخارجو څخه عبارت دي.

لګښــتونه د عوایــدو له مجموعې څخه منفي کیــږي او د تصدۍ ګټه او تاوان په لا س راځي، د یــوه مرحلــه ییز معنی دا ده، چې په یــو ځل منفي کولو سره د تصدۍ په پایله کې ګټه او زیان لاسته راځي.

همدارنګــه د خالصــې ګټې پر عایداتو باندې مالیات د لګښــتونو د وروســتي قلم په توګه په حساب کې راوړل کیږي.

د ۱ ـ ۲ په دغه شکل کې، د ګټې او زیان له حساب څخه ډېره ګټه اخیستل کیږي. که څه هم په وروستیو څو مرحله ییزو مثالونوکې د ګټې او تاوان حساب ته ډېر پام کیږی، خو بیا د یوې مرحله ییزې ګټې او زیان حساب د آسانوالي له امله چې یواځې عواید او لګښتونه بیانوي ورڅخه ګټه اخیستل کیږي.

۱- ۲-د ګټې او زیان څو پړاویز حســاب: ځینې خلک ادعا لري، چې د عوایدو او لګښــتونو د نورو اجراآتو د ارقامو شاملول د ګټې او ضرر حساب نور هم ګټور او روښانه کوي، چې دغه اضافي ویشنه عبارت ده له:

الف: د یوې کمپنۍ د عملیاتي او غیر عملیاتي فعالیتونو جلاکول: د مثال په توګه: تصدي ډېری وخت دخپلو علمي فعالیتونو څخه ګټه اخلي او وروســته یوه بله ځانګه د عوایدو او حاصلاتو په نامه او په همدې ډول دګټې او ضرر په حساب کې د تولید له پروسي څخه د باندي د مخارجو او لګښــتونو یادونه کوي، چې دغه جلا کتګوري د عوایدو او لګښــتونو د سود له عوایدو، د متفرقه اقلامو د پلورنې له لارې حاصلات او خسارات له توزیع شوې ګټې او داسې نورو څخه عبارت ده.

ب: د دندو له مخې د لګښتونو ډلبندي: د مال التجاره لګښتونه، د تولید شویو اجناسولګښتونه، د پلورنې لګښــتونه، اداري لګښــتونه او داســې نور. دغه صنف بندي د اوسنۍ دورې د مقایسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره او په همدې ډول د لګښتونو د مقايسه کولو او نورو څانګو لپاره ډېر اهميت لري.

د شرکت نوم د ګټې او زيان حساب 2002کال - د دسمبر 31	
عوايد:	
سوچه پلورنه	2972413
د توزيع شوې ګټې له لارې عوايد	98500
د کرايې له لوري عوايد	72910
ټول عوايد	3143823
لګښتونه:	
د توليدشوو اجناسولګښتونه	1982541
د پلورنې لګښتونه	453028
د سود لګښتونه	126060
اداري لګښتونه	350771
دمالياتو لګښتونه پرعايداتو	66934
ټول لګښتونه	2979334
سوچه ګټه	164489

په همدې اساس ويلی شو چې د عوايدو او لګښتونو د لا ډېرې ډلبندۍ لپاره د څو مرحله ييزې ګټې او زيان له حسـابه ګټه اخيستل کيږي. دغه حساب يا راپور عملياتي او غير عملياتي معاملې په جلا ډول ښـيي او همداراز د عوايدو اړوند لګښـتونه تر مقايسـې لاندې نيسي او له بلې خوا د ګټې او ضرر د حسـاب دغه شـکل د ګټې مشخصي برخې چې د محاسبې لپاره هغه نسبتونه چې د فعاليتونو د ارزونې لپاره او د تصدۍ د اجراآتو لپاره پکار وړل کيږي، برجسته کوي. د ٢ـ ٢ شکل

د مثال په ډول: د ٢ـ٢ په شـکل کې څرګنده شـوې چې د دورې سوچه ګټو ته د رسېدلو لپاره درې پړاوونه ضروري دي:

لومړی پړاو: د پلورنې د خالصو عوايدو له لاسته راوړنې څخه عبارت ده.

دويم: د ناخالصې ګټې لاسته راوړل.

درېيم: د دورې د سوچه ګټې ارزول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلورنې د خالصو عوایدو ارزول ډېر اهمیت لري، ځکه چې د تصدۍ منظم او عادي عواید د جــلا اقلامــو په بڼه په پام کې نیول کیږي او نامنظم او فرعي عواید په یوه بل ځای کې په ګټه او زیان کې محاسبه کیږي، چې په دې حالت کې د عوایدو میلان چې د تصدۍ د روانو فعالیتونو له لارې لاس ته راځي، چې په آسانه بڼه د درک او فهم وړ دي.

همدا ډول د ناخالصې ګټې ارزول د راتلونکو اجراآتو د ارزونې او د راتلونکو لاسته راوړنو لپاره ګټور دي، د هغه په واســطه کیدای شي ثابته شي چې یوه تصدي پخپل لاس کې د شــته منابعو په استعمال کې څومره بریالۍ ده.

بلاخــره د تصدۍ د عملیــاتي یا فعالیاتي ګټې ارزول د منظمو او غیر منظمو یا فرعي فعالیتونو تر منځ توپیر برجسته کوي.

همدارنګــه د عملیاتي ارزونــې د اغیزمنتیا لپــاره د مختلفو کمپنیو ترمنځ یــو محک یا معیار رامنځته کوي.

د ګټې او زیان څو مرحله ییز حساب په ۲ـ۲ شکل کې په لاندې ډول څرګند شوی دی.

۲-۲ شکل

د شرکت نوم د ګټې او زیان حساب د دسامبر 31 کال 2002			
د پلورنې عواید			
پلورنې			3053081
د پلورنې تنزیل		24241	
دپلورل شویو مالونو مسترد کول		56427	80668
د پلورنې خالص عواید			2972413
د پلورل شویو اجناسو لګښتونه			

د 2002 کال د جنوري میاشتې د لومړۍ نېټې موجودې زېرمې		461219	
د کال په جریان کې پیرودل	1989693		
د لیږونکي تنزیل	19270		
سوچه پیرودنه	1970423		

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مالونو د لېږد رالېږد لګښتونه	40612	2011035	
د سوداګرۍ ټول مال چې د پلورنې وړدی		2472254	
د سوداګریزو مالونو زېرمې د 2002 د ډسمبر په وروستیو کې		489713	
د پلورل شویو اجناسو لګښتونه			1982541
د پلورنې نا خالصه ګټه			989872
د عملیاتي تولید لګښتونه			
د پلورنې د څانګې لګښتونه			
د پلورنې د څانګې د معاشاتو د لګښتونو او پلورنې کمیشن	202644		
د پلورنو د دفتر معاشونه	59200		
سفریه او تفریحي لګښتونه	48940		
داشتهاراتو(اعلانونو) لګښتونه	38315		
د مالونو لیږدول د ترانسپورتیشن لګښتونه	41209		
د لیږد رالیږد او د تهیې لګښتونه	24712		
د قرطاسیې لګښتونه			
د تجهیزاتو د فرسایش اوپلورنې وسایل	9005		
دتیلفون او انټرنیټ لګښتونه	12215		
اداري لګښتونه			
د دفترونو معاشات	186000		
د اداري کارکوونکو معاشونه	61200		
د قانوني او مسلکي خدمتونو لګښت	23721		
متفرقه لګښتونه	23275		
د بیمې لګښتونه	18059		
د تعمیر فرسایش	16000		
د دفتري تجهیزاتو فرسایش	2875		
د قرطاسیې لګښتونه او د دفتر لوازم	2612	350771	803799
د تصدي (شرکت) د فعالیتونو له لارې لاسته راوړنه			186073
ټول عواید اولاس ته راوړنې			
د اسهامو د پیرودنې له لارې عواید		98500	
د اجارې عواید		72910	171410

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټول لګښتونه او زیانونه			357483
د قیمتی پانګو سود او متوسط المدت پور			126060
په لاسته راوړنه (درامد) باندې د مالیاتو تروضع کېدو مخکې لاسته راوړنه			231423
په لاسته راوړنه باندې مالیات			66934
د دورې سوچه لاسته راوړنه			164489
ګټه د فې ونډې (سهم) لپاره			$ 1.74

د ګټې او زیان څومرحله ییز حساب

د ګټې او ضرر دغه شکل نسبتاً ساده او آسانه دی او له دغه شکل څخه په عمل کې ډېره ګټه اخیستل کیږي او د مالي راپور د تهیې له امله په دې شکل کې، عنصرونه په دوه ډوله عوایدو او لګښتونو ویشل کیږي.

۱.د ګټې او زیان څو مرحله ییز حساب: د ګټې او زیان حساب په دې شکل کې، عواید او لګښتونه صنف بندي کیږي او د عملیاتي او غیر عملیاتي معاملاتو راپور په جلا ډول ښودل کیږي او همدا ډول د عوایدو اړوند مصارف تر مقایسې لاندې نیسي.

د ګټې او ضرر د حساب برخې

کله چې څو مرحله ییزه ګټه او زیان تر ګټې لاندې نیول کیږي؛ نو باید د هغه ټولې څانګې د هغه د فرعي څانګو په ګډون په پام کې و نیول شي.

عملیاتي څانګه

د عوایدو او لګښتونو هغه راپورونه چې د تصدۍ د منظمو فعالیتونو له امله منځته راځي د لاندې اجرااتو درلودونکي دي:

۱ ـ د پلورنو یا عوایدو څانګه: فرعي څانګه ده چې پلورنې، د پلورنې تنزیل، مستردي (او داسې نور معلومات چې د پلورنو اړوند دي) شامل دي. د دې څانګې موخه د پلورنې سوچه عوایدو ته رسېدل دي.

۲ ـ د تولید شوو جنسونو د لګښت څانګه: دا هم یوه فرعي څانګه ده چې د پلورل شویو اجناسو لګښت ښيي او د عوایدو د پیدا کېدو لامل ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ ـ د پلــور د لګښــت ځانګــه: دا هم یوه فرعي ځانګه ده چې د لګښــت ټــول اقلام په کې شاملیږي ، چې تصدي د پلورنو په خاطر هغه ترسره کوي.

۴ ـ د اداري لګښت ځانګه (عمومي): دغه ځانګه ټول اداري لګښتونه ښیي.

۲.غیر عملیاتي ځانګه: دغه ځانګه هغه عواید ښــیي چې د تصدۍ د اضافي یا فرعي فعالیتونو په نتیجه کې را منځ شوې وي. په دې ځانګه کې هغه فوق العاده عواید او لګښتونه چې په یوه تصــدي کــې په غیر معمولي یا غیر عادي ډول را منځ ته کیږي، شــاملیږي او په دوو فرعي ځانګو ویشل کیږي.

A- **غیــر منظــم عواید او حاصلات:** پــه دې ځانګه کې ټول هغه عوایــد او حاصلات چې د تصدۍ د اضافي فعالیتونو له لارې لاسته راځي، ثبتیږي.

B- **غیر منظم لګښــتونه او زیانونه:** په دې ځانګه کې هغه ټول لګښــتونه او زیانونه چې د تصدۍ د غیر منظمو یا اضافي فعالیتونو له لارې رامنځته کیږي، شامل دي.

۳.پر عایداتو باندې مالیات: په دې ځانګه کې د مالیې لګښــتونه چې د دولت لخوا له عاید څخه اخیستل کیږي، ښودل کیږي.

۴.د دوام پرته د عملیاتو ځانګه: هغه لاسته راوړنې یا زیانونه چې د سوداګرۍ د یوې ځانګې د بدلون له امله رامنځته کیږي، په دې ځانګه کې شامل دي.

۵. د اضــافي یا فوق العاده اقلامو ځانګــه: غیرمعمول زیانونه یا حاصلات او ځانګړي مواد په دې ځانګه کې شامل دي .

۶.هغه اضافه اغیزې چې د محاسبوي پرنسیپ د بدلون له امله رامنځ ته کیږي.

۷.د فې ونډې (سهم) لپاره لاسته راوړنه (د فې سهم عاید)

د ۱ ـ ۲ ـ ۳ ـ ۷ ځانګې د ۲ ـ ۲ په شــکل کې د ګټې او زیان په حســاب کې ښــودل شوي دي. سره له دې چې د ګټې او زیان د عملیاتي ځانګې محتویات په هر وخت کې سره ورته وي، خو د خامو موادو تهیه کوونکې کمپنۍ دې ته اړې نه دي، چې د ګټې او ضرر د حســاب له دغه ډول څخــه کار واخلي. د ګټې او ضرر د حســاب دغه ډول یواځې د تولیــدي او تجارتي کمپنیو لپاره د ګټې اخیستنې وړ دی.

معملــولاً مالي راپور چې د درېیم ګړي وګړو لپاره وړاندې کیږي د تصدۍ دننه د مالي راپور په پرتله مختصر او لنډوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ګټې او ضرر خلاصه شوی (مختصر) حساب

په ځینو پړاوونو کې د ګټې او زیان د یو مرحله ییز حساب په واسطه د یوې تصدۍ د لګښتونو بشپړ بیانول امکان نه لري.

دغه ســتونزه کېدای شي د ګټې او ضرر په حساب کې په مجموعي ډول سره د هرې څانګې د لګښت په وړاندي کولو سره حل شي، چې په دې صورت کې د ګټې او ضرر حساب په ډېره مختصره توګه وړاندي کيږي. همداراز د هغوکســانو لپاره د ګټې اخیســتنې وړ ګرځي، چې د ټولو عملیاتي اقلامو او شمیرو د معلوماتو د ترلاسه کولو علاقه ولري.

هغوی کولای شي مجموعي لګښت ته پام وکړي چې په حقیقت کې د هرې څانګې د لګښت استازیتوب کوي، د ګټې او د ضرر د حساب دغه ډول په ۳ ـ ۲ شکل کې ښودل شوی دی. سره له دې چې دغه ډول ډېر لنډ دی، خو بیاهم د ګټې او ضرر د حساب له ټولو اقلامو څخه استازیتوب کولای شي.

۳- ۲شکل

د ۲۰۰۲ کال د د سامبر د ۳۱ نېټې د ګټې او ضرر حساب

سوچه پلورنې		2972413
د پلورل شویو اجناسو لګښت		1982541
ناخالصه ګټه		989872
د پلور لګښت		453028
اداري لګښت	350771	803799
د عملیاتو عواید		186073
اضافي عواید او حاصلات		171410
مجموعه		357483
اضافي لګښتونه او زیانونه		126060
د مالیاتو له وضع کیدو څخه مخکې لاسته راوړنه		231423
پر لاسته راغلو (درامد) باندې مالیات		66934
سوچه کلنۍ لاسته راوړنه		164489
د هرې برخې ګټه		1 .74 $

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځم څپرکي لنډیز

د ګټې او ضرر حســاب یو نتیجوي حســاب دی، چې د یوې تصدۍ د فعالیتونو د کامیابۍ او ناکامۍ په یوه ټاکلې حسابي دوره کې څرګند او روښانه وي او د ګټو او محدودیتونو لرونکی وي.

د ګټې او ضرر د حساب ګټې دا دي، چې د تصدۍ له مالکانو یا منیجرانو سره مرسته کوي. ترڅو د تصدي تېر فعالیتونه ارزیابي کړي او د تصدۍ د راتلونکو توپیرونو د اجرااتو اساس وړاندې کړي.

د حســاب محدودیتونــه عبارت دي لــه: هغه اقلام چې د اندازه کولــو قابلیت نه لري خو د تصدۍ په اجرااتو باندې د پام وړ اغیزه لري، په دې حساب کې په پام کې نیول کیږي.

د ګټې او زیان د حساب په اړه د ګټې او زیان د حساب د اصطلاحاتو زده کول اړین دي.

عواید

لګښتونه

حاصلات

مخارج

د ګټې اوزیان حساب، کولای شو په لاندې دوه ډولونو ترتیب کړو:

۲ ـ د ګټې او زیان یومرحله ییز حساب:

د ګټې او ضرر دغه ډول نســبتاً ســاده او آســانه دی او په عمل کې ورڅخه ډېره ګټه اخیستل کیــږي، د مــالي راپور د چمتو کولو لپاره په دغه ډول کې عنصرونه او د لګښــت د عوایدو ګروپ ویشل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځم څپرکي پوښتنې

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ !

۱- د ګټې او زیان حساب د کومو حسابونو له جملې څخه دی او کوم مطالب څرګندوي؟

۲- پانګه اچوونکي او کریډېټ ورکوونکي د ګټې او زیان له حساب څخه په کومو مرحلو کې ګټه اخلي؟

۳- ایا په تېر وخت کې د یوې تصدي موقعیت د تصدۍ راتلونکي لپاره تضمین کولای شي؟

۴- د ګټې او ضرر د حساب د اهمیت په هکله مطالب څرګند او روښانه کړئ؟

۵- آیا کېدای شي د یوې تصدي ټول ارزښتونه (د تصدي ګټې او ضررونه) د ګټې او ضرر په حساب کې درج شي؟

۶- ایا کولای شو د تصدۍ ټول ارزښتونه (ګټې او زیانونه) د ګټې په حساب کې درج کړو؟

۷- آیا ځاني او نفسي قضاوتونه او همداراز محاسبوي میتودونه کولای شي، چې د ګټې او زیان حساب تر اغیز لاندې راولي؟

۸- معاملاتي طریقه د ګټې او زیان په حساب کې کوم مطلب وړاندې کوي؟

۹- د ګټې او ضرر د حساب د کره انځورونو نومونه واخلئ؟

۱۰- د عوایدو او لګښتونو د اشکالو نومونه واخلئ؟

۱۱- د ګټې او زیان د یو مرحله ییز حساب طرز بیان کړئ؟

۱۲- د ګټې او ضرر د څو مرحله ییزو حساب د ترتیب طرز بیان کړی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی

بیلانس شیټ

Balance sheet Statement of Cash Flows

ټولیزه موخه:

د تصدۍ د حسابي وسایلو په توګه د نغدي جریان حساب او همداراز د بیلانس شیټ د ترتیب طریقه.

د زده کړې موخې: د دې څپرکي په پای کې به محصلین وتوانیږي چې:

- د تصدۍ د بیلانس شیټ جوړښت تعریف او په هغه رڼا واچوي.
- د بیلانس شیټ ګټې او محدودیتونه روښانه کړي.
- د تصدي دبیلانس شیټ تهیه او ترتیب.

بیلانس شیټ او د نغدي جریان حساب

Balance sheet Statement of Cash Flows

بیلانس شـیټ چې ځینې وختونه د تصدۍ د مالي وضعې د حسـاب پـه نامه یادیږي، په یوه معینه دوره کې د شرکت د ونډه لرونکو شتمنۍ او پورونه په بشپړه توګه وړاندې کوي.

بیلانس شیټ په تصدۍ کې د شتمنۍ نغدي پیسې، د تمویل منابع، د پوروړو په مقابل کې د تصدۍ ژمنې او د شخصي پانګې په اړه بشپړ معلومات بیانوي. بناً ویلای شو چې بیلانس شیټ د راتلونکي نغدي جریان په اړه د وړاندوینې یوه مهمه وسیله ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلانس شیټ ګټې او محدودیتونه

الــف: د بیلانس شــیټ ګټې: لکه څرنګــه مو چې مخکې یادونه وکړه چې بیلانس شــیټ د شتمنۍ د پورونو او د ونډه لرونکو د سهم په اړه بشپړ معلومات وړاندې کوی، نو بناًء ویلای شو چې بیلانس شــیټ دیوې تصدۍ د شتمنۍ د جوړونې ارزونه او د تصدۍ د پایلو د محاسبې لپاره یو ښه بنسټ وړاندې کوي.

همداراز کولای شو د بیلانس شیټ په واسطه هغه ګواښونه چې تصدي ورسره مخ ده، وخیږو او د راتلونکي نغدي جریان په هکله معلومات ترلاسه کړو، نوځکه ویلای شو چې بیلانس شیټ د سیالیت د تحلیل او د مالي وضعیت لپاره یوه ګټوره وسیله ده.

Liquidity یــا د پــولي کیدنې وړتیا پــه هغه وخت پورې اړه لري، چې په هغه کې شــتمني نغــدي بڼــه غوره کړي یا پــه نغدی ډول بدله شي او یا په هغه کــې د تصدۍ پورونه د دویم ځل لپاره ورسول شي.

پور ورکوونکی liquidity د لنډې مودې سره علاقه لري. یا په دې معنا چې په پیسو د بدلیدو وړ ارقــام ، لنــډې مودې ته لومړیتوب ورکوي لکه: نغدې پیســې یا د هغو معادل (چک، وکســل، اسهام او نور) په دې خاطر چې دغه اقلام د تصدۍ د پور ورکولو توان ښیي.

همــداراز ســهم لرونکي هــم د تصدۍ لــه دې وړتیا سره خپلــه لیوالتیا ښــیي، ځکه دوی د Liquidity په واســطه د ګټې د ویشــلو وړ برخه پیش بینې کړې او همدارنګه د اســهامو د نوي پېرودلو تصمیم نیولی شي.

پــه عام ډول سره ویلای شــو (هغه تصدي چې د پــولي کېدلو وړتیا یې ډېره وي، د ناکامۍ له خطر سره کمه مخ کیږي.

سیالیت (solvency) د یوې تصدۍ قدرت او توان د هغو پورونو بیا ورکونه چې نېټه یې هم پوره وي، ښــیي. د مثال په ډول که یوه تصدي د اوږد مهاله پورونو ډېره اندازه د خپلې پانګې او شــتمنۍ په پرتله ولري؛ نو د هغې تصدۍ په پرتله چې د دې پورونو اندازه په هغې کې کمه وي د کــم ســیالیت درلودونکې ده. هغــه کمپنۍ او تصدي چې د ډېرو پورونــو درلودونکي وي د نه سیالیت له خطر سره ډېره مخامخ وي، ځکه چې ډېره شتمني د ثابتو پورونو د ورکولو لپاره کاروي او اړتیا ورته لري.

تازه اونوی پور (د پیســو وړتیا) او ســیالیت د تصدۍ د مالي وضیعت په انعطاف باندې هم منفي اغیزه کوي.

د تصدۍ د مالي وضیعت انعطاف (Financial Flexibility) د تصدي د عیاریدو وړتیا د غیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

متوقعه ضرورتونو او فرصتونو په مقابل کی ښــیي لکه: يوه تصدي زياته پوروړې ده او همداراز نغدې پيســې او داســې سرچينې چې وکولای شي هغه پورونه چې نېټه يې پوره ده او ادايې کړي، محــدودې وي او يا هيڅ شــتون ونلــري، نو په دې حالت کې تصدي مــالي انعطاف پذيري نلري او پاتــې کېــل يې هم په خطــر کې دي. برعکس هغــه تصدي چې د ډېر مــالي انعطاف پذيرۍ درلودونکــې وي، نــو په نامســاعد حالت کې يې د پاتې کيدو چانس ډېــر دی او هم کولای شي د پانگې اچونې له متوقعه ضرورتونو پرته د امکاناتو او فرصتونوڅخه ســود مند شي؛ نو ځگه ويلای شو چې د ډېر مالي انعطاف منونکې تصدي، د ناکامۍ له خطر سره ډېره کمه مخ کيږي.

B: د بيلانس شيټ محدوديتونه: د بيلانس شيټ د گټې اوزيان حساب په څپل منځ کې سره نــږدې دی او يــو له بل سره اړيکه لري، اکثراً هغه محدوديتونه چې د گټې او زيان حســاب لري، بيلانس شيټ يې هم لري، چې ډېر مهم يې عبارت دي له:

۱ ـ په بيلانس شيټ کي ډېره شتمني او پورونه په لومړني لگښت کې ثبتيري چې په پايله کې سره له دې چې د بيلانس شيټ معلومات له ځانگړي او خالص اعتبارڅخه برخمن دي، خو بياهم يوه انتقادي موضوع منځ ته راوړي او هغه داچې د بيلانس د اقلامو فعلي ارزښت په بيلانس شيټ کی نه ښودل کيږي.

د مثال په توگه: تصدي يوه شــتمني ده چې ممکن له پلورلو څخه وروســته يې ارزښت لوړ شي، چی دغه زياتوالی په بيلانس شيټ کې نه ښودل کيږي، تردې چې شتمني وپلورل شي.

۲ ـ د ځاني پرېکړې او تخمين اټکل د بيلانس په اقلامو کې ډېر وي.

د مثال په توگه: يوه تصدي اټکل کوي چې څومره طلبات يا غوښتنې يې د راټولونې يا حصول وړ دي. ياد تعمير او ماشين آلاتو د گټې اخيستنې موده او يا د پلورل شويو مالونو او د لاسي نورو شيانو د مستردۍ اټکل.

۳ ـ د اقلامو او شتمنيو ډېري ارزښتونه په بيلانس شيټ کې نه ثبتيري ، په داسې حال کې چې په تجارت کې د هغوی رول او نقش ډېرښکاره دی.

لکه: تصدي دکاريگرو او کارکوونکو مهارتونه خصوصاً په کمپيوټر کې چې په اوسني عصر کې ورڅخه زياته گټه اخيســتل کيږي، په دې خاطر چې د دا ډول اقلامو د اندازه کولو، معنوي (ياغير مادي) ارزښتونه ستونزمن دي. بناً په بيلانس شيټ کې نه ښودل کيږي.

لکه د ډېرو پيرودونکو درلودل د څيړنې اهميت او د يوې تصدۍ شهرت او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلانس شیټ د اقلامو ویشل

د بیلانس اقلام له دې امله ویشل کیږي، چې ورته اقلام په یوه خانګه او یا یوه ګروپ کې ځای ونیسي، تر څو په جلا توګه د هغوی د راټولولو امکان رامنځته شي.

(FASB) یا د مالي محاسبې استندرد بورډ تل په دې ټینګار کړی چې د بیلانس اقلام په ګروپي بڼه د مجموعي ډول د وړاندې کولو په پرتله ډېر اوبشپړ معلومات وړاندي کوي.

د ویشلو په واسطه اقلام په جلا توګه وړاندې کیږي، چې دا کار د پیسو د ارزونې او په راتلونکي مالي جریان کې د دقت او ډاډګیرنې زمینه برابروي، همداراز د تصدۍ مالي وضیعت د انعطاف وړتیا په دقیق ډول سره تشخیص کیږي.

په طبقو باندې د مالي راپور ویشل له تحلیل کوونکي سره مرسته کوي، ترڅو هغه اقلام چې مشابه او یا یو شان ځانګړتیاوې ولري، وویشي او همداراز هغه اقلام چې مشابه ځانګړتیاوې نه لري په جلا توګه یې په ګروپونو وویشي.

۱ ـ هغه شتمني چې د مختلفو ځانګړتیاوو درلودونکې وي او یا مختلفې دندې د تصدۍ په فعالیتونوکې ترسره کړي، په جلا اقلامو کې تنظمیږي.

لکه: د تجارت د مال زېرمې، ځمکې، له حسابونو څخه تجهیزات، ملکیتونه.

۲ ـ هغه شتمني اوپورونه چې د تصدۍ د انعطاف او وړتیا مالي وضیعت بیانوي او د یو ډول مفهوم درولودونکي وي او یا په جلاتوګه وړاندې شي.

مثال: هغه شتمني چې د تصدۍ په فعالیتونو کې ورڅخه ګټه اخیستل کیږي، له هغې شتمنۍ څخه چې د پانګونې لپاره ساتل شوې، جلا کیږي.

هغه شتمني چې د پولي کېدو یا نقدي کیدو متفاوتې ځانګړتیاوې لري، په بیلانس شیټ کې د جلا اقلامو په توګه ثبت کیږي، دمثال په توګه:

Cash یا جلا قلم چې د جلا قلم زېرمې دي.

د بیلانس شیټ درې عمومي اقلام عبارت دي له شتمنۍ، پور او پانګې څخه.

چې په لاندې ډول تعریف کیږي:

A: شتمني:

د راتلونکې دورې ممکنې اقتصادي ګټې چې د یوه مشخص ارګان یاټولنې په واسطه د تېرو معاملاتو په اثر لاسته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

B: پورونه:

د درې ګونــو اشــخاصو په وړاندې د یوې تصدۍ هوکړه لیک چــې د تېرې دورې له معاملاتو څخه منځته راځي.

C: پانګه:

د یوې تصدۍ د شــتمنیو پاتې ګټه چې له شــتمنیو څخه د پورونو له وضع کېدو وروســته په لاس راځي، دغه اقلام وروسته په نورو فرعي ګرپونو ویشل کیږي.

د ۳ـ۱ شکل د یوه عمومي بیلانس شیټ بڼه وړاندې کوي.

د ۳ـ ۱شکل

بیلانس شیټ

پورونه او شخصي پانګه	شتمني
جاري یا روان پورونه اوږد مهاله پورونه شخصي پانګه د پانګې اسهام سرمایوي رسونې نه تو ضیح شوې ګټه	اوږد مهاله پانګه اچونه د ځمکې ماشین آلات تجهیزات غیر مادي شتمنۍ نورې شتمنۍ

ممکن بیلانس شــیټ په نورو شــکلونو هم وړاندې شي. خو بیا هم له عمده شکل سره زیات فرق نه لري. که د تصدۍ بڼه، انفرادي تصدي یا تضامني شرکتونه وي؛ نو د پانګونې د برخې صنف بندي یې سره فرق لري.

جاري یا سیاره شتمني

په جاري شــتمنۍ کې کســه اونورې هغه شتمنۍ چې د یوکال په موده کې په کسه بدلیږي یا پلورل کیږي او یا مصرفیږي، شــاملې دي. په منځني حال د اجناســو او د حاصل شــوو نغدو پیسو ترمنځ د فعالیت دوران چې د تولیداتو د پلورنې له درکه چې د همدغو اجناســو اوموادو له امله په لاس راغلي دي.

همداراز د فعالیت دوران له پېسو څخه پیلېږي او په زیرمو ، تولیداتو، طلباتو او بیرته په پیسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای ته رســېږي. کله چې په یوه کال کې څو دورې شــتون ولري، یوه کلنه دوره ورته ویل کېږي او که دوره له یوه کاله څخه ډېره وي، په دې صورت کي اوږد مهاله دوره ورته ویل کېږي.

جاري شتمني په بیلانس شیټ کې د پولي کیدلو (نقد نیکی) د خاصیت پر اجناسو باندې ثبتیږي.

د جاري شتمنیو پنځه عمده قلمونه عبارت دي له

(۱) کسي، (۲) لنډ مهاله پانګه اچونه، (۳) طلبات، (۴) زېرمي (اقلام، (۵) مخکنی ورکړه (پیش پرداخت). کسه د هغې د ظاهري ارزښت پربنسټ ثبتیږي.

لنډمهالې پانګې اچونې نه د مناسب ارزښت په واسطه قیمت ورکول کیږي او ثبتیږي. طلبات د هغو پیسو په واسطه چې د را ټولونې او یا هم د لاسته راوړنې وړ وي ښکاروندويي کوي.

زیرمــې په کم ارزښــت او یا هم د مارکیټ په قیمت ارزول کیــږي او د مخکې ورکړې (پیش پرداخت) اقلام د هغه لګښت په واسطه ارزښت ګزاري کیږي. که پورتني اقلام په یوه دوره یا یوه کال کې د تغیر وړ نه وي د جاري شتمنۍ ډله کې نه محاسبه کیږي.

د مثال په توګه: که کسه د نورو موخو لپاره ذخیره شي یا د تصدي په جاري فعالیتونو او یاهم د تصدي د پورونو په اداکولو کې له هغه څخه ګټه وانه خیستل شي د سیارې یا ګرځنده شتمنۍ له څانګې څخه خارجیږي.

په عمومي ډول سره ویلای شــو، هغه شــتمني چې د یوکال په موده کې یا په یوه دوره کې په پیســو باندې د بدلون وړ نه وي او یاهم د تصدۍ د جاري پورونو په بدل کې ورکړل شي ، نود جاري شتمنیو په ډله کې شمیرل کیږي.

اما ځینې اســتثناوې شــتون لري لکه: په هغو اسهامو کې پانګه اچونه چې د عادي شتمنیو له جملــې څخــه دي، یاغیر جاري شــتمني چې د منجمنټ یا د اداري موخو پــورې اړه لري او یا که چیرې تصدي یوه اندازه اسهام او یا قیمتي پاڼې ولري او هغه د اوږدې مودې لپاره وساتي نو باید د سیارې جاري شتنمي له جملي څخه محاسبه نشي.

کسه یا cash

په کسه کې سکې، بانک نوټونه، چک، نغدي فرسایش او هغه پیسې چې په بانک کې ایښودل شــوې وي او په هر وخت کې پرته له کوم قید څخه د لاس رسي وړ وي، شــاملې دي. معمولاً ټول هغه شــیان چې په بانک کې د امانتونو په توګه وســاتل شي، د کســې له جملې څخه عبارت دي. مثلاً چک او نور ورته امانات چې په هر وخت کې د اخیستنې وړ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډ مهاله پانګه اچونه

ممکن ځينې کمپنۍ يا تصدۍ په هغو اضافي پيسو چې د توليداتو په پروسه کې ورڅخه ګټه اخل ، پانګه اچونه وکړي او کولای شي د نورو کمپنيو اسهام واخلي. دغه پانګه اچونه په لنډه موده کې په نغدو پيسو د بدلون وړ ده، دويم دا چې تصدي کله هم نغدو پيسوته اړتيا ولري دغه اسهام پلورلی شی؛ نو له دې امله د لنډمهالې پانګې اچونې په نوم يادېږي.

په دې ډول پانګه اچونه کې دوه شرطونه شتون لري: لومړی دا چې دغه ډول پانګه اچونه د اسهامو په اخيستلو سره په هر وخت کې د پلورنې وړ وي او يا په نغدو پيسو د پلورنې وړ وي، دويم دا چې کله تصدي نغدو پيسو ته اړتيا ولري له دغو اسهامو څخه ګټه اخيستلای شي.

طلبات

ډېرې تصدۍ خپل توليد شوي اجناس په پور پلوري، تر څو چې خپل ډېر اجناس وپلوري. د دې ډول پلورنو پايله د طلباتو (غوښتنو) په توګه په محاسبه کې ثبتيږي.

د پولي ادعاګانو د طلباتو د ډولونو اصطلاح، د نورو ټولو په مقابل کې، خلک، تصدي او شرکتونه په برکې نيسي. طلبات د ګرځنده يا دوراني شتمنيو يو عمده مبلغ جوړوي.

زېرمې (ذخاير)

د زېرمو د غوره اندازه کولو لپاره او يا زېرمه شويو اقلامو ته د ارزښت ورکولو لپاره د نزولي ارزښت له ميتود څخه او يا د (FIFO, LIFO) له ميتودونو څخه ګټه اخيستل کيږي.

مخکنې ورکړل شوي (پيش پرداخت) لګښتونه

دغه لګښتونه د ګرځنده شتمنيو له جملې څخه شميرل کيږي او عبارت له هغو لګښتونو څخه دي چې مخکې ترسره شوي او پايله يې د يو مالي کال او يا دوره کې ترلاسه کيږي ، ځکه چې دغه لګښتونه د ګرځنده شتمنيوله جملې څخه دي. که چيرې ورکړل شوي نه وای، په راتلونکي کال کې د نغدي ورکړې (پيش پرداخت) لامل ګرځي.

د مثال په توګه: د بيمې لپاره او يا هم د کرايې او نورو لپاره مخکې ورکړه (پيش پرداخت)

اوږد مهاله پانګه اچونه: دغه ډول پانګه اچونه د لاندې شکلونو درلودونکې ده. په اسهامو کې پانګه اچونه د اوږدمهاله قرضې يا پور سند. په مادي ثابته شتمنۍ کې پانګه اچونه لکه ځمکه، تعمير او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پا نګه اچونه په مختلفو اړخونو کې لکه د اســتهلاکي اړخونو قاعدې یا هغه پولي اړخونه چې د دســتګاوو د پرمختګ لپاره په مصرف رســیږي، درلودونکې ده. دغه ډول پانګه اچونه د اوږدې مودې لپاره رامنځته کیږي او د لنډ مهاله پورونو د حصول هیله نشته او له ګرځنده شتمنیو څخه وروسته په بیلانس شیټ کې ثبتیږي.

ملکیت (ماشین آلات، تجهیزات (ځمکه ثابته شتمني)

دغه شتمني د ګټې اخیستنې اوږده موده لري او د ثابتې شتمنۍ په نوم یادیږي. لکه ځمکه، تعمیرات، تجهیزات، معادن ځینې منرالونه، چې ټول دغه اقلام له ځمکې پرته د فرسایش وړ دي.

په بیلانس شیټ کې د دې شتمنیو فرسایش له پورتنیو اقلامو څخه تر هر قلم لاندې ښکاره کیږي.

غیر مادي شتمني

دا هغه شــتمني ده چې فزیکي شــتون نلري لکه: پتنت د چاپ حق، شهرت، یوه سوداګریزه علامه او داسې نور.

ټولې دغه شتمنۍ د فرسایش وړ دي، چې د ګټې اخیستنې موده یې ۵ کاله ده.

غیر مادي شــتمنۍ مهمې اقتصادي سرچینې دي. خو ارزښــتونه یې پیچلي دي؛ نو له همدې امله د مالي راپور تحلیل کونکی باید هغې ته پام وکړي او په کمه ورته ونه ګوري.

متفرقه شتمني

هغه اقلام چې په دې کټګورۍ کې شاملیږي، په عمل کې ډېر دي.

ځینې له هغو اقلامو څخه عبارت دي له: د اوږدمهاله مخکې ورکړې (پیش پرداخت) لګښتونه، د ځینو غیر مادي شتمنیو اوږ مهاله طلبات ،اقتصادي اړخ (وجوه)، د پلورنې لپاره ملکیت او داسې نور.

جاري پورونه Current Liabilities :

دا ډول پورنه عبارت له هغو پیسو څخه دي چې په لنډه موده یعني په یوه دوره کې ادا شي.

لکه: هغه پورونه چې د اجناســو د حصول او خدمتونو په مقابل کې رســول کیږي مثلاً مالي جاري مزد، لنډ مهاله پور او داسې نور.

هغه پیســې چې د خدمتونو د سرته رســولو او د اجناســو د لیږلو په مقابل کي په وړاندینې (پیشکي) ډول سره ترلاسه کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: د کرایې له لارې عواید، د اشتراک له ا ړخه عواید او داسې نور.

ټول هغه پورونه چې په روانه دوره کې د اداکولو وړ وي. له اوږد مهاله پورونوڅخه یوه برخه چې په همدې دوره کې رسـول کیږي او یا هغه پورونه چې د تجهیزاتو د پیرودلو له اړخه په پور باندې رامنځته کیږي او نور.

پـه بیلانس کې د دې ډول پورونو د ثبت طریقه داسـې ده چـې په لومړي سرکې د ربح پور ، وروسـته له ربحې پرته پور او بیا لنډمهاله پورونه په ترتیب سره ثبت کیږي. او په دویم پړاو کې هغه لنډ مهاله پورونه چې د اداکولو وخت یې پوره شوی وی، ثبتیږي.

د جاري پورونو په پرتله د جاري شتمنیو زیاتوالی د فعالیت یا د فعالې پانګې په نامه یادیږي. دغه پانګه د یوې تصدۍ سوچه اونغدې پیسې شي.

همداراز د تصدۍ د مالي غوښتنې د اداکولو د قدرت ښکاره کوونکې ده.

- **اوږد مهاله پورنه Long Term Liabilities:** اوږد مهاله پورونه عبارت له هغو پورونو څخه دي، چې په لنډ مهاله جاري دوره کې نه اداکیږي، خو په اوږد مهاله دوره کې د ادا کولو وړ دي.

لکـه: د قیمتي پاڼو د خپرولو له لارې پـور ، ربح درلودونکي اوږد مهاله پورونه، ځیني مالیاتي پیسې، اجاره، تقاعد او داسې نور.

اوږد مهاله پورونه چې په جاري دوره کې یې د ادا کولو موده سرته رسـیږي، د جاري پورونو په بڼه محاسـبه کیږي. البته دا هغه مهال وي، چې په اداکولو کې یې له جاري شـتمنۍ څخه ګټه اخیستل کیږي.

اوږد مهاله شتمني د لاندې درې شکلونو درلودونکې ده

۱ ـ هغه تعهدات چې په ځانګړو حالتونو کې څرګندیږي، لکه: د قیمتي پاڼو نشرول، اوږدمهاله اجاره، ربح درلودونکي اوږد مهاله پور.

۲ ـ هغه تعهدات چې د تصدۍ له عادي فعالیتونو څخه منځ ته راځي لکه: د ځینې مالیاتو تقاعد.

۳ ـ هغه تعهدات چې د راتلونکو پیښو اړوند دي لکه کرډیټي او داسې نور.

شخصي پانګه

شـخصي پانګه چې په سـهامي شرکتونو کې د سـهم لرونکو د پانګې تر عنوان لاندې راځي، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلانس شیټ له مهمو او پیچلیو څانګو څخه ده.

شخصي پانګه اکثراً په دریو څانګو ویشل کیږي:

۱ ـ د پانګې سهم: د نشرشوو اسهامو اسمي ارزښت.

۲ ـ پر پانګې باندې اضافي اچونه(پرداخت): هغه اضافه پیسې چې د دورې د اسهامو پر اسمي ارزښت باندې رامنځته کیږي.

۳ ـ نه توزیع شوې ګټه: هغه ګټه چې تراوسه پورې ویشل شوې نه ده.

د پانګې سهم د نشر شوو اسهامو د پیسو په واسطه د شرکت له لوري اندازه کیږي. په پانګه باندې اضافي اچونه (پرداخت) اکثراً د یوه مبلغ په واسطه ښودل کیږي، که څه هم اضافي پانګه او د موادو شـکل وي یا نور اجناس، خو بیا هم یو ټاکلی مبلغ لري. نه توزیع شـوې ګټه هغه پیسې دي، چې په سـهم لرونکو باندې نه توزیع کیږي، بلکې د ځینو اهدافو لپاره د شرکت یا تصدي له لوري ساتل کیږي.

شـخصي پانګه (د سـهم لرونکوپانګه) په سـهامي شرکتونو کې د انفـرادي تصدیو او تضامني شرکتونــو په پرتله فرق لري ، په تضامني شرکتونو کې دایمي پانګه او پانګه اخیســتنه په جلا ډول ښودل کیږي.

په انفرادي تصدیوکې یو ټاکلی مبلغ د شخصي پانګې په نامه شتون لري.

د بیلانس شیټ شکل

د بیلانس له شکلونوڅخه یو یې چې ورڅخه ډیره ګټه اخیستل کیږي، د حسابي شکل په نامه یادیږي. چې شــتمني یې کیڼې (چپ) خواته لیکــت کیږي او پورونه او شــخصي پانګه یې ښۍ خواته لیکست کیږي.

د بیلانس شیټ یو بل شکل د راپور ورکوونکي شکل په نامه یادیږي، چې په ۳ـ۳ شکل ښودل شوي دی.

د بیلانس شیټ نور شکلونه هم شتون لري خو ډېره ګټه ورڅخه نه اخیستل کیږي.

د مثال په توګه: د بیلانس په ځینو شکلونو کې جاري یا لنډ مهاله پورونه، له جاري یا ګرځنده شتمنۍ څخه وضع کیږي او پایله یې په بیلانس کې د ګټې اخیستنې یا کاري پانګې په نامه ښودل کیږي او یا ټول پورونه د شتمنۍ له مجموعې څخه تفریق کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شرکت نوم

بیلانس شیت

دسامبر 31 کال 2001

جاري شتمني:

کسه		شتمني
قیمتي پانګې		42485
لنډ مهاله طلبات (غوښتنې)		165824
مشکوک طلبات	1850	163979
منځ مهاله طلبات		23000
زېرمې		489713
اثاثیه		9780
مخکې ورکړل شوي (پیش پرداخت) لګښتونه		16252
د جاري شتمنۍ مجموعه		773959
اوږد مهاله پانګه اچونه		87500

ثابته شتمني

ځمکه	125000
تعمیرات	975800
د تعمیر فرسایش	34120
د ثابتې شتمنۍ مجموعه	759600
غیر مادي شتمنۍ	100000

د تصدۍ شهرت

مجموعي شتمني	1720554 $

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورونه او شخصي پانګه (د شریکانو پانګه)

جاري پورونه

لنډمهاله پورونه..50000

منځ مهاله پورونه...197532

مخکې ورکړه (پیش پرداخت)... 500

د مالي پور (د ادعا کولو مالیه)..62520

د ادعا کولو وړ مزد او معاش 9500

دپیرودونکو امانتونه 420

د جاري پورونو مجموعه.. 320972

اوږد مهاله پورونه

د ۱۲ کلونو لپاره اوږد مهاله پور.. 500000

مجموعي پورونه 820972

د ګډون والو پانګه

د اضافي پانګې ورکړه د اسهامو په بڼه د ۳۰۰۰۰ برخو په شمېر چې رویتي ارزښت یې

۱۰ افغانۍ دی.. 30000

۴۰۰۰۰ برخې چې رویتي ارزښت یې یوه افغانۍ دی ۴۰۰۰۰۰ د پانګې اضافي ورکړه د

پیسو.. 37500

د تصدۍ نه توزیع شوې ګټه.. 90082

دپورونو مجموعي او د ګډون والو پانګه... 1720559

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شپږم څپرکي لنډيز

I: بيلانس شـيټ: بيلانس شـيټ عبارت له هغه حساب څخه دی چې په يوه تصدۍ کې د پانګــې اچونې په اړه، د تمويل سرچيني او د پــور ورکوونکو په مقابل کې د تصدۍ تعهدات او د شخصي پانګې په اړه بشپړ معلومات وړاندې کړي، چې د لاندې ګټو او محدوديتونو درلودونکي دي:

الف: د بيلانس شـيټ ګټې: بيلانس شــيټ د تصدۍ د پايلو د محاســبې او هم د تصدۍ د پانګې، د ســاختمان د ارزونې لپاره غوره بنســټ بلل کيږي؛ نو ځکه خو بيلانس شــيټ د انعطاف منني د سياليت د تحليل او د تصدۍ د مالي وخت لپاره يوه ښه او غوره وسيله ده.

ب: د بيلانس شــيټ محدوديتونه: لکه څرنګه چې بيلانس شــيټ د ګټې او زيان له حساب سره ډېرې نږدې اړيکې لري، اکثراً دا دواړو محدوديتونه يو بل ته سره ورته يعنې مشابه دي، چې مهم يې عبارت دي له:

د شتمنيو ثبت: په لومړي لګښت سره له دې چې په مارکيټ کې يې قيمت لوړ دی د مشکوکو طلباتو او غير قابل حصول طلباتو په هکله د انفسي عادتونو د پلورونکو د مســتردۍ تخمين او د فرسايشاتو د سنجولو د مختلفو ميتودونو څخه استفاده او داسې نور چې د بيلانس شيټ حسابونه اغيزمن کوي.

ويشنه (تقسيم بندي): د بيلانس شيټ د اقلامو ويشل:

د راپور طبقه بندي (مالي حســابات) له تحليل کوونکو سره مرسته کوي، تر څو هغه اقلام چې د ورته ځانګړتياوو درلودونکي وي، په يو ګروپ کې تقسيم او کوم چې مشابه يا ورته خصوصيات نلري، په بيل ګروپ تقسيم بندي شي.

په بيلانس شيټ کې، هغه اقلام چې ګروپي بڼه لري نسبتاً ډېر او بشپړ معلومات وړاندې کوي.

لکه: د متفاوتو ځانګړتياوو درلودونکي دي.

له يو بل څخه په بېلېدونکې په جلا اقلامو کې تنظيمېږي.

لکه: مالي زېرمې، د ځمکې اجاره، تعمير، د ټرانسپورټ وسايل.

د بيلانس شيټ تهيه او ترتيب په عام ډول سره په دوه ډوله رامنځته کيږي:

۱ ـ د بيلانس شــيټ يو عمومي شــکل چې د بيلانس په کيڼو ســتونونو کې د شتمنۍ پيسې او پانګه درجيږي، چې شــخصي پانګه له پورونوڅخه وروســته ترتيبيږی او په نورو شــکلونو کې هم شتون لري، خو ځانګړې ګټه ورڅخه نه اخيستل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نغدي جريان حساب:

عبارت له هغه حساب څخه دی چې د تصدي د نغدي (نغدي لاسته راوړنه اوورکونه) جريان په هکله مفصل معلومات د يوې دورې په لړ کې تهيه او وړاندي کوي.

که د ګټې او ضرر حساب، بيلانس شيټ او د پانګې حساب درې واړه د دغه نغدي جريان په اړه چې د تصدۍ د معاملاتو د اجراأتو په واســطه منځ، ته راځي معلومات وړاندې کوي. اما دغه معلومات کافي نه دي.

د نغدي جريان حساب خپلو موخو ته د رسيدو په خاطر لاندې راپورونه وړانديزکوي.

۱ ـ په يوه دوره کې د معاملاتو جريان نغدي تاکيد

۲ ـ د پانګې اچونې معاملات.

۳ ـ د تمويل معاملات.

۴ ـ په نغدي جريان کې تغيرات (د نغدي جريان زياتونه).

په عام ډول سره د تصدي نغدو وســايلو د خروج او دخول محتويات. نغدي جريان په حساب کې په لاندې درې برخو ويشل کيږي.

۱ ـ معاملاتي فعاليتونه: هغه فعاليتونه په کې شــامل دي، چې په پايله کي يي خالصه لاســته راوړنه منځته ته راځي.

۲ ـ د پانګې اچونې فعاليتونه: د ثابتو شتمنيو د پيرودنې او پلورنې فعاليت په بر کې نيسي.

مالي فعاليتوونه

د تصدۍ د پورونو او شخصي پانګې په هکله د تهيه طرز د نغدي منابعو داستعمال په ارتباط او هم د پورونو د ورکړې يا ادا کولو په اړه معلومات ورکوي .

د دغه حساب ګټه په دې کې ده چې تصدي کولای شي، چې خپل سياليت او انعطاف مننه د مختلفو شرايطو په مقابل کې ارزيابي کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شپږم څپرکي پوښتنې

لاندې پوښتنوته ځواب ورکړئ !

۱ ـ د بیلانس شیټ د عمده اقلامو نومونه واخلئ او توضیح یی کړی؟

۲ ـ یو بیلانس شیټ څرنګه کولای شي چې د تصدۍ سیالیت او انعطاف لپاره یوه وسیله وي؟

۳ ـ غیر مادي شتمني ولې په بیلانس کې نه ښودل کیږي؟

۴ ـ د بیلانس شیټ اقلام د کوم معیار پر بنسټ او ولې طبقه بندي کیږي؟

۵ ـ د بیلانس شیټ ټول محدودیتونه توضیح کړئ؟

۶ ـ د بیلانس شیټ عمومي شکل چې د ډېرې استفادې وړ دی بیان یې کړئ؟

۷ ـ د نغدي جریان حساب ګټه اخیستنه ولې زیاته ده بیان یې کړئ؟

۸ ـ د نغدي جریان حساب موخه څرګنده او روښانه کړئ؟

۹ ـ د معاملاتي فعالیتونو د ډولونو او په تصدۍ کې یې د پایلې د اغیز په هکله معلومات ورکړئ؟

۱۰ ـ د پانګې اچونې فعالیتونه کوم فعالیتونه په برکې نیسي، په هکله یې یوه بېلګه وړاندې کړئ؟

۱۱ـ د تصدۍ د مالي فعالیتونو په اړه لازم توضیحات وړاندې کړئ؟

۱۲ ـ د دغه حساب مزایاوې او ګټې څرګندې او روښانه کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرچينې او اخځليکونه

۱ ـ مالي او اداري حسابداري (ليکونکي پروفيسور ډاکټر حسن)

د دريګل د آلمان د روربوخوم په پوهنتون کې د مالي او اداري حسابدارۍ لپاره د علمي کرسۍ آمر (د چاپ کال ۱۳۸۰ \ ۲۰۰۶)

۲ ـ د شرکتونو حسابداري- ليکونکی سکينه هما غنميي فرد

۳ ـ د شرکتونو محاسبه- ليکونکی ډاکټر سخي اشرف زی

۴ ـ دولتي حسابداري- ليکونکی حقايقي د اقتصاد پوهنځي استاد کال ۱۳۸۶

۵ ـ د تصدي اقتصاد- ليکونکی ډاکټر محمد انور دوست

۶ ـ د حسابدارۍ او ادارې د انسټيټوټ او اقتصاد د پوهنځي د نوټونو لکچر

۷ – همداشــان له ټولو کتابونو مجلاتو، د ايرن او افغانســتان چاپ او د بنده له علمي راټولو شويو څخه استفاده شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونيز نصاب د پراختيا د رياست پيغام

د پوهنې وزارت د تخنيکي او مسلکي زده کړو معينيت د ښوونيز نصاب د انکشاف رياست د ټولنې د عيني او ښکاره ضرورت په درک کولو سره چې د محصلينو او شاگردانو د درسي کتابونو په برخه کې يې تخنيکي او مسلکي رشتې درلودې او لري يې، په لومړي سر کې يې تصميم ونيو، چې په ښوونيزو پلانونو او درسي مفرداتو باندې بيا کتنه وکړي او ورپسې بيا د شاگردانو او محصلينو د درسي کتابونو د تاليف لپاره مبادرت او کوښښ وکړي. د خدای(ج) په فضل او مرحمت سره او د ادارې او حسابدارۍ ځانگې د ښوونکو په ميړانې او همت سره د ادارې او حسابدارۍ درسي کتابونه تاليف شول تر څو په وړيا ډول د شاگردانو او محصلينو په واک او اختيار کې ورکړل شي.

د علم او معرفت له ټولو لوستونکو، علاقمندانو، د ادارې او حسابدارۍ د مکاتبو له ښوونکو، گرانو شاگردانو او د تخنيکي او مسلکي زده کړو د چارو له متخصصينو او همدا شان له ټولو څېړونکو او شنونکو څخه صميمانه هيله کيږي، چې د دې کتابونو په مطالعې سره چې په لومړي ځل د ښوونکو او د ادارې او حسابدارۍ ځانگې د مسلکي غړو له لوري تاليف او تدوين شوي دي. د مسلکي، تخنيکي او علمي مطالبو او مفاهيمو د څرنگوالي په هکله خصوصاً د هغوی املايي او انشايي اشتباهاتو په اړه مونږ ته لارښوونه وکړي، ترڅو په راتلونکي کې وکړای شو، په همدې او نورو برخو کې گرانو شاگردانو ته له دې څخه ښه، غوره، گټور او ارزښتناکه موضوعات وړاندې کړو.

همدا شان له گرانو شاگردانو او محصلينو څخه هيله کوو ترڅو د دې کتابونو د مطالعې او استفادې پر مهال د هيواد اقتصادي ستونزې، فقر او وروسته پاتې والی په نظر کې ونيسي او د کتابونو په ساتنه کې کوښښ او زيار وباسي، ترڅو د ډېرو شاگردانو او محصلينو د گټې وړ وگرځي.

پته: د پوهنې وزارت- د مسلکي او تخنيکي زده کړو معينيت

د تعليمي نصاب د پراختيا رياست

د درسي کتابونو د چمتو کولو عمومي مديريت

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library